

บทที่ ๓

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในเมืองปากเซ แขวงจำปาสัก ประเทศลาว

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในเมืองปากเซ แขวงจำปาสัก มีความเป็นมาอย่างยาวนาน ซึ่งนับตั้งแต่เริ่มก่อตั้งเมืองปากเซขึ้นมา และในทิวทัศน์ผู้วิจัยมองกล่าว ด้านต่างๆซึ่งจะได้กล่าวถึงตามลำดับ ดังนี้ ด้านบริบทพื้นที่ สภาพทางด้านสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และการเมือง สภาพการณ์ปัจจุบันของพระพุทธศาสนาในเมืองปากเซ ปัญหาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในเมืองปากเซ หลักการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในเมืองปากเซ วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในเมืองปากเซและกระบวนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในเมืองปากเซ ซึ่งจะกล่าวดังนี้

๓.๑ บริบทพื้นที่วิจัย

ปากเซ (Pakse District) เป็นเมืองเอกของ แขวงจำปาสัก (Champasak Province), ตั้งล้อมเอาปากเซโดนที่ไหลลงแม่น้ำโขง, มีเนื้อที่ทั้งหมด ๑๕ ตารางกิโลเมตร (15 km²) มีความยาวตั้งแต่ทิศเหนือลงไปหาทิศใต้ประมาณ ๑๕ กิโลเมตร และมีประชากรทั้งหมด ๑๕๐,๐๐๐ คน (ในปี ค.ศ ๒๐๑๕) ทิศเหนือติดกับเมืองชนะสมบูน, ทิศตะวันออกติดกับเมืองบาเจียงเจริญสุข ข ทิศใต้ติดกับเมืองประทุมพอน และทิศตะวันตกติดกับแม่น้ำโขง ซึ่งตรงกันข้ามกับเมืองโพนทอง “โดยเดินทางออกไปจากช่องเม็ก (ด่านสากล ไทย-ลาว) ไปเมืองปากเซ ประมาณ ๔๔ กิโลเมตร

๓.๑.๑ ความเป็นมาของเมืองปากเซ แขวงจำปาสัก

เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก ก่อตั้งขึ้นมาเมื่อปี ค.ศ ๑๘๐๗ ตอนนั้นมีประมาณ ๓๐ กว่าครอบครัว ซึ่งอยู่ตามคุ้มบ้านต่าง เช่นคุ้มท่าหลวง คุ้มโพนบก คุ้มโพนกรุง คุ้มบ้านแกและโพตาก ผู้ริเริ่มมาตั้งถิ่นฐานมีนามว่า พ่อเผ่าหมื่น

- ปี ค.ศ ๑๘๔๖ ฝรั่งเศสได้เข้ามาแบ่งเขตดินแดนแขวงเซโดน (สมัยก่อนเรียกแขวงจำปาศักดิ์ว่าแขวงเซโดน) และได้แบ่งออกเป็น ๓ แขวง คือ แขวงเซโดน แขวงสีพันดอน และแขวงจำปาสัก
- ปี ค.ศ ๑๘๖๖ เมืองปากเซ ได้เรียกกันว่า “กำแพงนครปากเซ” และเป็นที่ตั้งของแขวงเซโดน นับตั้งแต่นั้นมากำแพงนครปากเซ ได้มีการขยายตัวออกไปเรื่อยๆ มีประมาณ ๓๐ หมู่บ้าน และมีจำนวนพลเมืองประมาณ ๔,๐๐๐ ครอบครัว มีประชากรประมาณ ๓๐,๐๐๐ คน ในช่วงเวลา

^๑ https://th.wikipedia.org/wiki/เมืองปากเซ_จำปาสัก สืบค้นเมื่อ ๒ มกราคม ๒๕๖๐.,

^๒ บทบันทึกการเคลื่อนไหวของเมืองปากเซ (ฉบับภาษาลาว) ข้อมูลจากห้องการปกครองเมืองปากเซ แขวงจำปาสัก เก็บข้อมูลเมื่อวันที่ ๑๓ ม.ค ๒๕๖๐.

การเคลื่อนไหวกบิลด์ของกำลังรักชาติ ในระหว่างปี ค.ศ ๑๙๗๓-๑๙๗๔ ก็ได้สร้างเมืองปากเซขึ้นมาเป็นรูปแบบ ซึ่งมีอาณาเขตดังนี้

- ๑) ทิศเหนือ ตั้งแต่ทางเข้าหมู่บ้านปากซอน (หลัก ๘) เมืองชนะสมบุญ
- ๒) ทิศตะวันออกนับตั้งแต่หลัก ๑๒ เมืองบาเจียงเจริญสุข
- ๓) ทิศใต้ นับจากหลัก ๑๔ ไปทางเมืองประทุมพอน
- ๔) ทิศตะวันตก คือส่วนกลางของแม่น้ำโขง

มี ๓ ตาแสง (เจ้าเมือง) ที่ขึ้นกับเมืองปากเซ คือ ตาแสงท่าหิน ตาแสงกำแพง และตาแสงโพตาก ที่ตั้งอยู่บ้านโขคว้านวย

การปกครองของเมืองปากเซ ตั้งแต่ปี ๑๙๖๖-๑๙๗๕ มีดังนี้

ก. เจ้าเมืองประกอบด้วย ดังต่อไปนี้

๑. ท่านบุญอุ้ม ณ จำปาสัก
๒. ท่านเลียม
๓. ท่านอูย วิไซสัก (เจ้ากำแพงนครเมืองปากเซ คนสุดท้าย)

ข. เจ้าแขวงประกอบด้วย

๑. ท่านห้อม สุนดาไล
๒. ท่านคุณอ่อน
๓. ท่านซง
๔. ท่านนิจ สุนนระราช
๕. ท่านสีโลโลด (เจ้าแขวงเซโดน คนสุดท้าย)

หลังจากที่ประเทศชาติได้รับการปลดปล่อยอย่างสมบูรณ์ ก็ได้มีการปรับปรุงเมืองปากเซ และได้มีตาแสงเพิ่มขึ้นจาก ๓ ตาแสง เป็น ๕ ตาแสง คือ ตาแสงดอนเขาะ ตาแสงท่าหิน ตาแสงปากเซ ตาแสงโพตาก และตาแสงท่าหลวง มีหมู่บ้าน ๓๓ หมู่บ้าน มี ๕,๓๔๗ ครอบครัว และมีพลเมือง ๓๐,๕๒๗ คน

นับตั้งแต่ปี ค.ศ ๑๙๖๖-๑๙๗๕ ภายใต้การนำพาของศูนย์กลางพรรคได้มอบหมายหน้าที่ให้แก่ท่านคำฝุย แก้วบัวละพา เป็นผู้ขึ้นนำโดยตรง เมืองปากเซร่วมกับท่านสะหายสีเฟื่อง และท่านคำ เข้าเคลื่อนไหวกบิลด์ระดมชนขยายประชาชนบรรดาเผ่าเข้าร่วมการปฏิวัติในระยะนี้ ซึ่งมีความลำบาก และสับสนมาก ได้มีการประสานสมทบกับหลายภาคส่วนรวมไปถึงเพื่อนบ้านเวียตนาม ชาวเวียตนามที่อาศัยอยู่ในเมืองปากเซ ได้ช่วยกันลุกขึ้นต่อสู้กับศัตรู

ในวันที่ ๕ พฤษภาคม ได้มีการเปิดเจรจา ๓ ฝ่าย ซึ่งประกอบด้วยฝ่ายนักศึกษา ๗ คน ฝ่ายแนวลาวยรักชาติ ๗ คน และฝ่ายนายพลสุดใจ ๗ คน แต่การเจรจาไม่ได้ผล

ภายใต้การ นำพาจากท่านประธานไกสอน พรหมวิหาร ก็สามารถที่จะยึดอำนาจจากศัตรู
ได้ และในวันที่ ๑๘ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๙๗๕ ขบวนแนวลาวิสระก็ได้เข้ามาทำการขับไล่กลุ่มศัตรูให้
หนีออกไปได้ด้วยดี และสามารถปลดปล่อยเมืองปากเซ ให้มีความเป็นอิสระจากศัตรูได้อย่างชัดเจน
มาถึงวันที่ ๒๗ มิถุนายน ปี ค.ศ ๒๐๐๕ ศูนย์กลางพรรค ได้ตกลงแต่งตั้งตำแหน่ง ดังนี้

๑. ท่านบุญลับ หยุวานิดชะวง เป็นประธาน
๒. ท่านคำผุย แก้วบัวละพา เป็นรองประธาน
๓. ท่านสีสะหวาด ถาวอนคำ เป็นคณะ
๔. ท่านสีเฟื่อง เป็นคณะ
๕. ท่านยศ เป็นคณะ
๖. ท่านจารย์คุมณี เป็นคณะ
๗. ท่านหนูทัก เป็นคณะ
๘. ท่านคำไฟ เป็นคณะ
๙. ท่านบุญกว้าง เป็นคณะ
๑๐. ท่านเผือก เป็นคณะ
๑๑. ท่านสมสั๊ก เป็นคณะ
๑๒. ท่านบุญศรี เป็นคณะ
๑๓. ท่านหาบ เป็นคณะ
๑๔. ท่านสมบุญ เป็นคณะ
๑๕. ท่านจารย์สีดา เป็นคณะ
๑๖. ท่านหนูแก้ว เป็นคณะ
๑๗. ท่านนางขันคำ เป็นคณะ

และฝ่ายเมืองปากเซ มีท่านอยู่ วิไซสั๊ก และท่านอื่นๆอีกจำนวน ๑๕ คน เข้าร่วมกอง
ประชุมเตรียมยึดอำนาจ รวบรวมกำลังมวลชนจาก ๒ จุด และรวมไปถึงนักเรียนนักศึกษาพร้อมทั้งพ่อ
แม่ประชาชนเมืองปากเซ เข้าสู่สนามกีฬาประมาณ ๒๐,๐๐๐ คน ประกาศโค่นล้มรัฐบาลเวียงจันทน์
และถือว่าการปลดปล่อยเมืองปากเซ ได้รับผลสำเร็จโดยไม่มีเสียงปืนแตก พวกศัตรูถูกกำลังรักษา
ติรรมเข้าสัมนนา ที่แขวงอัตตะปือ และปากช่อง และอีกจำนวนหนึ่งหนีไปที่เมืองเวียงไซ

๓๐ ปี แห่งการพัฒนาของเมืองปากเซ (ตั้งแต่ปี ค.ศ ๑๙๗๕ – ๒๐๐๕)

ภายใต้แสงสว่างแห่งการนำพาของพรรคประชาชนปฏิวัติลาว ในภารกิจป้องกันรักษา
และพัฒนาประเทศชาติ ประชาชนชาวเมืองปากเซ ก็ได้พร้อมกันมีจิตใจรักชาติ รักระบอบใหม่ และ
พัฒนาอย่างต่อเนื่องไม่หยุดยั้งหลายภาคส่วนทั้งภาครัฐและเอกชนได้ยังได้รับการสร้างขึ้นมา และก็ได้
เติบโตขยายตัวอย่างต่อเนื่อง

เมืองปากเซ เป็นเมืองใจกลางของแขวงจำปาสัก เป็นสถานที่ยุทธศาสตร์ทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม เป็นสถานที่ตั้งของสำนักงานองค์การของแขวง และโครงการของศูนย์กลางจำนวนหนึ่ง มีเส้นทางไปสู่แขวงต่างๆทางภาคใต้และต่างประเทศ ทั้งเป็นสถานที่การค้า การท่องเที่ยว นักธุรกิจ ทั้งภายในและต่างประเทศ และยังเป็นสถานที่รวมของผู้คนทุกชนชั้น นับทั้งชาวลาว และชาวต่างด้าว

นับตั้งแต่ปี ค.ศ ๑๙๗๕ มาถึงปัจจุบัน มี ๘ ท่านที่ทำหน้าที่คุ้มครองดูแล และบริหารเมืองปากเซ ซึ่งประกอบด้วย

๑. ท่านทองสะไหม สีอำพอน
๒. ท่านวิไล แก้วมะนี
๓. ท่านบุญทะวี สีวระวง
๔. ท่านบุญลุด พหรมวิไล
๕. ท่าน บุญเหลื่อม อินธิวิชัย
๖. ท่านนาง บุญเฮียง พันโกสอน (รักษาการ)
๗. ท่านบุญสวน แก้วสะหง่า
๘. ท่าน ดร. บุญถอง ตีวิไซ
๙. ท่านสีทน แก้วพวง เจ้าเมือง เมืองปากเซ คนปัจจุบัน

เมืองปากเซ มีห้องการและสำนักงานทางภาครัฐและเอกชนเป็นจำนวนมาก รวมทั้งหมด ๒๔ ห้องการ และ ๕ หน่วยงาน แบ่งเป็น ๕ กลุ่มบ้าน มี ๔๒ บ้าน มีจำนวน ๑๒,๓๕๙ ครอบครัว มีพลเมืองทั้งหมด ๗๖,๑๐๘ คน, หญิง ๓๘,๕๓๘ คน ซึ่งในนั้น มีชาวเวียดนาม ๓,๓๗๓ คน เป็นหญิง ๑,๖๔๕ คน และชาวจีน ๔๑๒ คน, หญิง ๒๐๔ คน พลเมืองในเมืองปากเซ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย บริการ ใช้แรงงาน นายช่างหัตถกรรม ซึ่งประมาณ ๖๗% อาชีพพนักงาน ๒๗ % และทำการผลิตกิจกรรม ๑๓% การดำรงชีวิตของชาวเมืองปากเซ เป็นไปอย่างเรียบง่าย หมู่บ้านทั้ง ๔๒ นั้นมีรายชื่อดังนี้

ที่	รายชื่อหมู่บ้าน	ที่	รายชื่อหมู่บ้าน
๑	บ้านปากเซ	๒๒	บ้านพันทะนา
๒	บ้านพะบาท	๒๓	บ้านสะพานไซ
๓	บ้านหลักเมือง	๒๔	บ้านดอนเขาะ
๔	บ้านท่าหลวง	๒๕	บ้านโชคอำนวย
๕	บ้านท่าหิน	๒๖	บ้านคันเก็ง
๖	บ้านท่ง	๒๗	บ้านแก้งเก็ง
๗	บ้านโพนบก	๒๘	บ้านสวนสะหวั่น
๘	บ้านห้วยยางคำใต้	๒๙	บ้านแก้งชัน
๙	บ้านห้วยยางคำเหนือ	๓๐	บ้านห้วยเลา
๑๐	บ้านบุงอุดม	๓๑	บ้านโพนสะอาด
๑๑	บ้านโพนงาม	๓๒	บ้านโพนไซ
๑๒	บ้านซ้ง	๓๓	บ้านนาแหก
๑๓	บ้านโพตาก	๓๔	บ้านท่าไฮ
๑๔	บ้านแฮ่	๓๕	บ้านสาหร่ายน้ำมัน
๑๕	บ้านโพนสีไค	๓๖	บ้านสนามไช
๑๖	บ้านแก	๓๗	บ้านโนนสว่าง
๑๗	บ้านแก้วสำพัน	๓๘	บ้านห้วยปูน
๑๘	บ้านโนนตู	๓๙	บ้านดงเกาะโลง
๑๙	บ้านโนนสะหวั่น	๔๐	บ้านจัดสัน
๒๐	บ้านคอนไหล	๔๑	บ้านกลาง
๒๑	บ้านพุม่วง	๔๒	บ้านพูน
รวมทั้งหมดมี ๔๒ หมู่บ้าน			

(ตารางที่ ๑ แสดง รายชื่อหมู่บ้านภายในเมืองปากเซ)

๓.๑.๒ ประเพณีภายในเมืองปากเซ แขวงจำปาสัก

ประเพณี เป็นเครื่องแสดงถึงวิถีชีวิตและจิตใจของคน ซึ่งเมืองปากเซถือว่าเป็นเมืองท่องเที่ยวอันดับแรกของแขวงจำปาสัก ซึ่งการประเพณีปฏิบัติสืบๆ กันมานั้น ส่วนใหญ่มักจะเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ความเชื่อ การอาชีพ ค่านิยม และรวมทั้งการทำตามบรรพบุรุษที่ได้ทำสืบต่อกันมา จนไม่สามารถสืบหาสาเหตุได้ก็มี การติดต่อกับประเทศต่างๆ เป็นผลให้มีการเปลี่ยนอารยธรรม วัฒนธรรมซึ่งกันและกัน”

ประชาชนในเมืองปากเซ ประกอบด้วยหลายเชื้อชาติ เช่น เวียดนาม จีน แต่โดยส่วนมากจะเป็นคนลาว ดังนั้นแล้วประเพณีที่พบเห็นในเมืองปากเซ จะมีหลากหลายรูปแบบ โดยเฉพาะในเรื่องของฮีต ๑๒ ครอง ๑๔ ประเพณีภายในเมืองปากเซ จะมีความสำคัญ ซึ่งจะได้กล่าวโดยลำดับต่อไปนี้

๑. ประเพณีเกี่ยวกับชีวิต ได้แก่ ประเพณีการทำขวัญเด็กแรกเกิด งานบวชนาค แต่งงาน พิธีศพ ทำบุญตักบาตร ฟังเทศน์ สวดมนต์ ไหว้พระ ถวายภัตตาหารพระสงฆ์ในโอกาสต่างๆ

๒. ประเพณีเกี่ยวกับชุมชนหรือส่วนรวม ได้แก่ ประเพณีที่คนในสังคมนิยมทำร่วมกันเช่นประเพณีเทศกาลต่างๆ และวันที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา ซึ่งประเพณีที่ได้รับความสนใจและชาวเมืองปากเซทำกันประจำ มีดังนี้

๒.๑ ประเพณีวันขึ้นปีใหม่สากล ตรงกับ ๑ มกราคม ของทุกๆปี มีการทำบุญตักบาตร และมีการส่งบัตรอวยพรระหว่างเพื่อนฝูงที่สนิทสนมกัน หรือผู้ที่ตนให้ความเคารพนับถือ เป็นการแสดงออกแห่งไมตรีจิตมิตรภาพระหว่างกันและกัน

๒.๒ ประเพณีงานเข้ากรรม (ปริวาสกรรม) เป็นงานบุญที่ชาวปากเซให้ความสนใจและให้การอุปถัมภ์ค้ำชู ซึ่งงานบุญเข้ากรรม หรือปริวาสกรรมนี้จะจัดขึ้นในเดือน มกราคม ของทุกๆ ปี ซึ่งในตัวเมืองปากเซได้จัดขึ้นที่วัดจอมเพ็ด บ้านดอนเขาะ ซึ่งในช่วงการเข้ากรรมนี้ พระสงฆ์ภายในเมืองปากเซจะพากันรวมตัวกันที่นั่น และนอกจากวัดจอมเพ็ดแล้วยังมีวัดพูงอย และวัดพูสาเหล้าด้วย ชาวเมืองปากเซจะพากันนั่งรถไปทำบุญตักบาตรอย่างไม่ขาดสาย

๒.๓ ประเพณีงานบุญข้าวจี ตรงกับวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๓ของทุกๆปี เป็นงานบุญที่มีการทำบุญตักบาตรด้วยข้าวจี ซึ่งข้าวที่จี้ขึ้นจะมีการเอาไขไก่มาทา แล้วทาด้วยน้ำอ้อย เพื่อให้มีความหวานอร่อย ชาวเมืองปากเซมักจะไปทำบุญในวัดต่างๆ ที่ใกล้กับบ้านของตน

“ผู้ช่วยศาสตราจารย์บุญมี แท่นแก้ว, พระพุทธศาสนาในเอเชีย(ด้านอารยธรรม) (วังบูรพา กรุงเทพมหานคร) พิมพ์ครั้งที่ ๑ พ.ศ ๒๕๔๘, หน้า ๑๕๖-๑๕๗.

“สัมภาษณ์ ท่านสมชาย ไตรราช รองประธานแนวลาวสร้างชาติ เมืองปากเซ, แขวงจำปาสัก, เมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๖๐.

๒.๔ ประเพณีงานบุญพระเวสตรงกับวันเพ็ญ ๑๕ ค่ำเดือน ๔ (เดือนสี่ ลาว) ซึ่งหลายวัดได้มีการจัดงานบุญพระเวสนีขึ้นและจะมีเทศน์เป็นวัตรธรรม หรือเทศน์หนังสือใบลาน จะมีการนิมนต์พระสงฆ์ในวัดต่างๆ มาเทศน์ หลังจากที่มีการเทศนาเสร็จ วันรุ่งขึ้นของวันต่อมาจะมีการตักบาตรถวายสังฆทานบางวัดมีหมอลำ หรือวงดนตรีบ้าง แล้วแต่ความเหมาะสมของแต่ละวัด

๒.๕ ประเพณีตรุษจีน เป็นเทศกาลหนึ่งของชาวเวียดนามและชาวจีน ที่อาศัยอยู่ปากเซได้จัดทำกัน ซึ่งจะเริ่มตั้งแต่วันที่ ๒๘-๓๐ มกราคม ของทุกๆ ปี ชาวจีนและชาวเวียดนามจะเรียกวันนี้ว่าวันขึ้นปีใหม่ และจะมีการเซ่นไหว้บรรพบุรุษในแต่ละบ้านเรือน และอีกทั้งได้ไปทำบุญที่วัดวาอารามต่างๆ โดยเฉพาะชาวจีนและชาวเวียดนามจะไปไหว้ที่ศาลเจ้าพ่อสบเซ (ศาลสำหรับคนจีนและคนเวียดนามที่ให้ความเคารพและสักการะ) และช่วงกลางวันจะมีการจุดพลุ เพื่อแสดงถึงการต้อนรับปีใหม่ของชาวจีนและชาวเวียดนามด้วย

๒.๖ สงกรานต์ วันสงกรานต์ ตรงกับวันที่ ๑๔-๑๖ เมษายน ของทุกๆ ปี มีการทำบายศรีสู่ขวัญ ผูกแขนเพื่อต้อนรับวันสงกรานต์หรือวันขึ้นปีใหม่ มีการไปทำบุญตักบาตรถวายทานแด่พระภิกษุสงฆ์สามเณรตามวัดต่างๆ สรงน้ำพระ รดน้ำผู้ใหญ่ ขอขมาลาโทษ มีการสาดน้ำระหว่างหนุ่มสาว ซึ่งชาวเมืองปากเซส่วนใหญ่จะพากันไปสรงน้ำพระในหลายวัด ทว่าตัวเมืองปากเซบางวัดมีการก่อเจดีย์ทราย ปลอยนกปล่อยปลา และมีการละเล่นต่างๆ เพื่อความสนุกสนาน

ในเมืองปากเซจะมีการจัดขบวนแห่นางสงกรานต์ และประภวคางสงกรานต์กัน ซึ่งกิจกรรมนั้นจะมาจัดอยู่ที่วัดหลวงปากเซ เป็นส่วนมาก และมีชาวต่างชาติมาดูและให้ความสนใจเป็นอย่างมาก นอกจากนั้นแล้วชาวเมืองปากเซ ก็มักทำบุญที่บ้านของใครของมัน โดยการนิมนต์พระตามวัดที่ใกล้บ้านไปสวดมนต์และมีพิธีตักบาตร ถวายสังฆทาน แด่พระภิกษุสามเณรด้วย ถ้าบ้านใดไม่ได้ทำบุญที่บ้าน ก็จะนำเอาอาหารมาถวายที่วัด และหลังจากบุญสงกรานต์ผ่านไปแล้ว ๓-๔ วัน ประชาชนก็จะมีการทำบุญให้กับญาติพี่น้อง หรือผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว โดยการทำบังสกุล เหล่านี้เป็นต้น^๕

๒.๗ วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา ซึ่งวันเหล่านี้เป็นวันที่สำคัญมากในทางพุทธศาสนา ชาวเมืองปากเซให้ความสำคัญกับวันนี้มาก ซึ่งจะมีการทำบุญตักบาตร ประกอบพิธีบูชาเป็นพิเศษตามวัดหรือสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา นับตั้งแต่การรับศีล ฟังธรรม เทศนา สวดมนต์ เวียนเทียน รอบๆ อุโบสถ ซึ่งในเมืองปากเซจะนิยมไปร่วมกิจกรรมที่วัดใหญ่ๆ เช่น วัดหลวง วัดท่าหิน วัดพระบาท และวัดหายโศก และวัดอื่นๆ

๒.๘ ประเพณี บุญเข้าพรรษา ตรงกับวันเพ็ญ ๑๕ ค่ำเดือน ๘ การ ทำบุญเข้าพรรษาซึ่งเป็นประเพณีทางพุทธศาสนาโดยตรง ลักษณะการจัดงานจึงคล้ายกับ ที่อื่นๆ ของ แต่ละ

^๕ สัมภาษณ์ พระอาจารย์โสฬา ปชโชโต, เจ้าอาวาสวัดโชคชัย พร้อมทั้งเป็นคณะกรรมการพุทธศาสนาสัมพันธ์แขวงจำปาสัก เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก, ๒๕ มกราคม ๒๕๖๐.

พื้นที่ในลาว และไทย เช่น มีการทำบุญตักบาตร ถวายภัตตาหารแด่พระภิกษุสงฆ์สามเณร มีการฟังธรรมเทศนาตอนบ่าย ชาวบ้านบางหมู่บ้านได้มีการหล่อเทียนขนาดใหญ่ถวายเป็นพุทธบูชาและเก็บไว้ตลอดพรรษา ประชาชนในเมืองปากเซ ส่วนใหญ่ชอบซื้อเทียนไปถวายตามวัดต่างๆ ในพื้นที่เมืองปากเซ และต่างเมืองด้วย

๒.๙ ประเพณีทำบุญข้าวประดับดินซึ่งในเมืองปากเซ จะจัดขึ้นในเดือนเก้า เป็นการทำบุญเพื่ออุทิศแก่ญาติผู้ล่วงลับ เพื่อบูชาผีบรรพบุรุษและผีไร้ญาติ โดยชาวบ้านจะทำการจัดอาหาร ประกอบด้วยข้าว ของหวาน หมากพลู บุหรี่ ห่อด้วยใบตองกล้วย ร้อยเป็นพวง เตรียมไว้ไปวางไว้ตามรอบๆวัดหรือเข้าไปวางไว้ในวัดในตอนใกล้จะสว่างประมาณช่วงตี ๓-๔ เพื่อให้ญาติผู้มีญาติและไม่มีญาติได้มารับของกิน บางพื้นที่อาจจะนำห่อข้าวน้อย เหล้า บุหรี่ แล้วนำไปวางหรือแขวนไว้ตามต้นไม้ และกล่าวเชิญวิญญาณของบรรพบุรุษและญาติมิตรที่ล่วงลับไปแล้วมารับส่วนกุศลในครั้งนี้ ต่อมาใช้วิธีการกรวดน้ำหลังการตักบาตรและถวายภัตตาหารพระสงฆ์แทน การทำบุญข้าวประดับดิน นิยมทำกันในวันแรม ๑๔ หรือ ๑๕ ค่ำ เดือนเก้า หรือที่เรียกว่า บุญเดือนเก้า

คำโบราณกล่าวว่า “พอถึงเดือนเก้าแล้วเป็นกลางแห่งวิสสกาล ผู้ประชาชนชาวเมืองก็เล่าเตรียมตั้งพร้อม พวกกันทานยังเข้าประดับดินกินก่อน หายกทานให้เจ้าพระสงฆ์พร้อมอยู่ภายใน ทำจิ้งขี้บ้ายถึงขอบปีมา พระราชาในเมืองก็จึงทำแวนนี้ ฮีตหากมีมาแล้ววางลงให้ถือต่อ จำไว้ได้อพ่อเฒ่าหลานเฝ้ากล่าวจา”^๖

๒.๑๐ ประเพณี ทำบุญข้าวสากหรือข้าวสลาก (สลากภัตร) พิธีนี้ทำกันในวันเพ็ญ ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๐ ชาวบ้านได้นำข้าวต้ม ขนม ไปวัด เพื่อที่จะถวายแด่พระสงฆ์ ผู้ที่จะถวายจะเขียนชื่อของตนลงในภาชนะที่ใส่ของทาน และเขียนชื่อลงในบาตร ภิกษุสามเณรรูปใดจับได้สลากของใคร ผู้นั้นจะเข้าไปถวายของ เมื่อพระฉันเสร็จแล้วจะมีการฟังเทศน์ เพื่อเป็นการอุทิศให้แก่ผู้ตาย ในแต่ละวัดในเมืองปากเซอาจทำไม่เหมือนกัน

๒.๑๑ ประเพณีบุญออกพรรษา ในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ พระสงฆ์จะแสดงอาบัติ ทำการปวารณา คือ การเปิดโอกาสให้ว่ากล่าวตักเตือนกันได้ ต่อมาเจ้าอาวาสหรือพระผู้ใหญ่จะให้โอวาทเตือนพระสงฆ์ ให้ปฏิบัติตนอย่างผู้ทรงศีล และในวันนั้นจะมีการทำบุญตักบาตร ถวายภัตตาหารแด่พระสงฆ์ สามเณร สำหรับในพื้นที่เมืองปากเซ พอตกกลางคืนจะมีการแห่ขบวนเรือไฟ รอบตัวเมือง ซึ่งในแต่ละปีจะมีการจัดขบวนที่ยิ่งใหญ่ และจะมีการรวมตัวกันของแต่สถาบันการศึกษา ทั้งภาครัฐและเอกชน ซึ่งจุดศูนย์รวมนั้นคือวัดหลวง ปากเซ เพราะเป็นสถานที่ที่กว้างขวางและมีความเหมาะสมมาก

^๖ เทศกาลและพิธีกรรมพระพุทธศาสนา Buddhist Festival and Traditions. (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๕๘), หน้า ๑๙๖.

หลังจากที่พิธีแห่ขบวน ออกพรรษาเสร็จแล้วจะมีการลอยกระทงกัน ซึ่งในพื้นที่ในเมืองปากเซ จะจัดให้มีการลอยกระทงในวันบุญออกพรรษา เป็นประจำทุกปี และในวันต่อมาจะมีการแข่งเรือกันที่แม่น้ำเซโดน ซึ่งประชาชนทั้งในพื้นที่เมืองปากเซและต่างแขวงต่างเมืองต่างเดินทางมาดูการแข่งเรือที่ท่าวัดหลวง และฝั่งเซโดนเป็นจำนวนมาก”

๒.๑๒ ประเพณีบุญ เดือนสิบสอง เป็นเดือนส่งท้ายปีเก่า ซึ่งจะมีการทำบุญ โดยเริ่มตั้งแต่วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ ถึงกลางเดือน ๑๒ แต่ชาว เมืองปากเซ นิยมเริ่มทำบุญทอดกฐินกันตั้งแต่ข้างขึ้นเดือนสิบสอง และการทำบุญกฐินนั้นจะมีประชาชนเข้าวัดไปทำบุญเป็นจำนวนมาก และบางที่มีการจัดตั้งกองกฐินไว้ที่บ้าน แล้วพอถึงวันทอดถวายก็แห่ขบวนกองยาวไปถวายอย่างยิ่งใหญ่ ฉะนั้นจึงมักจะเรียกบุญกฐินว่า บุญเดือน ๑๒

จากประเพณี ที่เกี่ยวกับฮีต ๑๒ ครอง ๑๔ ดังกล่าวนี้ แสดงให้เห็นว่าเมืองปากเซมีความเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาอย่างแนบแน่น จาริต และวิถีชีวิต ส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลมาจากคำสอน และความเชื่อทางพระพุทธศาสนา

๓.๑.๓ สถานที่ท่องเที่ยวภายในเมืองปากเซ

เมืองปากเซ นับว่าเป็นสถานที่หลักของแขวงจำปาสัก ฉะนั้นในเรื่องของสถานที่ท่องเที่ยวในส่วนใหญ่มักจะเป็นวัดวาอารามเป็นส่วนมาก และนอกจากนั้นจะมีเป็นบางที่ที่มีคนไปเที่ยวชมกันมาก ดังจะได้กล่าวดังนี้

๑. วัดหลวง ปากเซ เป็นวัดที่เก่าแก่ และเป็นที่ศูนย์รวมของเหล่าพระสงฆ์สามเณร ซึ่งวัดนี้มีอาคารที่เก่าแก่มาก และนักท่องเที่ยวมักจะเดินทางเข้าไปเที่ยวชมวัดนี้เป็นจำนวนมากในแต่ละวัน ซึ่งวัดหลวงนี้จะตั้งอยู่ติดกับแม่น้ำเซโดน ข้างโน้บสัดจะมีพระประธานที่อายุเก่าแก่ ซึ่งมีชื่อเรียกว่าพระเจ้าใหญ่องค์แสน (หรือบางคนในนั้นเรียกอีกชื่อว่า พระเจ้าใหญ่องค์หลวง) ภายในจะมีรูปภาพพุทธประวัติ และรูปเกี่ยวกับพระเจ้าสิบชาติ และในศาลา (ภาษาลาวเรียกว่า หอแจก) จะมีภาพวาดอย่างงดงาม ซึ่งมีเรื่องพุทธประวัติ เรื่องพระเวสสันดร นอกจากนี้แล้ววัดหลวงปากเซ ยังเป็นสำนักเรียนของพระภิกษุสงฆ์สามเณรในเมืองปากเซอีกด้วย คือ จะมีโรงเรียนวิทยาลัยสงฆ์ จำปาสัก ซึ่งเป็นแหล่งศูนย์รวมของพระสงฆ์ทั้งในแขวงจำปาสัก และต่างแขวง ได้เข้ามาศึกษาเล่าเรียนในที่นี้ด้วย ซึ่งวิทยาลัยสงฆ์แห่งนี้เป็นที่ ๒ ของประเทศลาว ข้างๆวัดหลวงจะเป็นสะพานที่สร้าง

“สัมภาษณ์ พระอาจารย์ศักดิ์ สัมโนม, เจ้าอาวาสวัดหลวงปากเซ เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก, เมื่อ ๒๔ มกราคม ๒๕๖๐.

“สัมภาษณ์ ท่านสมจิต มณีวงศ์, พนักงานห้องการแถลงข่าว วัฒนธรรม และการท่องเที่ยว เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก, เมื่อ ๒๖ มกราคม ๒๕๖๐.

ขึ้นมาใหม่ ซึ่งสร้างมาทดแทนสะพานเก่าสมัยฝรั่งเศส และสะพานใหม่ที่สร้างขึ้นมานี้เริ่มก่อสร้างเมื่อปี ค.ศ ๒๐๑๔ และได้สร้างเสร็จสมบูรณ์ในปี ค.ศ ๒๐๑๖ สะพานนี้มีชื่อว่า สะพานเจ้าอนุวงศ์

๒. วัดศรีพุทธบาท หรือวัดพระบาท เป็นอีกวัดหนึ่งที่มีความเก่าแก่มาก และภายในวัดจะมีหอไตร ที่ใช้ในการเก็บรักษาพระไตรปิฎกพร้อมทั้งยังมีรอยพระบาท ซึ่งเป็นที่มาของชื่อวัดพระบาท วัดนี้ติดกับแม่น้ำเซโดนเหมือนกัน และข้างๆ วัดจะมีสะพานข้ามไปอีกฝั่งซึ่งเป็นสะพานที่ได้รับทุนจากญี่ปุ่นมาสร้าง ข้างหน้าวัดจะติดกับถนนใหญ่ (ถนนเลขที่๑๓) นักท่องเที่ยวจะชอบมาเดินชมวัดวาอารามแห่งนี้มากพอสมควร

๓. วัดจอมเพ็ด เป็นสถานที่ที่หลายๆ คนให้ความสนใจและเดินทางไปเที่ยวชมกันอย่างมากหน้าหลายตา ซึ่งภายในวัดจะมีพระพุทธรูปองค์ใหญ่มาก และสูงกว่าวัดอื่นๆ ในเมืองปากเซ พร้อมทั้งวัดนี้เป็นสถานที่ปฏิบัติธรรม (เข้ากรรม) ของเหล่าพระสงฆ์อีกด้วย วัดนี้จะมีจุดเด่นคือมีพระพุทธรูปสูงใหญ่กว่าที่อื่นๆ และบริเวณวัดจะมีที่ให้สักการะกราบไหว้มากมาย บริเวณรอบๆ วัดจะเป็นหมู่บ้านเล็กๆ ซึ่งชาวบ้านแถบนี้จะทำอาชีพแกะสลักพระพุทธรูปปางต่างๆ (แกะสลักหินอ่อน) ซึ่งฝีมือการแกะสลักนั้นมีความสวยงามไม่แพ้ที่อื่นเลย

๔. วัดท่าหิน เป็นวัดที่มีประตูโขง (ซุ้มประตูทางเข้าวัด) ที่มีความสวยงาม ภายในวัดจะมีโบสถ์ที่เก่าแก่และมีความสวยงาม ซึ่งวัดท่าหินนี้มีโรงเรียนมัธยมสงฆ์ตอนปลาย ภายในแขวงจำปาสัก ที่ต้องได้มาศึกษาที่นี่ ซึ่งมีตั้งแต่ ม.๔-ม.๗ วัดท่าหินแห่งนี้เป็นสำนักงานของคณะองค์การพระพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาวของระดับเมืองปากเซด้วย

๕. วัดภูสะเหล้า เป็นวัดที่ตั้งอยู่บนภูเขา มีการก่อสร้างบันไดขึ้นไป พร้อมทั้งทางรถยนต์ที่สามารถขึ้นไปบนภูเขาได้อย่างสบาย พร้อมทั้งเป็นสำนักปฏิบัติธรรมอีกด้วย จุดเด่นของวัดนี้คือ เป็นจุดที่สามารถชมวิวทิวทัศน์เมืองปากเซได้อย่างสวยงาม เป็นสถานที่ที่คณะเกจิอาจารย์ไปสร้างเอาไว้ และเป็นที่เคารพบูชากราบไหว้ของคนที่ผ่านมาผ่านไปมา ซึ่งวัดนี้ได้รับการสร้างโดยการนำพาของพระอาจารย์ชาโงน (เกจิอาจารย์ที่มีคนนับถือมากและมีชื่อเสียง) คนจะไปทำบุญและเดินท่องเที่ยวที่วัดแห่งนี้เป็นจำนวนมาก นอกจากวัดที่กล่าวมาแล้วยังมีวัดอีกจำนวนหนึ่งที่มีคนไปขอไปเที่ยวชม เช่น วัดหายโศก วัดสีมุงคล วัดโพนสวรรค์ และวัดอื่นๆ อีก

๖. ศาลเจ้าพ่อสบเซ เป็นสถานที่ที่ชาวจีนและชาวเวียดนามชอบไปกันมาก เพราะเชื่อกันว่าเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์และสามารถขอพรประการต่างๆ ได้ รวมไปถึงประชาชนที่ไม่ใช่ชาวจีน เวียดนาม ก็พากันไปเที่ยวชมกราบไหว้ขอพรเหมือนกัน จุดเด่นของศาลเจ้าพ่อสบเซ นอกจากจะเป็นที่สักการะแล้วยังเป็นที่ที่แม่น้ำสองสายไหลมาบรรจบกัน คือแม่น้ำเซโดน ไหลบรรจบกับแม่น้ำโขง ซึ่งถ้าเป็นช่วงฤดูฝนจะสังเกตเห็นว่าแม่น้ำทั้งสองมีสีต่างกัน และช่วงที่มีการแข่งเรือประจำปี ผู้คนก็จะมาเที่ยวชมดูการแข่งเรือที่นี้เป็นจำนวนมาก

๗. ตลาดใหม่ดาวเรือง (ตลาดดาวเรือง) เป็นอีกสถานที่ที่นักท่องเที่ยวเดินทางเข้าไปจับจ่ายซื้อของและเดินดูการค้าขายของบรรดาแม่ค้า ซึ่งสินค้าภายในตลาดจะมีทั้งของในประเทศและของนำเข้ามาจากต่างประเทศ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางไปเที่ยวเมืองปากเซ จะรู้จักตลาดนี้เป็นอย่างดี เพราะแต่ละคนทีไปเที่ยวจะต้องไปแวะซื้อของฝากติดไม้ติดมือกลับบ้านไปด้วย

นอกจากตลาดใหม่ดาวเรืองแล้ว ยังมีหลายตลาดที่ถือว่าเป็นจุดสนใจแก่นักท่องเที่ยว เช่น ตลาดศูนย์การค้าจำปาสัก ตลาดสายดี และนอกจากนั้นก็จะเป็นร้านสะดวกซื้อ ซึ่งสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาตินั้นจะอยู่อีกเมืองหนึ่ง ที่ห่างจากตัวเมืองปากเซออกไป เช่น น้ำตกผาส้วม (อยู่เมืองบาเจียงเจริญสุข) น้ำตกคอนพะเพ็ง (อยู่เมืองโขง) น้ำตกตาดเยือง น้ำตกตาดพาน น้ำตกตาดนางสีดา (อยู่ในเมืองปากซ่อง) ซึ่งนักท่องเที่ยวจะเดินทางไปเที่ยวสถานที่นั้นมาก และกลับมาพักที่ปากเซ โดยแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญและดึงดูดนักท่องเที่ยวมากที่สุดคือวัดวามารามทางพระพุทธศาสนา ซึ่งในแต่ละปีจะมีนักท่องเที่ยวทั้งภายในและต่างประเทศเข้ามาเยี่ยมชมวัดเป็นจำนวนมาก

๓.๒ สภาพทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และการเมืองในเมืองปากเซ

๓.๒.๑ สภาพทางด้านสังคม

สังคม คือ การอยู่ร่วมกันของมนุษย์โดยมีลักษณะความสัมพันธ์ ซึ่งกันและกันหลายรูปแบบ เช่น อาชีพ อายุ เพศ ศาสนา ฐานะ ที่อยู่อาศัย ฯลฯ สำหรับระบบสังคมที่รวมถึงสิ่งมีชีวิตประเภทอื่นนอกเหนือจากมนุษย์อาจใช้คำว่าระบบนิเวศ ซึ่งมีความหมายเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของสิ่งมีชีวิตต่างๆกับสภาพแวดล้อม สังคมของมนุษย์เกิดจากกลุ่มบุคคลที่มีความสนใจร่วมกันไม่ว่าจะในด้านใด เช่น ประเทศ จังหวัด และอื่นๆ และมักจะมีวัฒนธรรมหรือประเพณีรวมถึงภาษา การละเล่น และอาหารการกินของตนเองในแต่ละสังคม การที่มนุษย์รวมกันเป็นสังคมนั้น ช่วยให้มนุษย์สามารถสร้างและพัฒนาสิ่งต่างๆให้ประสบความสำเร็จได้ ซึ่งอาจเป็นไปได้ถ้าต้องทำสิ่งนั้นโดยลำพังคนเดียวกันสังคมที่พัฒนาหรือกำลังพัฒนาเป็นเมืองขนาดใหญ่ ซึ่งมีการใช้เทคโนโลยีช่วยในการทำงานอย่างมากมาย ก็อาจส่งผลให้ประชากรที่ไม่สามารถปรับตัวตามสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลง เกิดความรู้สึกโดดเดี่ยวหรือความรู้สึกว่าตนเองไม่มีส่วนร่วมในสังคมขึ้นมาได้

สังคมมนุษย์แม้ว่าจะมีขนาดของสังคมหรือลักษณะเฉพาะของสังคม ที่แตกต่างกัน แต่เมื่อกล่าวถึงโครงสร้างทางสังคมโดยทั่วไปหรือโครงสร้างพื้นฐานทางสังคมเบื้องต้นแล้ว ทุกสังคมต่างมีองค์ประกอบสำคัญอยู่บนพื้นฐานสองประการที่สำคัญคือกลุ่มสังคมและสถาบันทางสังคม โครงสร้างทางสังคมของเมืองปากเซแบ่งออกเป็น ๒ ส่วนคือ

สังคมชนบทจัดว่าเป็นโครงสร้างที่สำคัญที่สุดของสังคม เมืองปากเซ เพราะเท่ากับเป็นโครงสร้างของสังคมทั้งหมด สังคมชนบท ได้แก่ การรวมกลุ่มแบบรูปนัยของกลุ่มปทุมภูมิ มีการ

ติดต่อกันแบบตัวถึงตัว สภาพแวดล้อมของท้องถิ่นและวัฒนธรรมที่มีอยู่เดิมซึ่งคล้ายคลึงกัน ทำให้สถานภาพและบทบาทของคนในสังคมชนบทไม่แตกต่างกันมาก มีการรวมตัวกันอย่างเหนียวแน่น สมาชิกของสังคมทำหน้าที่สอดคล้องต่อเนื่องกันอย่างราบรื่น และมีค่านิยมในเรื่องคุณความดีทางศาสนาเป็นตัวควบคุมความประพฤติกรรมทางสังคมของชนบทหรือที่เราเรียกกันว่าจารีตนั้นเอง

สังคมเมือง ข้อแตกต่างที่เด่นชัดระหว่างสังคมชนบทกับสังคมเมือง ปากเซ ได้แก่ จำนวนกลุ่มขององค์การที่มีมากในสังคมเมือง หลักเกณฑ์การพิจารณาสถานภาพทางสังคมของบุคคลในเมือง ขึ้นกับฐานะทางเศรษฐกิจ อำนาจและความเกี่ยวข้องทางการเมือง และระดับการศึกษาซึ่งผิดจากเกณฑ์ของสังคมชนบท นอกจากนั้นแล้วโครงสร้างชนชั้นทางสังคมในเมือง คือกลุ่มคนที่เป็นผู้สืบเชื้อสายมาจากตระกูลเก่าและขุนนาง ค่านิยมของคนเมืองนั้นจะเน้นหนักเรื่องอำนาจและความมั่งคั่งมากกว่าชาวชนบท มีความต้องการยกระดับตัวเอง จากชั้นสังคมเดิมไปสู่ชั้นที่สูงกว่า โดยอาศัยปัจจัยหลายประการ เช่น ฐานะทางการเงิน การศึกษา อำนาจทางการเมือง และสิทธิต่างๆ

ลักษณะมูลฐานของสังคมซึ่งทำให้สังคมดำรงอยู่ได้ หมายถึง องค์ประกอบหลัก (เสาหลัก) ของสังคมที่เป็นตัวค้ำยันสังคมไว้ให้พยายามเชื่อมความสัมพันธ์ของคนในสังคม ให้ดำเนินไปได้ ประกอบไปด้วยค่านิยม (Social Value) บรรทัดฐานทางสังคม (Social Norm) สถานภาพ (Status) บทบาท (Role) สถาบันทางสังคม (Social Organization) การควบคุมทางสังคม (Social Control)^{๙๖}

พระอาจารย์บุญจันทร์หย่อจिनยะวง ^{๙๗} กล่าวว่า สภาพทางด้านสังคม ของเมืองปากเซ ถือได้ว่าเป็นเมืองเอกของแขวงจำปาสัก ในบรรดา ๑๐ ตัวเมืองของแขวง เมืองปากเซ นั้นเห็นว่า สภาพสังคมมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยดี แสดงออกได้ถึงการจัดสรรชีวิตการเป็นอยู่ประชาชนภายในตัวเมืองมีความสามัคคีกันเป็นอย่างดี สังคมมีความสงบสุข ประชาชนทุกคนเผื่อให้การช่วยเหลือซึ่งกันและกันประชาชนมีความขยันขันแข็งในการประกอบอาชีพทำมาหากิน ทำให้สภาพการเป็นอยู่ของประชาชนภายในเมืองปากเซมีความเจริญชีวิตที่ดีขึ้น ถ้าเทียบกับเมื่อก่อน

พระอาจารย์คำแก่ง สุปติธิต ^{๙๘} กล่าวว่า สภาพสังคมในเมืองปากเซ มีความเจริญมากยิ่งขึ้น บ้านเมืองมีการพัฒนาขึ้นไปเป็นระดับ ประชาชนมีความพร้อมในการพัฒนาตนเองและตัวเมือง ให้มีความสวยงามและเป็นระเบียบเรียบร้อยสังคมมนุษย์มีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

^{๙๖} <https://sites.google.com/site/singwaedlxmthangsangkham/home/khwam-hmay-khxng-sangkham> สิ่งแวดล้อมทางด้านสังคม สืบค้นเมื่อ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐.

^{๙๗} สัมภาษณ์ พระอาจารย์บุญจันทร์ หย่อจिनยะวง, คณะกรรมการองค์พุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว แขวงจำปาสัก หักหน้าห้องการพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาวแขวงจำปาสัก, รับผิดชอบงานเกี่ยวกับเอกสารทางด้านพระพุทธศาสนาในแขวงจำปาสัก, เมื่อ ๒๙ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๙๘} สัมภาษณ์ พระอาจารย์คำแก่ง สุปติธิต, หัวหน้าห้องการองค์พุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว เมืองปากเซ , เมื่อ ๒๗ มกราคม ๒๕๖๐.

- ๑ . ประชากร จะต้องมียานวนตั้งแต่ ๒คนขึ้นไปสังคมที่มีขนาดเล็กที่สุดคือ ครอบครัวที่มี พ่อ-แม่ หรือ พ่อ-แม่-ลูก ในขณะที่ชุมชนหรือหมู่บ้านจะมีสมาชิกเพิ่มขึ้นจนกลายเป็นอำเภอ จังหวัด ภาค ประเทศ ตลอดจนสังคมโลก ที่มีประชากรอาศัยอยู่ร่วมกัน
- ๒ . ความสัมพันธ์ ประชากรหรือสมาชิกในสังคมนั้นจะต้องมีความสัมพันธ์และการ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน
- ๓ . พื้นที่หรืออาณาเขต คนในสังคมจะอาศัยอยู่ในบริเวณแห่งใดแห่งหนึ่ง พื้นที่อาจมีขนาด จำกัด เช่น บริเวณบ้านของครอบครัวหนึ่งหรือบริเวณกว้างขวาง เป็นอำเภอหรือจังหวัดโดยไม่ถูก จำกัดพื้นที่ เช่น การสื่อสารระหว่างบุคคลทางอินเทอร์เน็ต
- ๔ . การจัดระเบียบทางสังคม การอยู่ร่วมกันในสังคมนั้น สมาชิกจะต้องปฏิบัติตาม กฎระเบียบหรือบรรทัดฐานที่ควบคุมตามตำแหน่ง สิทธิและหน้าที่ของสมาชิกแต่ละคน บรรทัดฐาน ทางสังคมจะมีระบบแบบแผนเป็นที่ยอมรับและเข้าใจร่วมกันของคนในสังคม เพื่อให้สามารถอยู่ ร่วมกันได้อย่างปกติสุข
- ๕ . การมีวัฒนธรรมของตนเอง เมื่อมนุษย์มาอยู่ร่วมกันเป็นหมู่เป็นเหล่าภายใต้ สภาพแวดล้อมเดียวกันทั้งทางกายภาพและประวัติศาสตร์ พวกเขาก็สร้างวัฒนธรรมและ ขนบธรรมเนียมประเพณีขึ้นเพื่อตอบสนองต่อความต้องการ ก่อให้เกิดเป็นวัฒนธรรมเฉพาะของตนเอง ฉะนั้นแล้วสภาพสังคมโดยรวมของเมืองปากเซ จึงจัดได้ว่ามีความเจริญมากขึ้น และมี การจัดระเบียบภายในชุมชน หมู่บ้าน ตลอดจนทั่วตัวเมือง และได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

๓.๒.๒ สภาพทางด้านวัฒนธรรม

วัฒนธรรม หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์สร้างขึ้นมา นับตั้งแต่ภาษา ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศาสนา กฎหมาย ศิลปะ จริยธรรม ตลอดจนวิทยาการและเทคโนโลยีต่าง ๆ อาจกล่าวได้ว่า วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือที่มนุษย์คิดค้นขึ้นมาเพื่อช่วยให้มนุษย์สามารถดำรงอยู่ต่อไปได้ เพราะการ ที่มีชีวิตอยู่ในโลกนี้ได้มนุษย์จะต้องรู้จักใช้ประโยชน์จากธรรมชาติและจะต้องรู้จักควบคุมความ ประพฤติของมนุษย์ด้วยกัน วัฒนธรรม คือคำตอบที่มนุษย์ในสังคมคิดขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหาเหล่านี้ อีก ความหมายหนึ่ง วัฒนธรรม หมายถึง ลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบ เรียบร้อย ความกลมเกลียวก้าวหน้าของชาติ และศีลธรรมอันดีของประชาชน^{๕๕}

^{๕๕} ความหมายของวัฒนธรรม <https://www.gotoknow.org/posts/377088> สืบค้นเมื่อ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐.

พระอาจารย์ใหญ่ สุวรรณ จันทร์ทราช^{๙๓} กล่าวว่า วัฒนธรรมของเมืองปากเซ ยังมีการรักษาเอาไว้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะการแต่งกายไปวัดและขนบทำเนียมการทำบุญต่างๆ ยังคงได้รับการสืบสานมาจากวัฒนธรรมแบบเดิม ซึ่งในเมืองปากเซ จะมีการจัดทำบุญใหญ่ๆ ในช่วงงานเทศกาลต่างๆ เช่น ในวันบุญเข้าพรรษา แต่ละวัดจะมีการทำบุญตักบาตร และมีผู้คนไปร่วมกันทำบุญเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะวัดหลวงปากเซ ซึ่งเป็นวัดที่ใหญ่ และเป็นศูนย์รวมในการรวมตัวกันของชาวเมืองปากเซ ซึ่งการมาวัดนั้นจะมีการแต่งกายที่สวยงามแบบลาว เช่น ผู้หญิงจะใส่ผ้าซิ่น (ผ้าถุง) ที่มีลวดลายสีสันทสวยงามอันเป็นเอกลักษณ์ของคนลาว

ความสำคัญของวัฒนธรรมที่มีต่อประชาชนในเมืองปากเซ^{๙๔}

- ๑ . วัฒนธรรมเป็นเครื่องกำหนดความเจริญหรือความเสื่อมของสังคม และเป็นเครื่องกำหนดชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคม โดยเฉพาะในเมืองปากเซ
- ๒ . การศึกษาวัฒนธรรมจะทำให้เข้าใจชีวิตความเป็นอยู่ ค่านิยมของสังคม เจตคติความคิดเห็นและความเชื่อถือของบุคคลได้อย่างถูกต้อง
- ๓ . ทำให้มีความรู้สึกเป็นพวกเดียวกันและให้ความร่วมมือกันได้
- ๔ . ทำให้เกิดความสงบเรียบร้อยในสังคม เพราะวัฒนธรรมคือกรอบหรือแบบแผนของการดำรงชีวิต
- ๕ . ทำให้มีพฤติกรรมเป็นแบบเดียวกัน
- ๖ . ทำให้เข้ากับคนพวกอื่นในสังคมเดียวกันได้
- ๗ . ทำให้มนุษย์มีสภาวะที่แตกต่างจากสัตว์

กล่าวโดยสรุป คือวัฒนธรรมของเมืองปากเซ ก็ไม่แตกต่างจากพื้นที่อื่นๆ ในแขวงจำปาสัก หรือในประเทศลาว เพราะด้านวัฒนธรรมของลาว หรือชาวเมืองปากเซ ก็ยังคงมีการอนุรักษ์วัฒนธรรมดั้งเดิมเอาไว้เป็นอย่างดี มีความคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ที่สวยงามและดั้งเดิมของชาวลาว คือการแต่งกาย การเคารพนับถือผู้หลักผู้ใหญ่ การพูดจาของชาวเมืองปากเซ อาจจะแตกต่างจากทางภาคกลาง หรือภาคเหนือบ้างเล็กน้อย การใช้สำนวนภาษา ก็ยังคงรักษาวัฒนธรรมของความเป็นลาวเอาไว้เป็นอย่างดี ตลอดถึงการใช้ชีวิตที่เรียบง่ายซึ่งวัฒนธรรมส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลมาจากพระพุทธศาสนา

---

^{๙๓} สัมภาษณ์ พระอาจารย์สุวรรณ จันทร์ทราช ประธานองค์การพระพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว แขวงจำปาสัก, ผู้ทำหน้าที่ดูแลงานเกี่ยวพุทธศาสนาทุกด้านในเมืองปากเซ และทั่วแขวงจำปาสัก, เมื่อวันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๙๔} สัมภาษณ์ พระอาจารย์คำแพง มณีวงศ์, เจ้าอาวาสวัดโนนสว่าง, ครูสอนประจำ ที่วิทยาลัยสงฆ์จำปาสัก เมืองปากเซ, เมื่อวันที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๖๐.

๓.๒.๓ สภาพทางด้านเศรษฐกิจ

ประเทศลาวเป็นประเทศที่กำลังพัฒนา ดังนั้น แล้วในเรื่องของระบบเศรษฐกิจแบบเปิด (open economy) คือเป็นประเทศที่ติดต่อทำการซื้อขายสินค้าและบริการกับประเทศเพื่อนบ้าน การค้าระหว่างประเทศจึงมีบทบาทสำคัญในฐานะกลไกในการพัฒนาและนำความเจริญรุ่งเรืองมาสู่ประเทศ เปิดโอกาสให้กับชาวต่างชาติได้เข้ามาลงทุน

เขตนิคมอุตสาหกรรมปากเซ – ญี่ปูน SMEs แขวงจำปาสัก มีเนื้อที่ ๑๙๕ เฮกตาร์ โดยมีการลงทุนในเบื้องต้นเพื่อการพัฒนาโครงการประมาณ ๖๒ ล้านเหรียญสหรัฐ จุดประสงค์เพื่อดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ โดยเฉพาะการลงทุนจากญี่ปูนให้เข้ามาดำเนินการผลิต ประกอบธุรกิจ และให้บริการต่าง ๆ เพื่อผลิตสินค้าส่งออกและเพื่อจำหน่ายภายในประเทศ อีกทั้งยังส่งเสริมให้เกิดการจ้างงานแก่ประชาชนในท้องถิ่น ปัจจุบัน มีบริษัทจำนวน ๖ บริษัทเริ่มเข้ามาลงทุนแล้ว

เขตนิคมอุตสาหกรรมจำปาสัก – ลาวบริการ มีเนื้อที่ ๘๐๐ เฮกตาร์ ซึ่งอยู่ในช่วงของการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน โดยนายไซชนะ สะหมิงวงสา ผู้พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจำปาสัก – ลาวบริการ กล่าวว่า ปัจจุบัน ได้เริ่มมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในเขตเศรษฐกิจพิเศษ ซึ่งมีมูลค่าการลงทุนประมาณ ๑๐๐ ล้านเหรียญสหรัฐ และมีอายุสัมปทาน ๕๐ ปี โดยมีจุดประสงค์เพื่ออำนวยความสะดวกและดึงดูดการลงทุนจากทั้งภายในประเทศและต่างประเทศให้เข้ามาลงทุนในด้านการผลิต ธุรกิจ และการบริการต่าง ๆ อีกทั้งยังส่งเสริมให้เกิดการจ้างงานแก่ประชาชนในท้องถิ่น โดยโครงการดังกล่าวมีความคืบหน้าไปแล้วกว่าร้อยละ ๓๐ และคาดว่าจะ จะแล้วเสร็จในช่วงปลายปี พ.ศ. ๒๕๕๘ โดยได้มีการหารือเพื่อกำหนดนโยบายและรูปแบบการประชาสัมพันธ์เพื่อดึงดูดนักลงทุน โดยคาดว่าจะเป็นการลงทุนจากต่างชาติมากกว่าการลงทุนจากภายในประเทศ

นอกจากนั้น สปป. ลาว กำลังมีการศึกษาและสำรวจแนวทางการพัฒนาเพิ่มเติมอีก ๓ แห่ง ได้แก่ เขตเศรษฐกิจพิเศษภูเพียงบอลละเวน มีเนื้อที่ ๖,๕๐๐ เฮกตาร์ เขตเศรษฐกิจพิเศษม่านที่สีพันดอน (คอนพะเพ็ง) และเขตเศรษฐกิจเฉพาะด้านสากลวังเต่า ซึ่งอยู่ระหว่างการขออนุมัติ ปัจจุบัน มีหลายบริษัทแสดงความสนใจและได้แสดงความจำนงในการเข้ามาลงทุนแล้ว

ในช่วง ๕ ปีที่ผ่านมา (๒๕๕๔ – ๒๕๕๘) เขตเศรษฐกิจพิเศษในแขวงจำปาสักมีการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ ๑๐.๙ ต่อปี เฉลี่ยรายรับ ๑๖ ล้านกีบ (๖๔,๐๐๐ บาท) ต่อคนต่อปี โดยภายในปี พ.ศ.๒๕๖๓ แผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมของแขวงจำปาสักได้มีการตั้งเป้าหมายให้มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจเฉลี่ยร้อยละ ๘ ต่อปี และเพิ่มยอดผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเป็น ๕ เท่าภายในปี ๒๕๗๓ นอกจากนี้ ยังได้มีความพยายามทำให้เมืองปากเซเป็นศูนย์กลางทั้งในด้านการคมนาคม

เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการท่องเที่ยว และมีแผนที่จะพัฒนาเมืองปากเซ เมืองจำปาสัก และเมืองโขง ในลำดับต่อไป^{๙๕}

พระอาจารย์บุญจันท์ หัยอจिनยะวง ^{๙๖} กล่าวว่า ก่อนที่จะพูดถึงสภาพเศรษฐกิจของเมืองปากเซ ต้องเข้าใจถึงสถานะของเศรษฐกิจของแขวงจำปาสักทั้งหมดเสียก่อน เพราะว่าแขวงจำปาสัก คือเขตพื้นที่เศรษฐกิจที่สำคัญในภาคใต้ และในเมืองปากเซเองก็เป็นศูนย์รวมของการทำมาค้าขาย ฉะนั้นแล้วเศรษฐกิจในเมืองปากเซ จึงมีการขยายตัวขึ้นมามาก โดยเฉพาะการส่งออกของผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรซึ่งส่วนมากส่งออกให้กับประเทศเป็นจำนวนมาก เช่น มันสำปะหลัง ยางพารา ผักกล้วย และสินค้าอื่นๆ อีกหลายอย่าง นอกจากนี้ยังมีโครงการต่างๆ มากมายเกิดขึ้นในเมืองปากเซ มีจุดศูนย์รวมในการค้า และการบริการ มีการขยายตัวขึ้นมาก **ผู้ใหญ่นบ้านบ้านท่าหลวง** ^{๙๗} ได้กล่าวอีกว่า สภาพทางด้านเศรษฐกิจของเมืองปากเซ นอกจากที่จะมีการขยายตัวขึ้นไปอย่างต่อเนื่อง ยังมีการปรับตัวให้เข้ากับคำขวัญที่ว่า ๔ ส และ ๒ พ อีก คือ

๔ ส ได้แก่ ๑. ส.สงบ มีความสงบเป็นระเบียบเรียบร้อยในสังคม ๒. ส. สะอาด ให้มีความสะอาดสวยงามภายในเทศบาลเมืองและพื้นที่ต่างๆ ด้วย ๓. ส. สีเขียว คือให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และ ๔. ส. สว่างไสว

๒ พ ได้แก่ ๑) พ. พัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ให้มีความสามารถในด้านต่างๆ และช่วยกันปกป้องรักษาสิ่งแวดล้อม ๒) พ. พัฒนาตัวเมืองปากเซ ให้เป็นจุดศูนย์การค้า การลงทุน และทางด้านเศรษฐกิจให้ได้ทั่วถึงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ลักษณะ เศรษฐกิจของเมืองปากเซโดยหลักๆ มีดังต่อไปนี้ ^{๙๘}

๑ . การพาณิชย์กรรม การค้าส่งและค้าปลีก เป็นสาขาเศรษฐกิจที่สำคัญอันดับ แรก ของแขวงจำปาสัก เนื่องจากประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพธุรกิจซื้อขายสินค้าเกษตรจึงมีพ่อค้าเข้ามาประกอบกิจการเป็นจำนวนมาก ส่วนใหญ่จะเป็นพ่อค้าแม่ค้าในพื้นที่ และรวมไปถึงพ่อค้าแม่ค้าจากต่างถิ่นด้วย กระจายอยู่ในทุกพื้นที่ในเมืองปากเซ โดยมีศูนย์กลางธุรกิจการค้าที่สำคัญ ๓ แห่ง คือ

^{๙๕} หนังสือพิมพ์ เศรษฐกิจการค้า (Lao Economic Daily) ฉบับที่ ๖๘๒ วันอังคารที่ ๒๒ กันยายน ๒๕๕๘.

^{๙๖} สัมภาษณ์ พระอาจารย์บุญจันท์ หัยอจिनยะวง, คณะกรรมการองค์พุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว แขวงจำปาสัก หัวหน้าห้องการพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาวแขวงจำปาสัก, รับผิดชอบงานเกี่ยวกับเอกสารทางด้านพระพุทธศาสนาในแขวงจำปาสัก, เมื่อ ๒๙ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๙๗} สัมภาษณ์ ผู้ใหญ่น บ้าน บ้านท่าหลวง เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก, เมื่อ ๒๕ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๙๘} สัมภาษณ์ ผู้ใหญ่น บ้านปากเซ เมืองปากเซ, เมื่อวันที่ ๒๑ มกราคม ๒๕๖๐.

ตลาดดาวเรือง ตลาดศูนย์การค้า และตลาดสบายดี นอกจากนี้ยังมีแหล่งซื้อขาย ที่กระจายตามท้องถิ่นต่างๆ ด้วย

๒. การบริการและการท่องเที่ยวเมืองปากเซมีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ เนื่องจากเทศบาลเมืองปากเซ มีพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญทางด้านวัฒนธรรม จึงมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ น้อยกว่าเขตตัวเมืองอื่นการท่องเที่ยวในเขตเทศบาลส่วนใหญ่เป็นการท่องเที่ยวเชิงความรู้ โดยมีวัด หลวงปากเซเป็นที่ศึกษาโดยหลัก มีอุโบสถที่มีจิตรกรรมฝาผนังที่สวยงาม เรื่องธรรมะสงครามพระเจ้าลิขิตาธิ เรื่องพุทธประวัติเป็นสำคัญ และ ศิลปวัฒนธรรมอื่นๆ

๓. การอุตสาหกรรม เป็นสาขาเศรษฐกิจสำคัญ ซึ่งอุตสาหกรรมส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร และอุตสาหกรรมบริการ เช่น โรงงานผลิตกาแฟ โรงสีข้าวและโรงงานน้ำดื่มหลายแห่งเป็นต้น

๔. การปศุสัตว์ ลักษณะการประกอบการปศุสัตว์ในท้องถิ่น เป็นไปในลักษณะเลี้ยงสัตว์เพื่อยังชีพจำนวนไม่มาก

จากข้อมูลทั้งหมดที่กล่าวพอสรุปได้ว่า เมืองปากเซ เป็นแหล่งศูนย์รวมทางด้านเศรษฐกิจที่สำคัญของแขวงจำปาสัก เพราะเป็นจุดที่ส่งออก และนำเข้าสินค้าภายในประเทศและต่างประเทศ โดยรวมคือพัฒนาและขยายตัวอย่างรวดเร็ว

๓.๓ ประวัติของพระพุทธศาสนาในเมืองปากเซ แขวงจำปาสัก

ประวัติและพัฒนาการของพระพุทธศาสนาในเมืองปากเซนั้น ผู้วิจัยจะได้กล่าวตั้งแต่การเริ่มต้นเข้ามาของพระพุทธศาสนา ซึ่งจะแยกเป็นลำดับดังนี้

๓.๓.๑ พระพุทธศาสนาในลาวยุคแรก

๑. ความเชื่อและศาสนาดั้งเดิมของคนลาว

ประมาณ ๒๐๐๐ ปีก่อนพระพุทธศาสนาจะเข้ามาในประเทศลาว ประชาชนชาวลาวยุคก่อนมีความเชื่อและนับถือวิญญาณภูตผี และสิ่งเหนือธรรมชาติ พวกเขามีความเชื่อว่ามีวิญญาณภูตผี และพลังเหนือธรรมชาติอยู่ตามภูเขาบ้าง ต้นไม้บ้าง หมู่บ้านบ้าง นอกจากนี้ ยังนับถือผีบรรพบุรุษ เช่น ผีพ่อ ผีแม่ ผีปู่ย่า ตายาย และเปลี่ยนมาเป็นผีบ้านผีเรือน ผีเมือง ผีฟ้า ผีแถน ต่อมาความเชื่อของคนลาวได้ขยายตัวเป็นแบบผีพราหมณ์ และผีพุทธ ซึ่งความเชื่อทั้ง ๓ อย่างนี้มีการผสมผสานเข้าด้วยกัน แต่ก็มีบางส่วนที่ให้ความสำคัญมาทางพุทธ ผี หรือพราหมณ์ จนความเชื่อเหล่านี้ได้เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของคนลาว^{๙๔}

^{๙๔} ทรงคุณ จันทจร, การศึกษาเปรียบเทียบพัฒนาการจัดการศึกษาและศาสนาเพื่อความร่วมมือในการพัฒนารูปแบบและกระบวนการศึกษาและศาสนาระหว่างไทยลาว, (ทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ปีงบประมาณ ๒๕๔๘), หน้า ๑๔.

๒. การเข้ามาของพระพุทธศาสนาสู่ดินแดนสุวรรณภูมิ

หลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีที่น่าเชื่อถือได้นั้น การเข้ามาของพระพุทธศาสนาสู่ดินแดนสุวรรณภูมิเกิดขึ้นภายหลังจากที่พระพุทธเจ้าได้นิพพานแล้ว ในช่วงพุทธศตวรรษที่ ๓หรือประมาณ ๒๓๖ปีหลังจากนั้น ซึ่งตรงกับสมัยของพระเจ้าอโศกมหาราชแห่งชมพูทวีป (ก่อนปี ค.ศ.๒๗๓ -๒๓๒) ผู้เป็นเอกอัครศาสนูปถัมภ์สังคายนาครั้งที่ ๓ (ก่อนปี ค.ศ ๒๕๑) โดยพระองค์ทรงสนับสนุนพระโมคคัลลานะบุตรติสเถระ ซึ่งเป็นประธานสงฆ์ในครั้งนั้น ในการส่งพระอรหันต์ ๒ รูป คือพระโสณเถระกับพระอุตตระเถระ พร้อมพระสงฆ์บริวารจำนวนหนึ่งให้มายังสุวรรณภูมิประเทศ (ก่อนค.ศ. ๒๔๐) เพื่อประกาศพระพุทธศาสนา^{๖๖}

เมื่อมาถึงเมืองหลวงสุวรรณภูมิประเทศแล้ว พระเถระทั้งสององค์นี้ได้แสดงธรรมชื่อว่า “พรหมชาลสูตร” เพื่อโปรดกษัตริย์และชาวเมืองให้เข้าใจและเลื่อมใสศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา จากนั้นจึงมีกุลบุตรผู้มีศรัทธาออกบวชเป็นจำนวนมากขึ้น พระเถระทั้งสองจึงได้ไปปักหลัก “อโศก” ไว้เป็นหลักฐานที่แสดงถึงการเผยแพร่พระพุทธศาสนา และพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าไว้ที่ลานทางหลวง จึงถือว่าธาตุหลวงเป็นสถานที่แห่งแรกที่พระพุทธศาสนาได้มาวางรากฐานไว้ที่ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว^{๖๗}

อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่มีอยู่ว่าสุวรรณภูมิอยู่ ณ ที่แห่งใดของชมพูทวีปประเทศทั้งหลายในเอเชียอาคเนย์ที่นับถือพระพุทธศาสนา ต่างก็อ้างว่าพระมหาเถระทั้งสองได้นำพระพุทธศาสนาเข้ามาเผยแผ่ในประเทศของตน ดังนักวิชาการไทยกล่าวว่านครปฐมเป็นสถานที่แห่งแรกที่พระมหาเถระทั้งสองนำพระพุทธศาสนาเข้ามา เพราะมีการค้นพบรูปธรรมจักรกับกวางหมอบพร้อมคาถาที่ว่า “เอ ธมมา เหตุ ปภวา เตสํ เหตุจฺจ ตถา คโต เต สจฺจ โย นิโรธ โทจ เอวํวาทิ มหาสมโน”^{๖๘} ในประเทศพม่าก็มี การอ้างว่าพบคาถาดังกล่าวอยู่ที่เมืองมหารา (มอญ) ที่อยู่ใกล้กับเมืองแปรและที่เมืองสะเทิน นอกจากนี้ได้กล่าวถึงประวัติพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในคัมภีร์ศาสนาวังสะ “ Sasanavamsa” ซึ่งรวบรวมหลังสังคายนาครั้งที่ ๗ โดยเนื้อหาหลักคือให้ความสำคัญพ่อค้าชาวพม่าสองพี่น้องชื่อพลิกะและตปัสสะที่ได้ฟังพระธรรมจากพระโอรสของพระพุทธเจ้าที่อุรุเวลา เสนานิคม จนเกิดความเลื่อมใส

^{๖๖} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), พระพุทธศาสนาในอารยธรรมโลก, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ด้านพุทธการ, ๒๕๕๒), หน้า ๗๔.

^{๖๗} ดูเพิ่มเติมที่ อุดร จันทวัน, นิทานอรัญคธาตุ (ฉบับภาษาลาว),ปริวรรตจากต้นฉบับอักษรลาว, (ขอนแก่น หจก.โรงพิมพ์คลังนาวิทยา), ๒๕๔๗, หน้า ๒๔

^{๖๘} ทรงคุณ จันทจร,การศึกษาเปรียบเทียบพัฒนาการจัดการศึกษาและศาสนาเพื่อความร่วมมือในการพัฒนารูปแบบและกระบวนการศึกษาและศาสนาระหว่างไทยลาว, หน้า ๑๕.

^{๖๙} พระธรรมปิฎก, (ป.อ. ปยุตโต), จาริกบุญ – จาริกธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทพิมพ์สวยจำกัดพ.ศ ๒๕๕๒), หน้า ๔๙๔.

และขอถือพระพุทธ พระธรรมเป็นสรณะ พร้อมทั้งขอสิ่งทีละสักจากพระพุทธเจ้าเพื่อเป็นเครื่องสักการบูชา พระพุทธเจ้าทรงมอบพระเกศา ๗ เส้น พอดีทั้งสองพี่น้องได้นำเอาพระเกศาธาตุมาบรรจุไว้ที่พระสถูปเจดีย์ชื่อชเวดากอง (Shwedagon)^{๖๔} ส่วนประเทศกัมพูชาก็มีการอ้างว่าสุวรรณภูมิเกิดอยู่ประเทศกัมพูชา เพราะมีการค้นพบโบราณวัตถุอยู่ที่กำปงตีก เป็นหลักจารึกภาษาสันสกฤตและยังมีวัตถุอื่น ๆ อีกมากมาย^{๖๕} สำหรับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวก็ระบุว่า พระธาตุหลวงซึ่งได้มีการซ่อมแซมพระธาตุถึง ๓ ครั้ง (ปีหลักอศกก่อนในปี ค.ศ. ๒๔๐ ธาตุบุรีจันทร์ พระยาบุรีจันทร์ประสิทธิศักดิ์ ศตวรรษที่ ๓ และธาตุหลวงในปี ค.ศ. ๑๕๖๕ โดยเป็นการสร้างครอบองค์เดิม) ซึ่งเป็นการอ้างตามโบราณคดี แต่ถ้าอ้างตามตำนานอูรังคธาตุก็จะกลายเป็นเมืองสุวรรณภูมิ ซึ่งเป็นที่อยู่ของพวกพญานาค ตามนิทานขุนบรมกล่าวว่า พระธาตุนั้นมาอยู่ที่เมืองสุวรรณภูมิเป็นที่แรก เนื่องจากพระศรีธรรมหยาโยคให้พระอรหันต์ทั้งหลายนำพระธาตุมาไว้ที่เมืองนี้ และหลวงพระบางก็มีชื่อเมืองว่า เชียงทอง ซึ่งก็หมายถึงสุวรรณภูมิได้เช่นกัน นอกจากนี้ยังมีชื่อเมืองเวียงคำ เมืองเชียงคำ เมืองสุวรรณเขต เมืองคำทอง ต่างต้องการให้เป็นเมืองสุวรรณภูมิเช่นกัน^{๖๖}

ถึงแม้ว่าประเทศต่างๆ ต่างก็ให้พยายามระบุว่าสุวรรณภูมิอยู่ในประเทศของตนก็ตาม แต่เพื่อหลีกเลี่ยงความขัดแย้งด้านความคิดเห็นเนื่องจากหลักฐานยังไม่เพียงพอ เราอาจสันนิษฐานได้ว่าดินแดนสุวรรณภูมิอยู่ในกลุ่มประเทศที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั่นเอง

๓.๓.๒. พระพุทธศาสนาก่อนสมัยล้านช้าง

ดังที่กล่าวมาข้างต้น พระพุทธศาสนาเข้ามาประเทศลาวเป็นเวลานานแล้ว ที่สำคัญคือในสมัยอาณาจักรศรีโคตรบอง ซึ่งเป็นสถานที่แห่งแรกที่พระพุทธศาสนาเข้ามาสู่ดินแดนลาวจนถึงถิ่นฐานแห่งนี้ว่าศรีโคตรบอง คำว่า ศรี หรือสิริ หมายถึงงาม รุ่งเรือง สว่างไสว โคตรเป็นชื่อโคตรของพระพุทธเจ้าเดิมว่าโคตมะ หรือโคตม บองหรือบุรี หมายถึงเมือง รวมแล้วคำว่าศรีโคตรบองคือการเอานามของพระพุทธเจ้าตั้งเป็นชื่อเมือง ทั้งนี้เพื่อเป็นสิริมงคลแก่ประชาชนชาวลาวนั่นเอง^{๖๗} ซึ่งพระดำรงพรหมมิกมณี ได้ออกเนื้อหาจากอูรังคธาตุเกี่ยวกับพระธาตุพนมมีใจความว่า “ตามธรรมเนียมพุทธประเพณีแล้ว ก่อนจะปรินิพพานทรงนิมนต์มาเยี่ยมดินแดนศรีโคตรบอง และเมื่อทรงปรินิพพาน เหล่า

^{๖๔} Roger Bischoff, *Buddhism in Myanmar: A short story*, (Kandy, Srilanka: Buddhist Publication Society, 1995), p. 16-19, 26-27, 28,32.

^{๖๕} ดูเพิ่มเติมที่ พุทธศาสนบัณฑิตยสถาน, *พระพุทธศาสนาในกัมพูชา*, แปลโดยทองสืบ ศุภะมาร์ค,(กรุงเทพมหานคร: สภาวิจัยแห่งชาติ,๒๕๑๔), หน้า ๑๓-๒๗.

^{๖๖} ทรงคุณ จันทจร, *การศึกษาเปรียบเทียบพัฒนาการจัดการศึกษาและศาสนาเพื่อความร่วมมือในการพัฒนารูปแบบและกระบวนการศึกษาและศาสนาระหว่างไทยลาว*, หน้า ๑๕-๑๖.

^{๖๗} พระดำรง (พรหมมิกมณี , *พระพุทธ ศาสนาในประเทศลาว* (ฉบับภาษาลาว) , (กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์ สุขภาพใจ, ๒๕๕๓), หน้า ๑๓.

สาวกทั้งหลายมีพระมหากัสสปะและอานนท์ เป็นต้น ได้อาพาธของพระองค์มาประดิษฐานไว้ ณ เมืองแห่งนี้ เมืองนี้จึงชื่อว่าศรีโคตรบอง เพราะเหตุนี้ จึงมีนามพระธาตุต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับพระพุทธเจ้า เช่น พระธาตุหลวง พระธาตุศรีโคตรบอง เป็นต้น”^{๒๔} หลักฐานนี้เองที่ทำให้เราสามารถตั้งข้อสันนิษฐาน สันนิษฐานได้ว่าพระพุทธศาสนามีความเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว เนื่องด้วยความเชื่อดั้งเดิม และ ศาสนาผสมเข้าด้วยกัน

ทรงคุณ จันทกรกล่าวว่า พระพุทธศาสนาในตำนานอุรังคธาตุว่า “สมัยพระเจ้าสุริยวงศา สิทธิเดชธรรมมิกราช มหาราช อาณาจักรศรีโคตรบองมีอาณาเขตขยายไปถึงกุลนทะ(ทวารวดี) พระพุทธศาสนามีความเจริญรุ่งเรืองเป็นอย่างมาก มีจำนวนวัดถึง ๑๐๑ แห่ง”^{๒๕} ส่วนผลงานเขียน ของมหาคำหยาด รัตตางค์ (MahaKhamyadRasdavong) นอกจากบ่งชี้หลักฐานสำคัญเชิง ประวัติศาสตร์ของพระพุทธศาสนาในลาวว่า “มีการค้นพบพระพุทธรูปปฏิมา และหลักศิลาจารึกที่ หมู่บ้านตาลาด ไกลเวียงจันทน์ นั่นคือพระธาตุศรีโคตรบอง”^{๒๖} แล้ว ยังกล่าวถึงราชสมัยของพระเจ้าสุริยวงศาสิทธิเดชว่า “มีพระภิกษุจำนวน ๒๐๐,๐๐๐ รูป สามเณรจำนวน ๓,๐๐๐ รูป และแม่ชีจำนวน ๗,๐๐๗ คน”^{๒๗} พระมหาดาวสยาม วชิรปัญญา ถอดข้อความจากจันสุทที่บรรยายสถานีวิทยาเอเซียเสรี เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ค.ศ ๒๐๐๑ ว่า “ศรีโคตรบองปัจจุบันเรียกว่าเมืองท่าแขก อันหมายถึงท่าเรือ ที่ชาวอินเดียโบราณมาขึ้นฝั่งที่นี้รวมถึงพระโสณเถระและพระอุตตระเถระด้วย”^{๒๘} ซึ่งเราอาจตั้งข้อ สันนิษฐานได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นแห่งการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้ามาสู่ประเทศลาว และเป็นที่มาของ วัฒนธรรมต่างประเทศด้วย แต่พระมหาดาวสยาม วชิรปัญญา ตั้งข้อสังเกตสอดคล้องกับนายชาวพอน ซึ่งเป็นอาจารย์สอนวิชาประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาในลาวว่า “พระพุทธศาสนาอาจจะไม่ แพร่หลายมากนัก เพราะการจำกัดทางด้านภาษา และวัฒนธรรม ประชาชนยังเคารพและนับถือความ เชื่อดั้งเดิม ที่สำคัญคือผีบรรพบุรุษ”^{๒๙} แต่อย่างไรก็ตาม ความเชื่อและศาสนาในสังคมลาวเข้า มา เป็น

^{๒๔} พระดำรง (พ.ธรรมมิกมณี), เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓, ๑๖. (อ้างใน สมศักดิ์ปิยธมโม (อินทะเสน) อิทธิพลของพระพุทธศาสนาที่มีต่อสังคมลาวในแขวงจำปาสัก สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว , วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), หน้า ๑๕-๑๖.

^{๒๕} ทรงคุณ จันทกร, การศึกษาเปรียบเทียบพัฒนาการจัดการศึกษาและศาสนาเพื่อความ ร่วมมือในการพัฒนารูปแบบและกระบวนการศึกษาและศาสนาระหว่างไทยลาว, หน้า ๑๖.

^{๒๖} MahaKhamyadRasdavong, The History of Buddhism in Laos, (Vientiane: Xangkhoun Printing, 2006, p.27 - 29.

^{๒๗} MahaKhamyadRasdavong, op.cit.,p.29.

^{๒๘} พระมหาดาวสยาม วชิรปัญญา, พระพุทธศาสนาในลาว, (เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่, ๒๕๔๕), หน้า ๗.

^{๒๙} พระมหาดาวสยาม วชิรปัญญา, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗.

อันหนึ่งอันเดียวกัน ซึ่งเรากล้าพูดได้ว่าสิ่งทั้งสองอย่างนี้ยากที่จะแยกออกจากกันได้ ยิ่งอุรังคธาตุเป็นหลักฐานเชิงวรรณกรรมสำคัญนำมาซึ่งความเชื่อและศาสนาเข้าสู่วิถีชีวิตของคนลาว^{๗๕}

ช่วง ประมาณก่อนปี ค.ศ. ๔๗๘-๕๔๑ ได้มีพระสงฆ์ลาว ๕องค์ คือ พระมหารัตนเถระ พระมหาจุลรัตน์เถระ พระมหาสุวรรณประสาทเถระ พระมหาจุลประสาทเถระ และพระมหาสังฆวิษสเถระ ซึ่งทั้ง ๕องค์นี้เป็นศิษย์ของพระธรรมลักขณ์และพระรักษจิตตะ ผู้ที่ได้ไปศึกษามาจากราชครูอินเดียแล้วกลับมาจำพรรษาที่ภูซ้าวหลวง และได้ส่งศิษย์ไปสร้างพระธาตุพนมให้ใหญ่ขึ้นและสร้างพระธาตุอิงฮังและพระธาตุศรีโคตรบองที่ท่าแขก^{๗๖} ภายหลังมาอาณาจักรศรีโคตรบองประสบกับปัญหาทางการเมือง และการเมืองระหว่างประเทศเริ่มแผ่อำนาจเข้าสู่ประเทศลาว ที่สำคัญคืออาณาจักรเขมรนามว่า “เจนละ” อาณาจักรนี้นำมาซึ่งความเชื่อ และศาสนาแบบขอมหรือเขมร ที่สำคัญคือพระพุทธศาสนาแบบมหายาน เถรวาท และแบบศาสนาพราหมณ์^{๗๗} ขณะเดียวกัน ลาวก็ได้รับอิทธิพลของพระพุทธศาสนาจากมอญหรือพุกาม เมื่อปี ค.ศ.๑๐๕๗ คติพุทธศาสนาแบบพุกามได้เข้ามาลาว ส่วนพงศาวดารเมืองหลวงพระบางได้กล่าวถึงวงศ์มอญพระองค์หนึ่งพระนามว่าไชยมาครองเมืองเชียงทองและได้สร้างพระพุทธรูปตามถ้ำต่างๆ^{๗๘}

๓.๓.๓ พระพุทธศาสนาในสมัยล้านช้าง

พงศาวดารลาวได้กล่าวไว้ว่า “มีพระมหากษัตริย์ลาวได้เสวยราชสมบัติในนครเชียงทองสืบต่อกัน ๒๒ องค์จนมาถึงสมัยเจ้าฟ้าจ๋ม คิดเป็นเวลานานถึง ๕๐๐ กว่าปี”^{๗๙} เราไม่สามารถคาดเดาได้ว่าเกิดอะไรขึ้นในระหว่างช่วงดังกล่าว แต่เราอาจตั้งข้อสังเกตได้ว่าปลายยุคราชอาณาจักรศรีโคตรบองเกิดความขัดแย้งทางการเมืองทั้งภายในและภายนอก จนกระทั่งถึงราชสมัยของพระเจ้าขุนผีฟ้า ลัทธิความเชื่อดั้งเดิมพื้นตัวอย่างรวดเร็ว ดังกรณีเกิดขึ้นเกี่ยวกับชาตีกาเนตของพระเจ้าฟ้าจ๋มที่เกิดมาพร้อมด้วยมีฟัน ๓๓ ซี่ซึ่งชาวบ้านเชื่อกันว่าเป็นกาลกิณีจะต้องลอยแพที่แม่น้ำโขง เราไม่สามารถหาข้อเท็จจริงไปมากกว่าประเด็นทางการเมือง เนื่องจากก่อนเหตุการณ์นี้เกิดขึ้น มีความขัดแย้งกันในราชสำนักเมืองเชียงทองเกี่ยวกับนโยบายปกครองประเทศ ฝ่ายหนึ่งต้องการขยายอาณาเขตของเชียงทองออกไปให้กว้างขวางครอบคลุมหัวเมืองชนชาติเขตแดนต่าง ๆ เพื่อสร้างให้เป็นอาณาจักรที่เข้มแข็ง สามารถต้านทานการรุกรานของต่างชาติได้ แต่อีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งเป็นเสนาอำมาตย์อาวุโส

^{๗๕} ดูเพิ่มเติมที่ อุดร จันทวัน, นิทานอุรังคธาตุ (ฉบับลาว), ๒๕๔๗ หน้า ๔๓.

^{๗๖} ทรงคุณ จันทจร, การศึกษาเปรียบเทียบพัฒนาการจัดการศึกษาและศาสนาเพื่อความร่วมมือในการพัฒนารูปแบบและกระบวนการศึกษาและศาสนาระหว่างไทยลาว, หน้า ๑๗.

^{๗๗} MahaKhamyadRasdavong, The History of Buddhism in Laos, p.32.

^{๗๘} ทรงคุณ จันทจร, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๗.

^{๗๙} มหาสิลา วีระวงศ์, พงศาวดารลาว ภาษาลาว, สำนักงาน ส. ธรรมภักดี, แปล. (ปปช.), หน้า ๓๐-๓๑ .ManichJumsai, History of Laos, 4th. (Bangkok: Chalermnit, 2000)

สูงอายุกลับไม่เห็นด้วยกับนโยบายขยายอาณาเขต ไม่ประสงค์ให้ทำสงครามกับบ้านพี่เมืองน้อง ต้องการให้เกิดความสงบสุข อย่างไรก็ตาม เมื่อเจ้าฟ้าจัมสามารถยึดอำนาจปกครองเมืองเชียงทองได้ ด้วยการหนุนหลังโดยราชสำนักเมืองหลวงเขมร (พ่อตาของเจ้าฟ้าจัม) อำนาจเก่าทั้งหลายรวมไปถึงหัวเมืองต่าง ๆ ค่อย ๆ ลดบทบาทลง ในที่สุดสามารถสถาปนาอาณาจักรได้อย่างมั่นคงในปี ค.ศ. ๑๓๕๓ นั้นได้แก่อณาจักรล้านช้าง^{๙๖}

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในล้านช้าง แม้ว่าชาวล้านช้างจะเคยนับถือพุทธศาสนาแบบมหายานผ่านทางจีนมาตั้งแต่อยู่ในอาณาจักรอัยลาวมาก่อนก็ตาม แต่เมื่อมาถึงสมัยอาณาจักรล้านช้าง ความเชื่อเหล่านั้นก็จางหายไป ชาวเมืองทั่วไปต่างก็นับถือผีสงเวตดาอันเป็นความเชื่อดั้งเดิม ครั้นต่อมาพุทธศาสนาแบบเถรวาทก็ได้รับการเผยแผ่ในดินแดนแห่งนี้ ซึ่งปรากฏหลักฐาน ๒ อย่าง คือ ฝ่ายหนึ่งกล่าวว่า พระนางแก้วเกงยา พระมเหสีของพระเจ้าฟ้าจัมเคยนับถือพระพุทธศาสนามาก่อน เมื่ออยู่ในเมืองล้านช้างทรงเห็นประชาชนนับถือผีสงเวตดาและฆ่าสัตว์บูชาเช่นสรวง จึงทรงทูลขอให้พระเจ้าฟ้าจัมไปอัญเชิญพระพุทธศาสนามาจากเขมรมาเผยแผ่ในอาณาจักรล้านช้าง ส่วนอีกฝ่ายหนึ่งกล่าวถึงการประดิษฐานพระพุทธศาสนาในล้านช้างว่า เมื่อเจ้าฟ้าจัมครองราชย์ไม่นาน ทรงมีพระทัยโหดร้ายทารุณปกครองอย่างไม่เป็นธรรม กษัตริย์เขมรผู้เป็นพ่อตาจึงรับสั่งให้เข้าเฝ้าแล้วทรงสอนให้ปกครองชาวเมืองด้วยหลักธรรมในพุทธศาสนาและให้สมาทานศีล ๕ ด้วย เมื่อกลับอาณาจักรล้านช้าง พระองค์ได้นำพระสงฆ์และพระไตรปิฎกจำนวนหนึ่งมาเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วย^{๙๗}

มหาศिला วีรวงศ์และบุญมี เทบสีเมือง ได้กล่าวถึงประวัติศาสตร์ในช่วงนี้ว่า อาณาจักรล้านช้างมีความเข้มแข็งเกรียงไกร มีเขตแดนกว้างใหญ่ไพศาล นั้นหมายถึงพระเจ้าฟ้าจัมใช้อำนาจทางการเมือง ที่สำคัญคือทัพในการบุกเอาหัวเมืองต่างๆ เป็นสาเหตุหนึ่งสร้างความเสียหายแก่ชีวิตของผู้คนเป็นจำนวนมาก^{๙๘} ซึ่งอาจสันนิษฐานได้ว่า เนื่องด้วยกรณีนี้เองจึงทำให้พ่อตาต้องปลุกฝังพระเจ้าฟ้าจัมให้ปกครองบ้านเมืองด้วยธรรม ซึ่งหมายถึงยึดเอาพระพุทธศาสนามาเผยแผ่เพื่อลดความรุนแรงที่เกิดขึ้นจากทางกาย วาจา และจิตใจ แต่อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าความคิดทั้งสองฝ่ายข้างต้นมีเหตุผลและมีน้ำหนักไม่ต่างกันมากนัก แต่พงศาวดารลาวกล่าวว่าราชอาณาจักรล้านช้างในยุคต้น ๆ นั้นประชาชนชาวล้านช้างมีความเห็นผิดที่สำคัญคือใช้ชีวิตเพื่อบูชาลัทธิความเชื่อดั้งเดิม^{๙๙} แต่เมื่อพระพุทธศาสนาเผยแผ่เข้ามาพระพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของชาวล้านช้างค่อนข้างมาก ที่

^{๙๖} บุญมี เทบสีเมือง, *ความเป็นมาของชนชาติลาว*, ไผท ภูธา (แปลง), (กรุงเทพมหานคร : สุขภาพใจ, ๒๕๕๓), หน้า ๒๕๒-๒๖๖.

^{๙๗} มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตเชียงใหม่, *พระพุทธศาสนาในประเทศไทยลาว*, ๒๕๕๐ , หน้า ๒๒-๒๓.

^{๙๘} บุญมี เทบสีเมือง, *ความเป็นมาของชนชาติลาว*, หน้า ๒๖๒.

^{๙๙} มหาศिला วีรวงศ์, *พงศาวดารลาว*, หน้า ๕๓.

สำคัญคือทำให้พระพุทธรูปศาสนาบริสุทธิ์ ไร้ความจิตจางปะปนด้วยความเชื่อ พุทธบริษัทได้ศึกษาปฏิบัติธรรมอย่างถูกต้อง ทั้งนี้ เนื่องจาก การนำเอาพระพุทธรูปศาสนาแบบลัทธิลังกาวงศ์จากประเทศเขมรนั้น สิ่งหนึ่งที่มาพร้อมด้วยคือพระมหาเถรเจ้าทั้งหลายเป็นผู้ที่มากด้วยความรู้ งดงามด้วยปฏิบัติ มีผู้ที่เชี่ยวชาญทางด้านพระไตรปิฎก และผู้ชำนาญด้านต่าง ๆ นอกจากนี้ยังมีพระบาง และต้นโพธิ์ซึ่งเป็นตัวแทนของพระพุทธรูปศาสนา ยิ่งทำให้ชาวล้านช้างมีความเลื่อมใสต่อพระพุทธรูปศาสนาเป็นอย่างมาก พระมหาเถรเจ้าผู้มากด้วยความรู้ทั้งหลายมีโอกาสนำสอนพุทธบริษัทให้อยู่ในศีลอยู่ในธรรม ชาวล้านช้างในขณะนั้นอยู่กันด้วยความรักความสามัคคี ประเทศอยู่ร่มเย็นเป็นสุข

การเผยแผ่พระพุทธรูปศาสนาในอาณาจักรล้านช้างค่อนข้างประสบผลสำเร็จเป็นอย่างมาก ประชาชนให้ความนับถือพระพุทธรูปศาสนา เกิดมีสถาบันและธรรมเนียมเป็นหลักฐาน วัดและพระสงฆ์มีความเกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน วัดได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและเป็นศูนย์กลางของสังคม รู้จักพระสงฆ์ในฐานะที่เป็นบุคคลที่ต้องเคารพนับถือ เพราะเห็นพ่อแม่ปฏิบัติและเชื่อสืบต่อกันมา ต่อมาบทบาทของพระสงฆ์ได้มีการเปลี่ยนไปจากเดิมที่ต้องนำคำสอนของพระพุทธรูปศาสนาออกไปเผยแผ่ให้กับประชาชนก็ปรับเปลี่ยนมาเป็น พระสงฆ์เป็นผู้ให้บริการช่วยเหลือประชาชนที่เข้ามาหาและประชาชนที่เข้าวัดก็ได้รับการบริการต่าง ๆ ของสังคม เหตุการณ์เช่นนี้ ได้มีขึ้นในสังคมลาวล้านช้างมาเป็นเวลานานและอาจเรียกกระแสนี้ได้ว่า ระยะเวลาคอย ระบบความเชื่อและวิถีปฏิบัติตามความเชื่อนั้นมีการสืบทอดต่อกันมาจนกลายเป็นพิธีกรรมที่ต้องยึดแบบตายตัวเพื่อยึดถือคุณค่าแห่งความศักดิ์สิทธิ์ เช่น ทุก ๆ เดือน ๔ ของทุกปีจะต้องมีการทำบุญเผา เดือน ๕ ต้องทำบุญสงกรานต์และบุญอื่น ๆ เป็นประจำ สำหรับบุญเผาเป็นพิธีกรรมที่มีความละเอียดอ่อนกว่าทุกพิธีกรรม พระผู้เทศน์ต้องมีการนั่งธรรมมาสน์หรือปราสาทสูง ๆ ก่อนจะเทศน์ต้องมีคนอาราธนา มีกัณฑ์เทศน์และอื่น ๆ สิ่งที่เกิดขึ้นนี้ได้มีการถ่ายทอดมาอย่างต่อเนื่อง สังคมลาวล้านช้างแต่ละบ้านจะมีวัด มีพระสงฆ์ประจำหมู่บ้านและต่างก็พากันถือว่าวัดนั้นเป็นวัดของตน เป็นสมบัติทางด้านศิลปะและวัฒนธรรม และเป็นศูนย์กลางแห่งการปฏิบัติที่ถูกต้อง^{๓๖}

บทบาทของวัดมีความสำคัญเป็นอย่างมากในระหว่างช่วงดังกล่าว พอสรุปได้ดังนี้

๑. วัดเป็นสถานศึกษา
๒. วัดเป็นศูนย์กลางทางด้านศิลปะและวัฒนธรรมมีบทบาทในการรวบรวมศิลปกรรมต่าง ๆ ของชาติ
๓. วัดเป็นศาลยุติธรรม พระสงฆ์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการอบรม ไกล่เกลี่ยปัญหาชีวิตสังคมหรือครอบครัว
๔. วัดเป็นสถานสงเคราะห์ ลูกหลานชาวบ้านที่ยากไร้ และไม่มีญาติพี่น้อง

^{๓๖} ทรงคุณ จันทจร, การศึกษาเปรียบเทียบพัฒนาการจัดการศึกษาและศาสนาเพื่อความร่วมมือในการพัฒนารูปแบบและกระบวนการศึกษาและศาสนาระหว่างไทยลาว, หน้า ๒๔.

๕. วัดเป็นสถานพยาบาลในการรักษาสุขภาพของคนเจ็บไข้
๖. วัดเป็นที่พบปะ ชุมนุมของชาวบ้านในการแลกเปลี่ยนข่าวสาร
๗. วัดเป็นสถานที่จัดการงานบุญรื่นเริงของชาวบ้านเป็นประจำทุกปี
๘. วัดเป็นสถานที่ในการเก็บอุปกรณ์ เครื่องใช้ในงานบุญประจำปีของหมู่บ้าน หรือให้ชาวบ้านยืมไปใช้เมื่อมีการจัดงานที่บ้าน
๙. วัดเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรม

ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ความเชื่อของประชาชนต่อพระสงฆ์ในสมัยก่อนนั้น ก็เนื่องมาจาก พระสงฆ์เป็นผู้นำทางด้านจิตใจและปัญญา เพราะพระสงฆ์เป็นผู้รอบรู้กว่าชาวบ้าน เป็นอาจารย์สอน วิชาชีพระต่าง ๆ ให้กับชาวบ้าน รวมทั้งพระสงฆ์รู้สภาพความเป็นไปของสังคม เข้าใจความรู้สึกนึกคิด ของประชาชน มองเห็นสภาพของสังคมชาวบ้านอย่างทั่วถึง เหมือนกับผู้ที่ยืนอยู่บนที่สูงสามารถ มองเห็นสภาพความเป็นไปได้ทั้งหมด คำแนะนำตักเตือนต่าง ๆ ของพระสงฆ์จึงมีค่า เมื่อมารวมกับ จิตใจของพระสงฆ์ซึ่งชาวบ้านเห็นว่าพระสงฆ์มีบุญคุณสามารถทำประโยชน์ให้แก่ชาวบ้านความเชื่อมั่น จึงมีความหนักแน่น^{๔๔}

พระพุทธศาสนาในสมัยล้านช้างมีความเจริญรุ่งเรืองไปตามยุคตามสมัย ที่สำคัญคืออยู่ ภายใต้การดูแลของพระมหากษัตริย์หรือฝ่ายการเมือง ถ้าหากว่าบ้านเมืองสงบ พระพุทธศาสนาได้รับการ ฟื้นฟูและสนับสนุนเป็นอย่างดี ถึงแม้ว่าพระเจ้าฟ้างุ้มจะสิ้นพระชนม์ไปแล้วก็ตาม พระราช ตระกูลทั้งหลายสืบต่อเจตนารมณ์ของบรรพบุรุษเป็นอย่างดี มีการสถาปนาวัดวาอารามทั่ว ราชอาณาจักร สร้างพระราชไมตรีระหว่างประเทศ เช่น กรุงศรีอยุธยา ตลอดจนถึงกัมพูชา และ เวียดนาม จัดสรรบ้านเมือง และการสร้างความมั่นคงเป็นปึกแผ่นอย่างมาก แต่บางครั้งก็ขัดแย้งกัน ด้วยอำนาจทางการเมืองจนมีการใช้ความรุนแรงต่อกัน ดังกรณีที่เกิดขึ้นกับนางมหาเทวีซึ่งเป็นพระ ราชกนิษฐาของพระเจ้าสามแสนไท ที่มีความประสงค์อยากได้ราชสมบัติให้สามีของตน จนบ้านเมืองไร้ ผู้นำในบางยุคสมัย แต่ขณะเดียวกัน เราก็มองเห็นความสำคัญของพระพุทธศาสนาในช่วงดังกล่าวที่ทำ หน้าที่ของตนอย่างสมบูรณ์แบบ เป็นทั้งกำลังใจ และเป็นที่พักพิงให้แก่บ้านเมือง เพียงระยะสั้น ๆ มี พระมหากษัตริย์หลายพระองค์ บางพระองค์สนับสนุน บำรุงพระพุทธศาสนาเป็นอย่างดี แต่บาง พระองค์ดูเหมือนว่าห่างเหินจากศาสนาโดยสิ้นเชิง จนมาถึงยุคของสมเด็จพระวิสุทธราชาเจ้าบ้านเมืองจึง สงบ พระพุทธศาสนามีความเจริญรุ่งเรืองขึ้นเป็นลำดับ จนมีนักปราชญ์ผู้มีความรู้แตกฉานชำนาญใน พระไตรปิฎกหลายรูป/คน มีการเขียน แปรคัมภีร์เป็นภาษาบาลี สันสกฤต ภาษาลาวและบทกวี และ มีการสถาปนาพระมหาเถระทั้งหลายดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ต่อมาในรัชกาลของพระเจ้าโพธิสารราชได้มี

^{๔๔} ทรงคุณ จันทจร, การศึกษาเปรียบเทียบพัฒนาการจัดการศึกษาและศาสนาเพื่อ ความร่วมมือในการพัฒนารูปแบบและกระบวนการศึกษาและศาสนา ระหว่างไทยลาว, หน้า ๒๕.

การประกาศให้ประชาชนลาวบรรดาเผ่าเล็กนับถือผีสาว เช่น ผีฟ้า ผีแถน อันเคยเป็นประเพณีดั้งเดิมให้
หมอบ บรรดาหอผี หอทรงเจ้า ซึ่งเป็นสถานที่เลี้ยงผีฟ้า ผีแถนทั้งหลาย มาแต่โบราณนั้นก็คำสั่งให้รื้อ
ถอนออกให้หมดแล้วให้สร้างวัดพุทธศาสนาแทน เช่น หอทรงฟ้า ทรงแถน ของเจ้าแผ่นดินที่บ้านสังค
โลก เมื่อรื้อถอนแล้วก็ได้สร้างวัดแทน เรียกว่า วัดสุวรรณคโลก (ปัจจุบันเป็นวัดสังคโลก)

พระเจ้าเมืองเกศเกล้า กษัตริย์ล้านนาเชียงใหม่ ได้ส่งราชทูตพร้อมจัดเครื่องบรรณาการมา
ถวายเป็นจำนวนมากประกอบด้วย พระพุทธรูปองค์หนึ่งที่หล่อด้วยทองคำชื่อว่า “พระแซกคำ”
มาถวายให้ พระโหราสารราชกษัตริย์ล้านช้างเพื่อเจริญสัมพันธไมตรี และเห็นว่าพระพุทธศาสนาเป็น
แหล่งกำเนิดของศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าที่ได้ซึมซาบอยู่ในจิตใจของ
ประชาชนลาวจนกลายเป็นวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชนลาว พระองค์จึงทรงให้การส่งเสริม
พระพุทธศาสนาอย่างเต็มที่ นักปราชญ์ อาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ชำนาญวิชาการต่าง ๆ จึงได้เกิดขึ้น
ในช่วงเวลานั้นเป็นจำนวนมาก ได้แก่ พระสังฆราชศิริจันทิ พระมหาสมุทรโคตร พระเทพมัญญะ พระอริ
ยวงศา พระยาแก่งกระจาน พระยาศรีสัตยธรรมไตรโลก พระยาอรชุน พระยานคร พระยาทักษิณ พระยา
วิจิตสงคราม พระยาสุรเดช พระยาศรีเกียน พระยาพันซ้าย เป็นต้น^{๔๔}

พระโหราสารราช ทรงพยายามฟื้นฟูพระพุทธศาสนาให้บริสุทธิ์ ไร้ความปะปนด้วยลัทธิ
ความเชื่อ เพื่อยกระดับการศึกษา และการปฏิบัติถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา พระองค์ได้แต่ง
ราชทูตไปขอเอาพระไตรปิฎกและพระสงฆ์เจ้ามาจากนครเชียงใหม่ พระเมืองแก้ว พระเจ้าแผ่นดิน
นครเชียงใหม่ จึงแต่งตั้งให้พระเทพมงคลเถระกับพระสงฆ์บริวารเชิญคัมภีร์พระไตรปิฎก ๖๐ คัมภีร์
มายังนครศรีสัตนาคนหุตเพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรือง ปี ค.ศ. ๑๕๒๔ พระองค์เสด็จ
ออกอุปสมบทเป็นภิกษุ ทรงประทับอยู่วัดวิสุทธมหาวิหาร โดยมีสมเด็จพระสังฆราช มหาสีจันทิ เป็น
อุปัชฌาย์และพระมหาสมุทรโคตรเจ้าอาวาสวัดโศการามเป็นกรรมวาจา พระองค์ได้ศึกษาเล่าเรียน
หลักธรรมพระพุทธศาสนาจนแตกฉาน เข้าใจซึ่งอรรถธรรมทั้งปวง ถึงแม้ว่าพระองค์ทรงลาพระผนวช
แล้วก็ตาม แต่ทรงยังปฏิบัติและสนับสนุนพระพุทธศาสนาอย่างสม่ำเสมอ

ครั้นต่อมาทางอาณาจักรล้านนาว่างกษัตริย์ปกครอง จึงได้อัญเชิญเจ้าไชยเชษฐาหรือ
เชษฐาธิราช พระโอรสของพระเจ้าโหราสารไปครองนครล้านนา แต่การปกครองของพระองค์ได้เพียง ๓
สัปดาห์ก็สวรรคต เมื่อสวรรคตแล้วพระโอรสทั้งหลายต่างแย่งชิงสมบัติกัน อาณาจักรลาวจึงได้แตก
เป็น ๒ ฝ่าย คือ อาณาจักรฝ่ายเหนือ และฝ่ายใต้ พระเจ้าเชษฐาแห่งล้านนาก็พำนักที่กรุงล้านช้าง และ
ได้อัญเชิญพระแก้วมรกตที่ประดิษฐานอยู่ที่วัดบุปผาราม เชียงใหม่ รวมทั้งพระพุทธรูปสิ่งศักดิ์สิทธิ์ (พระสิงห์)
และพระแก้วขาวไปด้วย เมื่อเสด็จถึงล้านช้าง ทรงยึดราชสมบัติจากเจ้าครองนครทั้งสองได้ พระองค์
จึงขึ้นครองราชย์สมบัติ นับเป็นมหाराชาองค์ที่ ๒ ของลาวที่ทรงปรีชาสามารถ ทรงพระนามว่า “พระ

^{๔๔} ทรงคุณ จันทจร,การศึกษาเปรียบเทียบพัฒนาการจัดการศึกษาและศาสนาเพื่อความร่วมมือใน
การพัฒนารูปแบบและกระบวนการศึกษาและศาสนาระหว่างไทยลาว, หน้า ๒๖.

เจ้าไชยเชษฐาธิราช” พระพุทธศาสนาในยุคของพระองค์ นับว่ามีความเจริญสูงสุด ทรงได้สร้างวัดสำคัญมากมาย ในกำแพงเมืองมีวัดอยู่ประมาณ ๑๒๐ วัด และยังได้สร้างวัดพระแก้ว ซึ่งเป็นที่ประดิษฐานของพระแก้วมรกต ที่นำมาจากเมืองเชียงใหม่ ในยุคนี้ได้มีการแต่งวรรณกรรมหลายเรื่อง เช่น สังสินชัย การะเกด พระลักพระราม เป็นต้น

พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชย้ายเมืองหลวงจากเมืองเชียงคำมาตั้งอยู่ที่เวียงจันทน์โดยพระองค์ได้ประดิษฐานพระแก้วมรกต และพระแซ่คำ (พระพุทธสิหิงค์ หรือพระสิงห์) ไว้ที่เวียงจันทน์ เรียกว่าเวียงจันทน์ล้านช้าง ส่วนพระบางประดิษฐานไว้ที่เมืองเชียงทอง จึงได้ชื่อว่าหลวงพระบางมาจนถึงบัดนี้ บางครั้งก็เรียกชื่อว่าล้านช้างหลวงพระบาง และได้สร้างวัดเป็นที่ประดิษฐานพระแก้วมรกตขึ้นเป็นพิเศษ พระองค์ได้สร้างพระธาตุหลวง ซึ่งถือเป็นสถาปัตยกรรมชั้นยอดเยี่ยมของลาวเมื่อปี ค.ศ. ๑๕๖๖ แต่ได้รับความเสียหายจากพวกจีนฮ่อที่ได้บุกปล้นสะดมและทำลายพระธาตุเพื่อหาวัตถุที่มีค่าที่ถูกฝังไว้ พระธาตุจึงทรุดโทรมลงมาก (ปีค.ศ. ๑๙๑๐ ฝรั่งเศสจึงให้ท่านโมรังบุรณะซ่อมแซมพระธาตุอีกครั้ง ในการซ่อมครั้งนั้นได้เปลี่ยนยอดพระธาตุซึ่งเดิมเป็นรูปน้ำเต้าคว่ำหัวลง การบูรณะมาสำเร็จสมบูรณ์ในปี ค.ศ. ๑๙๗๕ โดยหมดงบประมาณไปห้าหมื่นเหรียญ ในคราวฉลอง ๒๕ พุทธศตวรรษ พ.ศ. ๒๕๐๐ รัฐบาลพระราชอาณาจักรลาวจึงบูรณะอีกครั้งโดยหุ้มทองคำพระธาตุตั้งแต่กลางองค์พระธาตุเป็นต้นไปจนถึงยอด จนดูสวยงามสว่างไสวยามพระอาทิตย์สาดส่อง) นอกจากนี้พระองค์ยังได้สร้างพระธาตุ และพระพุทธรูปสำคัญ ๆ อีกมากมาย เช่น พระเจ้าองค์ดื้อที่เวียงจันทน์ พระเจ้าองค์ดื้อที่อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย พระเสริม พระสุก พระใส พระอินทร์แปลง พระองค์แสน ทรงสร้างวัดพระธาตุ ที่จังหวัดหนองคาย พระธาตุบังพวน อำเภอหนองคาย สร้างวัดศรีเมืองที่จังหวัดหนองคาย สร้างพระไชยเชษฐาเป็นพระประธานในโบสถ์วัดธาตุศรีโคตรบองที่แขวงคำม่วน และบูรณะพระธาตุอิงฮังที่แขวงสุวรรณเขต (สุวรรณเขต) ทรงปฏิสังขรณ์พระธาตุพนม วัดวาอาราม และศาสนสถานต่าง ๆ เป็นต้น^{๔๖} มหาศิลา วีรวงศ์ ได้ถอดเนื้อหาในจดหมายเหตุของแกม เพอร์ ลงในพงศาวดารลาวว่า “พระพุทธศาสนาในประเทศลาวสมัยรัชกาลของพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชมีความเจริญกว้างขวางเป็นอันมาก ในพระนครเต็มไปด้วยวัดวาอาราม และธาตุเจดีย์ที่ประดับประดาอย่างวิจิตรพิสดาร”^{๔๗}

สิ่งที่พิเศษที่สุด คือ การสร้างพระธาตุหลวงเวียงจันทน์ ซึ่งพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชพร้อมด้วยพระเถรานุเถระได้นำประชาชนลาวสร้างขึ้น พระธาตุที่ตั้งอยู่ที่ด้านตะวันออกของหอพระแก้วบริเวณนั้นเป็นส่วนอุทยาน พระธาตุองค์นี้ตามประวัติได้เล่าว่า ก่อสร้างครอบพระธาตุเก่าองค์หนึ่ง ที่ได้

^{๔๖} พระมหาดาวสยาม วชิรปัญโญ, พระพุทธศาสนาในลาว, หน้า ๓๐.

^{๔๗} ทรงคุณ จันทจร, การศึกษาเปรียบเทียบพัฒนาการจัดการศึกษาและศาสนาเพื่อความร่วมมือในการพัฒนารูปแบบและกระบวนการศึกษาและศาสนาระหว่างไทยลาว, หน้า ๒๗.

^{๔๘} มหาศิลา วีรวงศ์, พงศาวดารลาว, หน้า ๙๔.

สร้างมาตั้งแต่ครั้งสร้างเมืองเวียงจันทน์ครั้งแรก แล้วเรียกพระธาตุองค์นี้ว่า “พระธาตุเจดีย์โลกจุฬามณี”^{๔๙}

พระเจ้าไชยเชษฐาธิราช ทรงประทับประคองนำราชอาณาจักรล้านช้างผ่านพ้นภัย การเป็นเมืองขึ้นของพม่าไปได้ ตลอดรัชสมัยของพระองค์ แม้ว่าในขณะนั้นอาณาจักรล้านนาและอาณาจักรศรีอยุธยาต่างตกเป็นเมืองขึ้นของพม่าแล้ว แต่หลังจากพระองค์สวรรคต ประมาณปี ค.ศ. ๑๕๗๔ - ๑๕๗๕ พระเจ้าหงสาวดีบุเรงนองได้ยกทัพมาตีลาวและได้รับชัยชนะ และทรงนำโอรสองค์เดียวของพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชซึ่งประสูติในปีที่สวรรคตไว้เป็นตัวประกันที่หงสาวดีด้วย^{๕๐} ต่อจากนั้นมาหลายปีแผ่นดินลาวก็วุ่นวายด้วยเรื่องราชสมบัติจนถึงปี ค.ศ. ๑๕๙๑ พระเถระเจ้าอาวาสวัดต่าง ๆ จึงได้ประชุมกันลงมติให้ส่งทูตไปเชิญเจ้าชายหน่อแก้วโกเมน ซึ่งเป็นตัวประกันอยู่ประเทศพม่ากลับมาครองราชย์และในเวลานั้นพระเจ้าบุเรงนองสวรรคตลง พม่าเริ่มอ่อนแอ และพระเจ้าหน่อแก้วโกเมนขึ้นครองราชย์สมบัติปี ค.ศ. ๑๕๙๒ และประกาศอิสรภาพไม่ขึ้นกับพม่าต่อไป^{๕๑}

เจ้าหน่อแก้วโกเมนเป็นกษัตริย์ที่มีความปรีชาสามารถและเข้มแข็ง สามารถปกครองและสร้างลาวเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน สมัยนี้ วัฒนธรรมรุ่งเรือง ศิลปกรรม ดนตรี ประติมากรรมต่าง ๆ เจริญแพร่หลาย แต่บ่อยครั้งที่ประสบกับปัญหาทางการเมืองระหว่างไทย และพม่า พระพุทธศาสนาได้รับผลกระทบเป็นอย่างมาก กระทั่งมาจนถึงสมัยพระเจ้าสุริยวงศาธรรมิกราช พระองค์ปกครองบ้านเมืองเป็นไปอย่างสงบสุขร่มเย็น พระองค์สร้างความสัมพันธ์ไมตรีระหว่างประเทศเพื่อนบ้าน ปี ค.ศ. ๑๖๗๐ พระองค์ได้ส่งราชทูตเจริญราชไมตรีกับพระเจ้ากรุงศรีอยุธยา และได้ทรงสร้างพระธาตุศรีสองรักไว้เมืองด่านซ้าย เพื่อเป็นหลักแดนระหว่างประเทศลาวกับไทย ซึ่งศรีสองรักหมายถึงความรัก ความสามัคคีระหว่างสองศรีคือศรีอยุธยา และศรีสัตนาคนหุต ฝ่ายเวียงจันทน์หรือศรีสัตนาคนหุต พระองค์จัดเจ้าหน้าที่รับผิดชอบโดยแต่งตั้งอำมาตย์จันทประสิทธิ์ราชภักดี และหมื่นอุบลีเป็นประธานพร้อมด้วยคณะสงฆ์ระดับพระเถระจำนวน ๑๐ รูป และพระสงฆ์บริวารฝ่ายละ ๗๐ รูป พระธาตุนี้กลายเป็นสัญลักษณ์ของเขตแดนและวัฒนธรรมร่วมกันในร่มเงาแห่งพระพุทธองค์ ความเป็นพันธมิตรเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลกันในการต่อต้านศัตรู โดยมีคำสัตยาธิฐานของมหากษัตริย์ทั้งสอง พระเถระเจ้าทั้งหลายและอำมาตย์ได้หยาดน้ำพิพัฒน์สัตยาตลงสู่มหาปฐพี เพื่อเป็นสักขีพยานพระธาตุศรีสองรักนี้^{๕๒} ยุคนี้ราชอาณาจักรไทย ได้มีความสัมพันธ์กับประเทศลาวอย่างแน่นแฟ้น พระธาตุ

^{๔๙} ทรงคุณ จันทจร, การศึกษาเปรียบเทียบพัฒนาการจัดการศึกษาและศาสนาเพื่อความร่วมมือในการพัฒนารูปแบบและกระบวนการและศาสนาระหว่างไทยลาว, หน้า ๒๗.

^{๕๐} MahaKhamyadRasdavong, The History of Buddhism in Laos, p.68

^{๕๑} พระสิงคำ ลิลจิตโต(สินคลาด), การบริหารงานคณะสงฆ์ลาวภายใต้ระบอบสังคมนิยมตามความคิดเห็นของพระนิสิตวิทยาลัยสงฆ์องค์ตั้ง สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว, หน้า ๓๒.

^{๕๒} มหาศีลา วีรวงศ์, พงศาวดารลาว, หน้า ๑๑๖-๑๑๗.

ศรีสองรักนี้ เป็นอนุสรณ์แห่งความเป็นพี่เป็นน้องกัน ของสองอาณาจักร^{๕๓} โดยเหตุผลเพื่อสร้างความสัมพันธ์ไมตรีกับกรุงศรีอยุธยาเป็นการบุกโจมตีของพม่า^{๕๔} พระองค์เป็นกษัตริย์ที่ตั้งอยู่ในทศพิธราชธรรม ๑๐ ประการ เคารพกฎหมายอย่างสูงสุด พระองค์รับสั่งให้ประหารราชบุตรของพระองค์ที่ประพฤติผิดในลูกเมียคนอื่น จนทำให้ข้าราชการ และประชาชนทั่วไปเกรงกลัวพระองค์ และปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด ทางพระพุทธศาสนาทรงส่งเสริมศึกษาปริยัติธรรมให้เจริญก้าวหน้าที่สุด จนมีนักปราชญ์สามารถแต่งคัมภีร์ฎีกา และวรรณคดีลาวขึ้นในสมัยนี้เป็นอย่างมาก เช่น หนังสือสังสินชัย ปุสสอนหลาน หลานสอนปู่ และหนังสือชนิดต่าง ๆ อีกมากมาย เป็นต้น^{๕๕} ดังที่ วนุสตอบได้กล่าวในจดหมายเหตุเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาว่า “พระพุทธศาสนาที่นี้เจริญรุ่งเรืองมาก พระสงฆ์ในเวียงจันทน์มากกว่าทหารในกองทัพของพระเจ้าแผ่นดินเยอรมันเสียอีก วัดวาอารามก็ใหญ่โตและงดงามกว่าที่อื่น ๆ การศึกษาเล่าเรียนก็สำคัญกว่าประเทศอื่น ๆ ด้วยเหตุนี้จึงมีพระสงฆ์จากประเทศใกล้เคียง เช่น ไทย กัมพูชา มาศึกษาอยู่ถึง ๑๐ ปี หรือ ๑๒ ปี ก่อนจะสำเร็จวิชาหนึ่งๆ”^{๕๖} บาทหลวงเลอริอา และบาทหลวงมารินี ได้เขียนรายงานเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาในราชอาณาจักรลาวสมัยนั้นไว้ว่า “ในจำพวกอาณาจักรทั้งหลายของชาวเอเชียตะวันออก มีประเทศหนึ่งซึ่งไม่มีใครรู้จักและเล่าสู่ฟังในประเทศยุโรป ประเทศนั้นเขาเรียกว่าประเทศลาว หรือล้านช้าง บ้านเรือนของเศรษฐีและเจ้านายสวยงามที่สุด ทำด้วยไม้แกะสลักรูปลาย ส่วนไพร่ราษฎรไม่ได้อยู่อย่างนั้นเลย ดูแล้วคล้ายบ้านมุงหญ้าหรือตึกก็ว่าได้ มีแต่พระสงฆ์องค์เจ้าที่ได้อยู่ดี เพราะพวกนี้มีอำนาจก่อสร้างวัดด้วยอิฐและปูน”^{๕๗} นอกจากนั้น พระเจ้าสุริยวงศาธรรมิกราชได้ทำคุณประโยชน์ต่อชาติและศาสนาโดยการตรากฎหมาย เรียกว่าคัมภีร์พระธรรมศาสตร์โบราณ โดยระดมพระสงฆ์นักปราชญ์ผู้เชี่ยวชาญพระธรรมวินัย มาสร้างกฎหมายเพื่อการปกครองประเทศ หรือจะเรียกว่าคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญก็จะได้ โดยยึดถือพระธรรมวินัยเป็นบรรทัดฐานเช่นในหลักของศีล ๕ ข้อ การชกต่อย ทุบตีจัดอยู่ในหมวดปาณาติบาต ลักขโมย ฉ้อโกง ปล้นสดมภ์ จัดอยู่ในหมวดตณินาทาน การเอาผ้าเมีย การผิดซู้ ทำลามกอนาจาร จัดอยู่ในหมวดกาม การด่าโจทท์ฟ้องตู จัดอยู่ในหมวดมุสาวาท การสูบฝิ่น กัญชา ทำเหล้า จัดอยู่ในหมวดสุรา เป็นต้น กฎหมายนี้มีมากกว่า ๑๐๐ มาตรา นับว่าเป็นกฎหมาย

^{๕๓} พระสิงคำ สิลจิตโต (สินคลาด), การบริหารงานคณะสงฆ์ลาวภายใต้ระบอบสังคมนิยมตามความคิดเห็นของพระนิสิตวิทยาลัยสงฆ์องค์ตั้ง สภารัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว , วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๓๐.

^{๕๔} MahaKhamyadRasdavong, The History of Buddhism in Laos,p.63.

^{๕๕} มหาศีลา วีรวงศ์,พงสาวดารลาว, หน้า ๑๑๖.

^{๕๖} พระมหาดาวสยาม วชิรปัญโญ,พระพุทธศาสนาในลาว, หน้า ๓๗.

^{๕๗} พระมหาดาวสยาม วชิรปัญโญ,พระพุทธศาสนาในลาว, หน้า ๓๙.

ฉบับแรกที่ประยุกต์พุทธธรรมเข้าเป็นกฎหมายแห่งชาติ^{๕๔} พระองค์ครองราชย์สมบัติยาวนานถึง ๕๗ ปี จึงเสด็จสวรรคตเมื่อพระชนมายุ ๘๒ พรรษา นับเป็นกษัตริย์ที่ครองราชย์สมบัติยาวนานที่สุดในประวัติศาสตร์ล้านช้าง พระองค์ได้รับสร้อยพระนามท้าวว่า “มหाराช” องค์ที่ ๓ ต่อจากพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช^{๕๕}

หลังจากสิ้นรัชกาลพระเจ้าสุริยวงศา ในปี ค.ศ. ๑๖๙๒ อาณาจักรลาวได้แตกเป็น ๒ อาณาจักร คือหลวงพระบาง กับเมืองเวียงจันทน์^{๕๖} แต่ปราชญ์บางท่านได้นับแคว้นจำปาสักซึ่งยังไม่ได้ไม่ได้เป็นดินแดนในอาณาจักรลาวโดยตรง แต่ตกเป็นดินแดนปกครองของอาณาจักรเป็นครั้งคราวและตั้งตัวเป็นอิสระเข้าเป็น ๓ อาณาจักร คืออาณาจักรเวียงจันทน์ อาณาจักรหลวงพระบาง และอาณาจักรจำปาสัก ซึ่งมหาคำหยาด รัชคาวงศ์ ได้ให้เหตุผลว่า^{๕๗}

๑. ปัจจัยภายใน คือ กษัตริย์ล้านช้าง ถึงแม้ว่าสามารถรวบรวมอาณาจักรให้อยู่เป็นอันหนึ่งอันเดียวก็จริง แต่บางพระองค์ได้สร้างความขัดแย้งระหว่างกลุ่มบ้างกลุ่ม เช่น อย่างกลุ่มพญาเมืองจันทน์ เป็นต้น เมื่ออดีตกษัตริย์สวรรคตไป ประชาชนกลุ่มนั้น ๆ ได้ลุกขึ้น และสร้างความแยก แยก แย่งชิงอำนาจซึ่งกันและกัน

๒. ปัจจัยภายนอก คือ ระหว่างปี ค.ศ.๑๖๐๐ ระบบทุนนิยมได้เจริญงอกงามทั่วประเทศในภาคตะวันออก และแพร่ขยายมาถึงประเทศเอเชีย ซึ่งได้แผ่อิทธิพลส่งผลกระทบต่อระบบราชนิยมอย่างประเทศลาวเป็นต้น ที่สำคัญคือระบบความคิด และอุดมการณ์ จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ประเทศลาวแตกเป็น ๓ อาณาจักร ซึ่งอาณาจักรเหล่านี้ ต่างก็มีความหวาดระแวงกันและคอยหาโอกาสแย่งชิงอำนาจกัน จนถึงกับไปผูกมิตรกับต่างประเทศเพื่อกำจัดกันและกัน เช่น ฝ่ายหนึ่งเข้ากับพม่า และอีกฝ่ายหนึ่งเข้ากับไทย หรือ ฝ่ายหนึ่งเข้ากับไทย อีกฝ่ายหนึ่งเข้ากับญวน เป็นต้น^{๕๘} อย่างไรก็ดี เมื่อถึงสมัยพระเจ้าตากสินมหาราชซึ่งเป็นมิตรกับพระบางก็เอกราชจากพม่าได้แล้วก็ยกทัพมาตีเวียงจันทน์ซึ่งเป็นมิตรของพม่าเข้ายึดครองได้ในปี ค.ศ.๑๗๗๘ และได้เอาพระแก้วมรกตไปไทยด้วย อาณาจักรเวียงจันทน์ได้สลายตัวลงเป็นดินแดนของไทยในปี ค.ศ.๑๘๒๘ ส่วนอาณาจักรหลวงพระบางซึ่งเป็นเมืองออกสู่ไทยได้ส่งทูตไปมอบน้อมและมอบบรรณาการแก่เวียดนาม

กล่าวโดยสรุป พระพุทธศาสนาในช่วงนี้ได้รับผลกระทบเป็นอย่างมาก ถึงแม้ว่าพระมหากษัตริย์แต่ละอาณาจักรพยายามฟื้นฟู และส่งเสริมก็ตาม แต่พระพุทธศาสนาเกิดความระส่ำ

^{๕๔} พระมหาดาวสยาม วชิรปัญโญ, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๙-๔๐.

^{๕๕} พระมหาดาวสยาม วชิรปัญโญ, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๘.

^{๕๖} พระสิงคำ สิลจิตโต(สินคลาด), การบริหารงานคณะสงฆ์ลาวภายใต้ระบอบสังคมนิยมตามความคิดเห็นของพระนิสิตวิทยาลัยสงฆ์องค์ที่๑ สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว, หน้า ๓๒.

^{๕๗} MahaKhamyadRasdavong, The History of Buddhism in Laos, p. 82-83.

^{๕๘} มจร.วิทยาเขตเชียงใหม่, พระพุทธศาสนาในประเทศลาว, หน้า ๒๘.

ระสายบ้าง ตามความผันแปรทางการเมือง ขณะเดียวกันก็ได้รับวัฒนธรรมไทยที่สำคัญคือ พระพุทธศาสนาลัทธิธรรมยุติกายที่เข้ามาตามระยะของอิทธิพลทางการเมือง เป็นต้น

๓.๓.๔ พระพุทธศาสนาในเมืองปากเซ แขวงจำปาสัก

ตามหลักการพุทธศาสนาและพื้นฐานดั้งเดิมของลาว พุทธศาสนานิกายเถรวาท นับเป็น ลัทธิความเชื่อหลักของประชาชนลาว นับตั้งแต่พุทธศาสนาได้แพร่เข้ามาสู่ประเทศนี้ ลาวเทิง (ลาว ตอนบน) ซึ่งเป็นชนชาติดั้งเดิม ที่ริเริ่มก่อตั้งชุมชนลาวและเป็นชนชาติส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่บนที่ราบสูง และภูเขาต่างๆ มีความเชื่อและศรัทธาในเรื่องของผี บางส่วนนับถือลัทธิเต๋าตามแบบจีน พุทธศาสนา ในลาวมีลักษณะเช่นเดียวกับหลายๆประเทศ คือมีบทบาทสูงต่อสังคม วัฒนธรรม ประเพณีของลาว และพุทธศาสนานี้เองที่ก่อให้เกิดความปั่นป่วนในสังคมชาตลาวขึ้น ความผูกพันทางการปกครองระหว่างพุทธศาสนาและอำนาจการบริหารบ้านเมือง สามารถสืบสาวไปได้ถึงยุคสมัยของพระเจ้าฟ้างุ้มเมื่อราวต้นคริสต์วรรษที่ ๑๔ เจ้าฟ้างุ้มเป็นกษัตริย์พระองค์หนึ่งและองค์แรกของราชอาณาจักรที่นับถือพระพุทธศาสนา กรุงล้านช้างเป็นเมืองหลวง และเป็นศูนย์กลางการบริหารราชการของอาณาจักรอยู่ราว ค.ศ ๑๓๕๓ – ๑๕๕๐ พุทธศาสนานิกายเถรวาท เป็นศาสนาประจำชาติและมีอิทธิพลต่อสถาบันทางการเมือง วิถีชีวิต เศรษฐกิจและสังคม, และสั่งพุทธศาสนานิกายเถรวาทนี้ มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณีของประชาชนลาวต่อเนื่องมาอีก ๖ ศตวรรษ^{๖๔}

สำหรับอาณาจักรจำปาสัก หรือนครจำปาสักนี้ เกิดขึ้นหลังจากอาณาจักรพูนันเสื่อมสลายลง ชาวลาวได้ย้ายถิ่นฐานเข้ามาสร้างบ้านเรือนในแถบนี้ และเกิดเป็นเมืองใหม่ขึ้นมานามว่า จำปานครบุรีศรี หรือจำปานคร ปรากฏชื่อในพงศาวดารเขมรว่า สมัยญปุระ ในพงศาวดารลาวของมหาศีลาวีรวงศ์ กล่าวว่า เมืองจำปาสักแต่เดิมเป็นเมืองของจามชื่อว่าเมืองจำปานคร โดยมีท้าวคัตถนาม เป็นกษัตริย์ผู้ปกครองเมือง แต่เมื่อกษัตริย์องค์นี้ได้สวรรคตไป ไม่มีกษัตริย์สืบทอดพระราชสมบัติ มีเจ้าเขมรองค์หนึ่งยกทัพโยธาขึ้นมาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่เมืองจำปานคร แล้วตั้งชื่อเมืองใหม่ว่า จำปาคะละนาคนบุรีศรี^{๖๕}

จากหนังสือพงศาวดารลาว เอกสารทางด้านประวัติศาสตร์พุทธศาสนา และบทความหลายฉบับได้กล่าวถึงคุณความดี “บทบาทของพระครูหลวงโพนสะเม็กกับพุทธศาสนา ”ได้กล่าว ถึงความเชื่อ และความศรัทธาของชาวพุทธลาวที่มีต่อพระครูหลวงโพนสะเม็กหรือพระครูชี้หอมว่า

^{๖๔} สมบูรณ์ สุขสำราญ พุทธศาสนากับความชอบธรรมทางการเมือง (กรณีเปรียบเทียบประเทศไทย ลาว และกัมพูชา) จัดพิมพ์โดย โครงการเผยแผ่ผลการวิจัย, ฝ่ายวิจัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, มีนาคม พ.ศ ๒๕๓๕, หน้า ๙๐.

^{๖๕} มหาศีลาวี วรวงศ์, พงศาวดารลาว, (สำนักงาน ส.ธรรมภักดี, พิมพ์ที่เวียงจันทน์ : สปป. ลาว ค.ศ ๒๐๐๑), พ.ศ ๒๕๔๔, หน้า ๑๖๕.

ขณะที่ยังเป็นสามเณร ท่านสามารถศึกษาทั้งปริยัติ และปฏิบัติอย่างแตกฉานจนเป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของพระเจ้าแผ่นดิน ในที่สุดพระเจ้าแผ่นดินก็แต่งตั้งท่านให้เป็นราชาสามเณรหรือ “ชาจัว” ด้วยเหตุผลที่ท่านเป็นผู้มีสติปัญญาเป็นเลิศกว่าสามเณรทั้งหลายในสมัยนั้น พอสามเณรอายุได้ ๒๑ ปี ครบอุปสมบทแล้วพระเจ้าแผ่นดินก็นิมนต์ท่านบวชเป็นพระภิกษุ คือท่านเป็นคนที่มียุบารมีที่สูง มีญาณวิเศษคือ ได้อภิญญา ๕ และปฏิบัติธรรมจนบรรลุสมบัติ ๘ ดังนั้นท่านจึงเป็นคนที่สามารถคาดการณ์ล่วงหน้าได้ รวมทั้งเมื่อมีผู้คนมาขอความช่วยเหลือในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านการเมือง การปกครอง ท่านก็ช่วยเหลือเสมอ กิตติศัพท์ความเมตตาของท่านนี้เองเป็นเหตุให้ผู้คนตั้งฉายาหรือชื่อท่านอีกชื่อหนึ่งว่า “พระครูชี้หอม”^{๖๕}

ซึ่งท่านเป็นพระเถระที่มีความรู้ความสามารถ ทางด้านการปฏิบัติ ศิล ธรรม เป็นที่เคารพนับถือและเลื่อมใสศรัทธาของญาติโยม โดยเฉพาะนางแพง ซึ่งเป็นพระราชธิดาของเจ้าปางคำจากหนองบัวลำภู กับนางเภา ในขณะที่บ้านเมืองกำลังเผชิญกับวิกฤตทางการเมือง นางแพงผู้เป็นเจ้าเมืองในสมัยนั้น ก็ได้ถวายอำนาจการปกครองแต่ท่านดูแลบ้านเมืองแทน แต่ท่านคิดว่าเป็นพระสงฆ์อาจไม่เหมาะสมและไม่สะดวกที่จะว่าราชการบริหารบ้านเมือง ท่านจึงได้มอบให้เจ้าหน่อกษัตริย์ ซึ่งเป็นลูกศิษย์ของท่านเป็นผู้ปกครองแทน

ในปี พ.ศ. ๒๒๓๘ ท่านพระครูได้ทำพิธีราชาภิเษกเจ้าหน่อกษัตริย์ เป็นพระเจ้าแผ่นดินนครจำปาศักดิ์ ถวายพระนามว่า “พระเจ้าสร้อยศรีสมุทรพุทธางกูร” ขึ้นครองราช ในปี ค.ศ. ๑๗๑๓ ได้ปกครองบ้านเมืองโดยลำดับมา^{๖๖}

พระอาจารย์สุวรรณ จันทราช^{๖๗} กล่าวว่า ความเป็นมาของพระพุทธศาสนาในเมืองปากเซ มีประวัติที่ยาวนานมาแล้ว โดยมีความเกี่ยวพันกับความเชื่อดั้งเดิม แต่สมัยก่อนเมื่อประมาณ ๑๕๐-๒๐๐ ปีผ่านมา วัดวาอารามในเมืองปากเซยังไม่ค่อยมี มีเพียงประมาณ ๑๐ กว่าวัด เช่น วัดหลวง วัดท่าเหิน วัดพระบาท วัดคันเก็ง วัดห้วยเลา วัดดอนเขาะ วัดบ้านแก วัดโพตาก วัดบ้านแห่ วัด

^{๖๕} พระโสภณวิหารการ (พิศิษฐ์), **บทบาทของพระครูหลวงโพนสะเม็กกับพระพุทธศาสนาในประเทศลาวและภาคอีสาน**, ๒๕๕๔, เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการ วันที่ ๒๙-๓๐ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๔, (กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๗๖-๗๘

^{๖๖} พระวิจิตรพงษ์ภาวพงษ์, (พระสงฆ์กับความสัมพันธ์ระหว่างสงฆ์กับอำนาจกษัตริย์), ๒๕๕๒, หน้า ๓๐.

^{๖๗} สัมภาษณ์พระอาจารย์สุวรรณ จันทราช, ประธานองค์การพระพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาวแขวงจำปาสัก, ผู้ทำหน้าที่ดูแลงานเกี่ยวกับพุทธศาสนาทุกด้านในเมืองปากเซ และทั่วแขวงจำปาสัก, เมื่อวันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๖๐.

บ้านซัง วัดนาแหก และ วัดโชคอำนวย เท่านั้น ประชาชนชาวเมืองปากเซได้ให้ความเคารพนับถือ พระพุทธศาสนาตั้งแต่ สมัยปู่ยา ตายายสืบๆ กันมา และให้ความอุปถัมภ์อย่างดีตลอดมา

วัดหลวง ปากเซ เป็นสถานที่สำคัญในการดูแลและปกครองคณะพระสงฆ์ตั้งแต่เนิ่นนานมา พร้อมทั้งเป็นศูนย์กลางด้านศึกษาอีกด้วย มีพระสงฆ์ที่ทำหน้าที่สืบทอดการดูแล พระพุทธศาสนาในเมืองปากเซ และรวมทั้งพื้นที่อื่นในแขวงจำปาสัก ภายใต้การอุปถัมภ์ค้ำชูของ อำนาจอการปกครองบ้านเมือง รวมทั้งชาวบ้าน ซึ่งพระสงฆ์ที่ทำการปกครองสงฆ์มีลำดับดังนี้^{๖๔}

๑. พระอาจารย์ครูค้อม ปกครองในปี ค.ศ ๑๘๕๑-๑๘๐๕
๒. พระอาจารย์ครูพรมมา ปกครองในปี ค.ศ ๑๘๐๕-๑๘๑๓
๓. พระอาจารย์ครูขำ ปกครองปี ค.ศ ๑๘๑๓-๑๘๑๙
๔. พระอาจารย์ครูโกด ปกครองปี ค.ศ ๑๘๑๙-๑๘๒๑
๕. พระอาจารย์ครูบัว ปกครองปี ค.ศ ๑๘๒๑-๑๘๒๗
๖. พระอาจารย์ครู คุม่า ปกครองปี ค.ศ ๑๘๒๗-๑๘๒๙
๗. พระอาจารย์ครูดี ปกครองปี ค.ศ ๑๘๒๙-๑๘๓๐
๘. พระอาจารย์ครูเก็ง ปกครองปี ค.ศ ๑๘๓๐-๑๘๓๒
๙. พระอาจารย์ครูสุมิน ปกครองปี ค.ศ ๑๘๓๒-๑๘๓๖
๑๐. พระอาจารย์ครูคุณ มะนีวงศ์ ปกครองปี ค.ศ ๑๘๓๖-๑๘๕๕
๑๑. พระอาจารย์ครูคุณ ชาพักดี ปกครองปี ค.ศ ๑๘๕๕-๑๘๘๐
๑๒. พระอาจารย์ครูโสมสี แก้วเขียว ปกครองปี ค.ศ ๑๘๘๐-๑๘๙๕
๑๓. พระอาจารย์สุวัน จันทราช ปกครองปี ค.ศ ๑๘๙๕-ปัจจุบัน

กล่าวโดยรวม ความเป็นมาของพระพุทธศาสนาในเมืองปากเซ มีความเจริญงอกงาม ขึ้นมาตามยุคตามสมัย และมีการพัฒนาขึ้นมาอย่างต่อเนื่อง โดยการที่ประชาชนชาวเมืองปากเซ ต่างก็ให้ความสำคัญและดูแลอุ้มชู พุทธศาสนาเป็นอย่างดี อีกทั้ง ทางด้านฝ่ายการปกครองบ้านเมือง ก็ให้การสนับสนุนและมีความมั่นคงในพระพุทธศาสนาตลอดมา ทั้งยังยกย่องการนำของสงฆ์ ให้มีบทบาท ทางด้านสังคมอีกด้วย

---

^{๖๔} เอกสารบันทึกความเคลื่อนไหวของการปกครองสงฆ์ในเมืองปากเซ และ ท้าแขวงจำปาสัก (ฉบับภาษาลาว) พระอาจารย์บุญจัน ห้วยจันยะวง หัวหน้าห้องการ องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ แขวงจำปาสัก เป็นผู้รวบรวมให้ข้อมูล เมื่อ ๒๘ มกราคม ๒๕๖๐.

๓.๔ สภาพการณ์ปัจจุบันของพระพุทธศาสนาในเมืองปากเซ

พระพุทธศาสนาในเมืองปากเซในปัจจุบันนี้ โดยรวมแล้วมีความเจริญมากขึ้น ถ้าเทียบช่วงหลายปีที่ผ่านมา จะสังเกตได้จากจำนวนวัดวาอารามที่เพิ่ม มากขึ้น จากแต่ก่อนมีเพียง ๑๐ กว่าวัดเท่านั้น ตอนนี้ภายในเมืองปากเซ มีวัดมากถึง ๔๔ วัด และจำนวนพระสงฆ์ สามเณรก็เพิ่มมากขึ้น สภาพด้านกานเผยแผ่และทางด้านการทะนุบำรุงนั้นมีความเข้มแข็งและขยายตัวมาก โดยเฉพาะในเรื่องของการพัฒนาวัดวาอาราม ทั้งหมดภายในเมืองปากเซดังต่อไปนี้

รายชื่อและจำนวนวัดต่างๆ ภายในเมืองปากเซ ^{๖๔}

ที่	รายชื่อวัด	ที่	รายชื่อวัด
๑	วัดหลวง ปากเซ	๒๓	วัดห้วยยางคำเหนือ
๒	วัดสีพุทธพะบาท	๒๔	วัดแก้งชัน
๓	วัดธรรมลังสี (ท่าหิน)	๒๕	วัดดอนเขาชะ
๔	วัดฮ่องขยอม	๒๖	วัดห้วยเลา
๕	วัดโพนกุง	๒๗	วัดหนองอีเล็ง
๖	วัดโพนงาม	๒๘	วัดแก้งเก็ง
๗	วัดหายโศก	๒๙	วัดคันเก็ง
๘	วัดโชคชัย	๓๐	วัดท่าไฮ
๙	วัดท่าอุดม	๓๑	วัดนากอก
๑๐	วัดสีมุงคญ	๓๒	วัดสีวิไล
๑๑	วัดคอนไหล	๓๓	วัดป่าเวินปลากลัวง
๑๒	วัดโชคอำนาจ	๓๔	วัดโพตาก
๑๓	วัดนาแหก	๓๕	วัดโพนสะหวัน
๑๔	วัดสร้างเที่ยง	๓๖	วัดบ้านกลาง
๑๕	วัดหลักเจ็ด	๓๗	วัดป่านาแหก
๑๖	วัดบ้านแห่	๓๘	วัดดงเกาะโรง
๑๗	วัดบ้านแก	๓๙	วัดบ้านซังน้อย
๑๘	วัดดอนสามสิบ	๔๐	วัดบ้านซังใหญ่
๑๙	วัดโนนตู	๔๑	วัดโพนสะหวัน

^{๖๔} สถิติจำนวนวัดในเมืองปากเซ แขวงจำปาสัก ข้อมูลจากห้องการองค์การพระพุทธศาสนา เมืองปากเซ ที่วัดท่าหิน, เก็บข้อมูล เมื่อ ๑๙ มกราคม ๒๕๖๐.

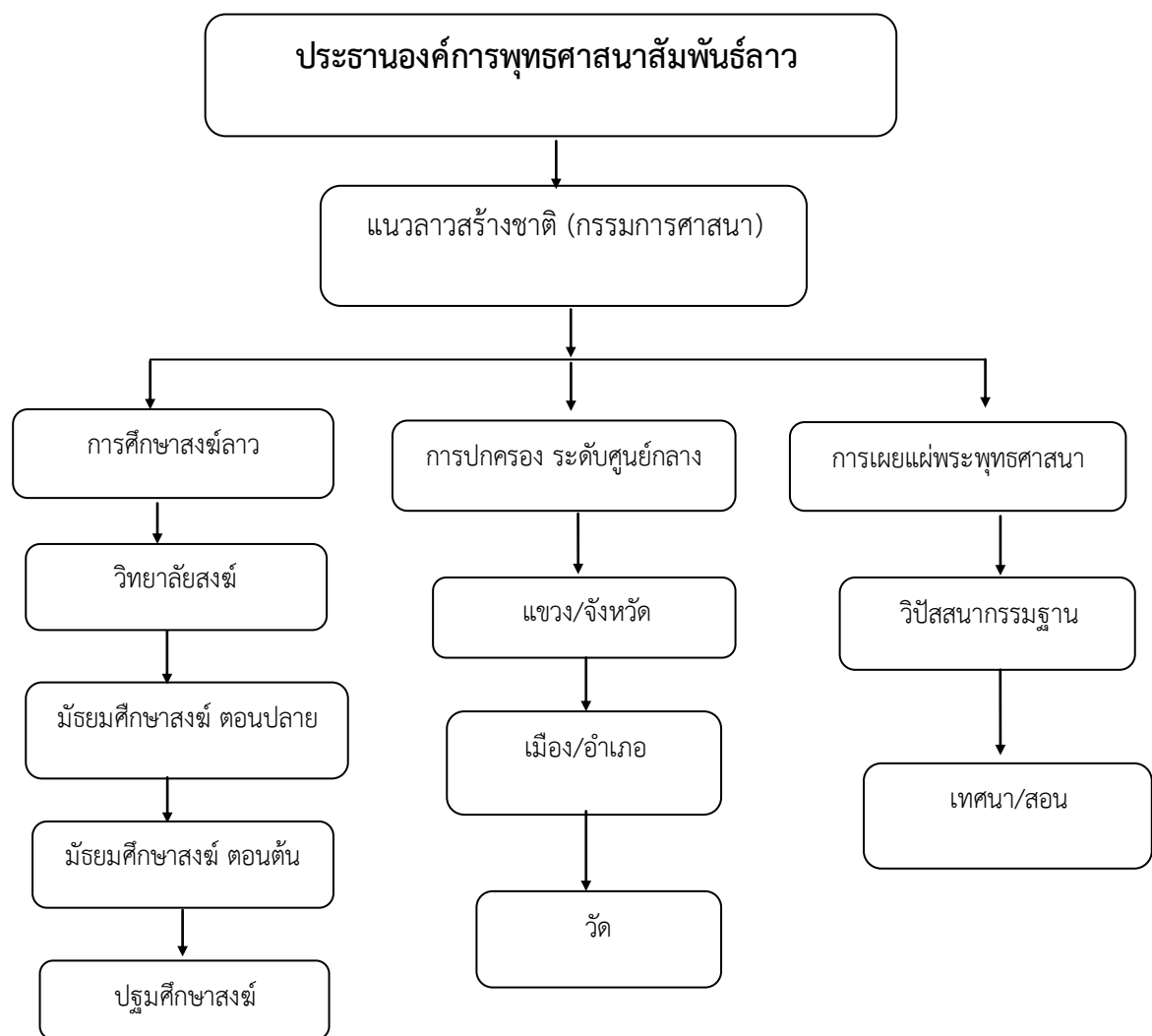
๒๐	วัดอุดมชัย	๔๒	วัดโพนสีไค
๒๑	วัดโชคคำ	๔๓	วัดพุเงิน
๒๒	วัดห้วยยางคำใต้	๔๔	วัดแก้วสำพัน
รวมทั้งหมด ๔๔ วัด			

(ตารางที่ ๒ รายชื่อและจำนวนวัดต่างๆ ภายในเมืองปากเซ)

๓.๔.๑ การปกครองสงฆ์

เมืองปากเซ ได้แบ่งการปกครองสงฆ์ดังแผนผังต่อไปนี้

๗๖

(แผนภาพที่ ๑ ระบบการปกครองในเมืองปากเซ แขวงจำปาสัก)

๓.๔.๒ การปกครองของคณะสงฆ์ในเมืองปากเซ แขวงจำปาสัก

โครงสร้างการปกครองสงฆ์ ประกอบด้วยผู้แทนพระสงฆ์ลาวทั่วประเทศ ในแต่ละครั้ง ว่าด้วยการแต่งตั้งประธานองค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว ธรรมนูญปกครองสงฆ์ลาว “^{๑๖}” ฉบับปรับปรุงใหม่หมวดที่ ๕ ว่าด้วยสิทธิและหน้าที่ของ อ.พ.ศ มาตรา ๑๘ สิทธิและหน้าที่ของประธาน

มาตรา ๑๘ ข้อที่ ๑. ประธานมีสิทธิและหน้าที่ แต่งตั้ง และปลดตำแหน่ง หัวหน้ากรรมมาธิการ คณะกรรมมาธิการอ.พ.ศ หัวหน้าห้องการ คณะห้องการ ประธานวินัยธร ประธานธรรมธร ประธาน อ.พ.ศ แขวง ประธานนครหลวง เขตพิเศษ ตามการเสนอของคณะกรรมการ บริหารงานประจำ และตามคำสั่งนายกรัฐมนตรี กำหนดหลักการ ระเบียบการว่าด้วยการคุ้มครองและปกป้อง การเคลื่อนไหว ศาสนาใน สปป.ลาว โดยที่ให้การเคลื่อนไหวถูกต้องตามระเบียบกฎหมาย รับประกัน การปฏิบัติสิทธิในการเชื่อถือและไม่เชื่อถือในศาสนาของพลเมืองลาว และโครงสร้างกรรมมาธิการปกครองสงฆ์ลาวมีดังนี้

- กรรมมาธิการปกครองสงฆ์ระดับศูนย์กลาง
- กรรมมาธิการปกครองสงฆ์ระดับแขวง/จังหวัด
- กรรมมาธิการปกครองสงฆ์ระดับเมือง/อำเภอ

หัวหน้ากรรมมาธิการปกครองสงฆ์ชั้นจะมาจากรองประธาน อ.พ.ศ ชั้นนั้น ถ้าหากว่ามี กรรมมาธิการปกครองสงฆ์ชั้นใดว่างลง คณะกรรมการบริหารงานประจำ อ.พ.ศ ชั้นนั้นต้องได้ค้นคว้า หาบุคคลากรผู้เหมาะสมมาเปลี่ยน และเสนอให้ประธาน อ.พ.ศ ชั้นของตนออกข้อตกลงแต่งตั้งอย่าง เป็นทางการ อย่างช้าไม่เกิน ๓๐ วัน. กรรมมาธิการปกครองสงฆ์แต่ละชั้น มีโครงสร้างประกอบการ จัดตั้งของตนดังนี้คือ

- หัวหน้ากรรมมาธิการ ๑ รูป
- รองหัวหน้ากรรมมาธิการ ๑-๒ รูป
- คณะกรรมมาธิการ ๒-๓ รูป

กรรมมาธิการปกครองสงฆ์แต่ละชั้นประกอบด้วยมีคณะพระวินัยธร และ ธรรมธร คณะละ

๓-๕ รูป^{๑๗}

^{๑๖} สัมภาษณ์ พระอาจารย์สุวรรณ จันทราช, ประธานองค์การพระพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว แขวงจำปาสัก, ผู้ทำหน้าที่ดูแลงานเกี่ยวพุทธศาสนาทุกด้านในเมืองปากเซ และทั่วแขวงจำปาสัก, เมื่อวันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๑๗} ธรรมนูญปกครองสงฆ์ลาว หมวดที่ ๔, ว่าด้วยการจัดตั้งคณะบริหารสงฆ์, มาตราที่ ๑๓-๑ พ.ศ ๒๕๔๑ จัดพิมพ์โดย ศูนย์กลางแนวลาสร้างชาติ, พิมพ์ที่โรงพิมพ์ชาวหนุม, หน้า ๙-๑๐.

๓.๔.๒.๑ กรรมการสิทธิขั้นต่างๆในเมืองปากเซแขวงจำปาสัก

กรรมการสิทธิของคณะสงฆ์ในเมืองปากเซ แขวงจำปาสัก แบ่งออกเป็น ๔ กรรมการ ซึ่งแต่ละกรรมการนั้นมีหน้าที่ของตน ดังนี้

๑. ด้านกรรมการปกครองสงฆ์

กรรมการปกครองสงฆ์ในแต่ละชั้น ขึ้นกับประธานคณะ อ.พ.ศ. ชั้นของตน, มีที่ตั้งห้อง การอยู่ใกล้กับสำนักงานประธานชั้นของตน และกรรมการปกครองสงฆ์มีบทบาทสำคัญดังนี้

- มีบทบาทเป็นเสนาธิการให้แก่คณะประธาน อ.พ.ศ. ชั้นของตน
- มีบทบาทในการปกครองสงฆ์ คຸ້ມครองการเคลื่อนไหวของสงฆ์ และคຸ້ມครอง

พระพุทธศาสนาในด้านธรรม วินัย

- มีบทบาทในการกำหนดระเบียบปกครองสงฆ์ การคຸ້ມครองของพระธรรม วินัย การดำเนินการแก้ไขอิทธิพล การตัดสิน และการปฏิบัติโทษต่อผู้ฝ่าฝืนธรรม วินัย
- มีบทบาทในการค้นคว้า พิจารณาและเสนอ ยกย่อง เสนอให้เกียรติต่อผู้ที่มีคุณงามความดี ทางพระพุทธศาสนา และปฏิบัติ วินัยกับผู้ที่ทำให้ผิดต่อพระธรรม วินัย
- มีบทบาทในการร่วมมือกับการนำ ของศาสนาพุทธๆ ในการแลกเปลี่ยนพระธรรมทูตซึ่งกันและกัน

๒. ด้านกรรมการศึกษาสงฆ์

การศึกษานำพาให้ความเจริญก้าวหน้า การให้การศึกษาคือการให้ทรัพย์ที่มีค่าแก่ชาติ

๑๓๓

นโยบาย ว่าด้วยการศึกษาสงฆ์^{๑๓๔} มาตราที่ ๒ การศึกษาสงฆ์ คือ กระบวนการเรียนการสอน ทางพุทธศาสนา วิทยาศาสตร์ธรรมชาติ วิทยาศาสตร์สังคม พฤติกรรมศาสตร์ สตรี ภาษาและอักษรศาสตร์

มาตราที่ ๔ นโยบายของรัฐเกี่ยวกับงานการศึกษาสงฆ์

- รัฐบาลกำหนดเอาการศึกษาสงฆ์ เป็นส่วนหนึ่งของระบบการศึกษาแห่งชาติ ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
- รัฐบาลส่งเสริมงานการศึกษาสงฆ์ ด้วยการประกอบบุคคลากร ร สอนองบประมาณ ก่อสร้างพื้นฐานโครงสร้าง มีนโยบายต่อครู และบุคคลากรการศึกษาสงฆ์ตามระเบียบการ

^{๑๓๔} สัมภาษณ์ นายสมศักดิ์ บุตรศรีวงศ์ศักดิ์, หัวหน้าห้องการศึกษาสงฆ์ แขวงจำปาสัก, เมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๑๓๕} หนังสือดำริว่าด้วยการศึกษาสงฆ์, เลขที่ ๒๔/ลบ นครหลวงเวียงจันทน์ ลงวันที่ ๑๖ มกราคม ๒๐๑๗ (พ.ศ ๒๕๖๐) หน้า ๑, ๔, ๑๓, ๒๔.

- รัฐบาลส่งเสริมและผลักดันให้บุคคล นิติบุคคลและการจัดตั้งทั้งภายในและต่างประเทศ ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาสงฆ์ตามกฎหมายและนโยบายของรัฐบาล

มาตราที่ ๕ หลักการ การเคลื่อนไหวของงานการศึกษาสงฆ์

งานการศึกษาสงฆ์ ต้องเค   ลื่อนไหวตามหลักการพื้นฐานดังนี้

๑. ปฏิบัติตามแนวทางนโยบายของพรรค กฎหมายของรัฐและแผนนโยบายขององค์การ

พระพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว

๒. ยึดหลักพระธรรมวินัย ของพระพุทธศาสนามีลักษณะชาติ วิทยาศาสตร์และมหาชน

๓. ตอบสนองความเรียกร้องต้องการของการพัฒนาพุทธศาสนาและประกอบส่วนอย่างตั้ง
หน้าเข้าในการพัฒนาประเทศชาติ

๔. รับประกันคุณภาพและเชื่อมโยงกับภาคพื้นและสากล

มาตราที่ ๔๑ องค์การคุ้มครอง การศึกษาสงฆ์

รัฐบาล เป็นผู้คุ้มครอง รองการศึกษาสงฆ์อย่างรวมศูนย์และเป็นเอกภาพในขอบเขตทั่ว

ประเทศ โดยมอบหมายให้องค์การพระพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว ร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการและกีฬา

เป็นผู้ที่รับผิดชอบโดยตรง และเป็นผู้ประสานสมทบกับแขนงการ องค์การจัดตั้งขึ้นศูนย์กลางและ
องค์การปกครองท้องถิ่น เกี่ยวกับการบริหาร คุ้มครอง พัฒนาและส่งเสริมงานการศึกษาสงฆ์

องค์การคุ้มครองการศึกษาสงฆ์ ประกอบด้วย

๑. กรรมการการศึกษาสงฆ์ขั้นศูนย์กลาง (ระดับประเทศ)

๒. กรรมการการศึกษาสงฆ์ขั้นแขวง (ระดับจังหวัด)

๓. กรรมการการศึกษาสงฆ์ขั้นเมือง (ระดับอำเภอ)

๔. สถาบันการศึกษาสงฆ์ (ระดับในพื้นที่)

ด้านกรรมการการศึกษาสงฆ์ การศึกษาสงฆ์เป็นแขนงหนึ่งซึ่งมีหน้าที่ประกอบส่วนเข้าใน

การพัฒนาการศึกษา อยู่ใน สปป.ลาว ก็คือการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ตามแนวทางของพรรคและ
รัฐบาลลาว

- การศึกษาสงฆ์ คือ มีความมุ่งมั่นในการส่งเสริมความรู้ ความสามารถ ในด้านพุทธ
ธรรมะ วินัย ภาษาบาลี และพระไตรปิฎกให้แก่พระสงฆ์สามเณรได้นำเอาหลักธรรมคำสอนที่มีคุณค่า
และเป็นประโยชน์ ของพระพุทธศาสนาไปนำไปใช้หรือเผยแผ่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่สังคมและ
ประเทศชาติบ้านเมือง

- นอกจากนั้นแล้วยังให้ความรู้ความสามารถในภาควิชาทางด้านสังคม ศิลปะอันเป็นมูล
เชื้อ และเทคนิควิทยาการ พื้นฐานจำนวนหนึ่งที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจของ
ประเทศชาติ พร้อมทั้งเป็นการบำรุงรักษา สร้างพลเมืองที่ดี มีน้ำใจรักชาติ รักระบอบประชาธิปไตย
และส่งเสริมวัฒนธรรมของชาติ

- การศึกษาสงฆ์ อยู่ภายใต้การบริหาร ดำเนินการ และคุ้มครองขององค์การ พระพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว โดยมีการสนับสนุนจากทางกระทรวงศึกษาธิการและกีฬา ในด้านของ วิชาการและงบประมาณของรัฐ การศึกษาสงฆ์สามารถปรับปรุง และพัฒนาด้วยการหาทุน การ บริจาค จากพุทธศาสนิกชน และการก่อตั้งมูลนิธิเพื่อการศึกษา โดยการรับผิดชอบขององค์การ พระพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว , การศึกษามี ๒ ภาคดังนี้

ก. ภาคการศึกษาระดับสามัญ กำหนดการเรียนดังนี้

- ประถมศึกษา เรียน ๖ ปี
- มัธยมศึกษาตอนต้น ๔ ปี
- มัธยมศึกษาตอนปลาย ๓ ปี

ข. ภาคการศึกษาระดับ อาชีวศึกษา “เรียนอาชีพ”

- เรียนหลักสูตร อนุปริญา ใช้เวลา ๒ ปี

- เรียนหลักสูตรปริญญาตรี ใช้เวลา ๔ ปี

การศึกษาในภาคอาชีวศึกษา วิทยาลัยและมหาวิทยาลัย กำหนดการเรียน ๒-๔ ปี ซึ่ง สอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของ นายวงคำจันทร์ แก้วบุญชู หัวหน้าห้องการวิชาการวิทยาลัยครูสงฆ์ จำปาสัก กล่าวว่าพรรคและรัฐบาลได้มีการปรับปรุงโครงสร้างหลักสูตรการศึกษาใหม่ ที่นับว่าเป็นสิ่งที่ดีเพราะประเทศก็ได้เข้าเป็นประชาคมอาเซียนแล้ว ดังนั้น การศึกษาสงฆ์ในเมืองปากเซ และทั่วแขวง จำปาสักได้รับการพัฒนาขึ้นเรื่อยๆ ที่ผ่านมานี้ ผู้อำนวยการของวิทยาลัยครูสงฆ์จำปาสักได้มีการเซ็น MOU เพื่อร่วมกันทางด้านศึกษาวิชาการ ร่วมกับทางมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี^{๙๖}

ค. ระบบการบริหารการศึกษาสงฆ์แบ่งออกเป็น ๓ ระดับดังนี้

- การศึกษาสงฆ์ระดับศูนย์กลาง / ระดับประเทศ
- การศึกษาสงฆ์ ระดับแขวง / จังหวัด
- การศึกษาระดับเมือง / อำเภอ

หน่วยงานปฏิบัติของระบบการศึกษาสงฆ์

หน่วยงานที่ปฏิบัติงานตัวจริงของระบบการศึกษาสงฆ์คือ คณะรับผิดชอบวิทยาลัยสงฆ์ หรือเรียกว่า ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ และคณะผู้รับผิดชอบชั้นโรงเรียน เรียกว่าคณะผู้อำนวยการโรงเรียนสงฆ์ หน่วยงานเหล่านี้อยู่ภายใต้การดูแลและปกครองของศึกษาสงฆ์ในชั้นต่างๆ ตามลำดับ

^{๙๕} ธรรมนูญปกครองสงฆ์ลาว, หมวดที่ ๕ ว่าด้วยหน้าที่ของ อ.พ.ศ ศึกษาสงฆ์ มาตราที่ ๑๗ จัดพิมพ์โดย ศูนย์กลางแนวลาสร้างชาติ พิมพ์ที่โรงพิมพ์ชาวหนุม, พ.ศ ๒๕๔๑, หน้า ๑๑ - ๑๒.

^{๙๖} สัมภาษณ์ นายวงคำจันทร์ แก้วบุญชู, หัวหน้าห้องการวิชาการ วิทยาลัยครูสงฆ์จำปาสัก , เมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๖๐.

เช่น การศึกษาขั้นเมือง ขั้นแขวง และ ขั้นศูนย์กลางเหล่านี้เป็นต้น ซึ่งจะได้รับการอุปถัมภ์จากแผนก ศึกษาและกีฬา ขั้นเมือง แขวง และศูนย์กลางตามแต่ละขั้น ซึ่งจะอุปถัมภ์ในเรื่องของตำลาการเรียน การสอน บุคคลากร ด้านวิชาการและอื่นๆ ตามความเหมาะสม นอกจากนี้ยังมีการตรวจสอบและ ติดตามประเมินผลระบบการเรียน-การสอน ซึ่งการตรวจสอบนี้จะเป็นหน้าที่ของคณะบริหารงานศึกษา สงฆ์แต่ละขั้น ซึ่งจะมีการจัดตั้งกันเอง โดยมอบหมายให้รองหัวหน้าฝ่ายวิชาการ เป็นผู้ปฏิบัติ

๒.๑ วิทยาลัยสงฆ์

วิทยาลัยสงฆ์ เป็นสถาบันที่ตั้งขึ้นครั้งแรกที่เวียงจันทน์ในปี ค.ศ. ๑๙๙๗^{๗๗}

ขณะเดียวกันก็มีการสถาปนาหอธรรมสภาที่องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาวได้เสนอต่อรัฐบาลลาว ปี ต่อมาธรรมณูปการสงฆ์แรกได้ออกมาเพื่อยกระดับสถานภาพของพระพุทธศาสนา การศึกษา การ ปกครองของคณะสงฆ์ลาว ภายหลังสงครามกลางเมืองได้ยุติลง

วิทยาลัยสงฆ์เป็นสถาบันการศึกษาขั้นสูงที่ให้ความสำคัญทั้งวิชาการและวิชาชีพ นักเรียนที่เข้ามาเรียนในโรงเรียนต้องผ่านหรือจบมัธยมศึกษาปีที่ ๒-๕ ศึกษาในระดับนี้มีระยะ เวลา 3 ปีเพื่อจะได้รับวุฒิปัตร์ นักเรียนที่ได้สำเร็จการศึกษามัธยมศึกษาปีที่ ๕ แล้วสามารถรับวุฒิปัตร์วิชาชีพ อีก ๒ปี หรือวุฒิปัตร์สูงกว่านี้อีกเพียงเรียนเพิ่มเติมอีกเป็นเวลา ๓ ปี

สำหรับการวัดการเรียนการสอนมีลักษณะคล้ายกับการจัดการเรียนการสอนของ ภาครัฐ ที่สำคัญคือทั้งการจัดการเรียนการสอนทั้งสองมีเป้าหมายเดียวกันคือ พัฒนาการศึกษาสงฆ์ให้ มีการพัฒนาก้าวหน้า ดังมีนักการเมืองคนหนึ่งกล่าวว่า “รัฐบาลของสาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว ร่วมกับพระพุทธศาสนาลาวมีเป้าหมายเดียวกันคือ พัฒนาระบบการศึกษาสงฆ์เป้าหมาย คือการศึกษาสงฆ์ให้ความสำคัญทั้งพระธรรมวินัย และการศึกษาแบบทั่วไป”

ขณะเดียวกันพระสงฆ์ก็ยังมีส่วนร่วมในด้านขนบธรรมเนียมประเพณี สาธารณประโยชน์ และการพัฒนาประเทศชาติ อีกอย่างหนึ่งการพัฒนาการศึกษาสงฆ์ต้องรวมไปด้วย พุทธธรรม ภาษา และวรรณกรรม ยุทธศาสตร์ของรัฐบาลเกี่ยวกับการศึกษาของพระสงฆ์ต้องมีแผนที่ ชัดเจนเกี่ยวกับปัญหาตามที่ กระทรวงศึกษาธิการเสนอเกี่ยวกับการศึกษา คณะกรรมการที่แต่งตั้งต้อง มีเป้าหมายหลักคือ พัฒนาระบบการศึกษา ทั้งนี้รัฐบาลได้ปรับเปลี่ยนโรงเรียนวิชาชีพสงฆ์ เป็นวิทยาลัย สงฆ์ในปี ค.ศ. ๑๙๙๕

คณะกรรมการของวิทยาลัยเป็นผู้นำซึ่งได้มาจากองค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว นักวิชาการกระทรวง ศึกษาธิการ และข้าราชการแนวลาวสร้างชาติ บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ

^{๗๗} บทรายงานความเป็นมาของสถาบันการศึกษาของพระสงฆ์ลาว ในพิธีมอบใบประกาศนียบัตร ให้แก่นิสิต วิทยาลัยสงฆ์ จำปาสัก รุ่นที่ ๑๒๘/๘/๒๐๑๐, หน้าที่ ๑ (อ้างในวิทยานิพนธ์พระสมศักดิ์ ปิยธมโม (อิน ทเสน): อิทธิพลของพระพุทธศาสนาที่มีต่อสังคมลาว ในแขวงจำปาสัก), พ.ศ ๒๕๕๔, หน้า ๕๗ - ๕๘.

คือ คัดค้นวิธีการ และดูแลระบบการบริหารจัดการโครงสร้างหลักสูตร รวมทั้งบทบาทและหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศึกษาของคณะสงฆ์

ปัจจุบันนี้ วิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทยมี ๒ แห่งคือ วิทยาลัยสงฆ์องค์ต่อ อยู่ที่นครหลวงเวียงจันทน์ และวิทยาลัยสงฆ์จำปาสัก ในที่นี้ ผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงเฉพาะวิทยาลัยสงฆ์จำปาสัก

๒.๒ วิทยาลัยสงฆ์จำปาสัก

ก่อนจะมีวิทยาลัยสงฆ์ หรือโรงเรียนสำหรับพระภิกษุสามเณรได้ศึกษาเล่าเรียนนั้น วัดนับเป็นสถาบันแห่งแรกที่ทำให้การศึกษาทุกแขนงวิชา แต่วิชาที่มีการศึกษาเล่าเรียนกันมากที่สุดคือ ภาษาบาลี และวิชาธรรมศึกษา ซึ่งมีการศึกษาสืบทอดกันมาเป็นเวลาช้านาน ต่อมาแขวงจำปาสักได้เปิดทำการเรียนการสอนโรงเรียนปริยัติธรรมแห่งแรกที่วัดนครวนาราม (Nakhonevanaram) และอีกแห่งหนึ่งที่ วัดโยธีธรรมธาราม หรือวัดทอง ส่วนหลักสูตรเริ่มประยุกต์ใช้ศาสตร์สมัยใหม่ผนวกเข้ามา เช่น คณิตศาสตร์ เป็นต้น ซึ่งเป็นวิชาที่นอกเหนือจากวิชาที่จะต้องทำความเข้าใจมากที่สุดคือ ภาษาบาลี หรือวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ทั้งนี้ภาษาบาลีนับเป็นวิชาบังคับที่นักเรียนต้องศึกษาเรียนรู้ แต่อย่างไรก็ตาม การเรียนวิชาภาษาบาลียังประสบกับปัญหาเป็นอย่างมาก ที่สำคัญคือใช้วิธีเรียนแบบ จาริตนัยม กล่าวคือท่องจำ ซึ่งเราสามารถเรียกว่ามุขปาฐะ เช่น การท่องจำบาลีมูลกัจจายนะจากปากต่อปาก หรือจากครูบาอาจารย์มา

การศึกษาของคณะสงฆ์ในเมืองปากเซ และทั่วแขวงจำปาสักค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงไปตามโครงสร้างของสังคม การเมือง ที่สำคัญคือหลังจากปฏิวัติในปี ค.ศ. ๑๙๗๕ โรงเรียนบาลีและสถาบันการศึกษาพระพุทธศาสนาได้เปลี่ยนโฉมหน้าใหม่ในนามมัธยมศึกษา โดยมีหลักสูตรทั้งเป็นวิชาสำหรับฆราวาส และวิชาพระพุทธศาสนาผสมผสานเข้ากันในปี ค.ศ.๑๙๗๖-๑๙๙๘ สถาบันการศึกษาอยู่ภายใต้การดูแลของพระครูภาวนาภิบาลโสภณศรี แก้วเขียว ซึ่งต่อมาเป็นเจ้าของแขวงจำปาสัก ในปี ค.ศ.๒๐๐๔ อาคารบาลีชั้นสูงถูกทำลายและสร้างใหม่ที่วัดธรรมรังษี (วัดท่าหิน) เมืองปากเซ โดยมีพระมหาสุววรรณ จันทราช เป็นประธานในการก่อตั้ง ต่อมาท่านได้เป็นเจ้าคณะแขวงจำปาสัก ปี ค.ศ. ๒๐๐๕ และท่านก็ได้ก่อตั้งวิทยาลัยสงฆ์ขึ้นโดยใช้อาคารเดิมที่เคยเป็นโรงเรียนปริยัติธรรม และสถาบันการศึกษาพระพุทธศาสนา ส่วนอาคารวิทยาลัยสงฆ์แห่งใหม่กำลังดำเนินการก่อสร้าง ต่อมาวิทยาลัยสงฆ์แห่งนี้สามารถเปิดทำการเรียนการสอนได้ในปี ค.ศ.๒๐๐๖^{๙๔}

อาจกล่าวได้ว่า การจัดการศึกษาสถาบันสงฆ์ เป็นการขยายพื้นที่การศึกษาไปยังชุมชนห่างไกล และอำนวยความสะดวกด้านการศึกษาตามแนวทางนโยบายของพรรครัฐ ศูนย์การศึกษาทั้งภาคกลางและประจำแขวง คณะกรรมการได้ประสานงานกับคณะพรรครัฐ อำนาจการปกครองแขวง แผนกศึกษาแขวง คณะวิทยาลัยครูปากเซ มหาวิทยาลัยจำปาสัก คณะศึกษาสงฆ์

^{๙๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒.

ศูนย์กลาง วิทยาลัยสงฆ์องค์เจ้า และกระทรวงศึกษาธิการได้ปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรวิทยาลัยสงฆ์จำปาสัก และวิทยาลัยสงฆ์องค์เจ้าให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน^{๙๕}

การจัดการศึกษาพระพุทธศาสนาแบบสมัยใหม่ในแขวงจำปาสักนั้นวิทยาลัยสงฆ์จำปาสัก เป็นวิทยาลัยของรัฐที่ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากรัฐบาลลาวเปิดสอนหลักสูตรทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ นอกจากนี้ก็ได้ปรับปรุงหลักสูตรชั้นมัธยมศึกษา มัธยมศึกษาตอนปลาย ให้มีคุณภาพมากขึ้นกว่าเดิม การศึกษาของคณะสงฆ์ในแขวงจำปาสัก มีระบบการศึกษาตั้งแต่มัธยมศึกษาปีที่ ๑-๗ และวิทยาลัยสงฆ์ วิชาที่เปิดทำการเรียนการสอนมีวิชาภาษาบาลี วิชาวินัย วิชาธรรมะ วิชาพุทธประวัติ และพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งเทียบเท่ากับมัธยมศึกษา^{๙๖}

๑) การบริหารการจัดการ

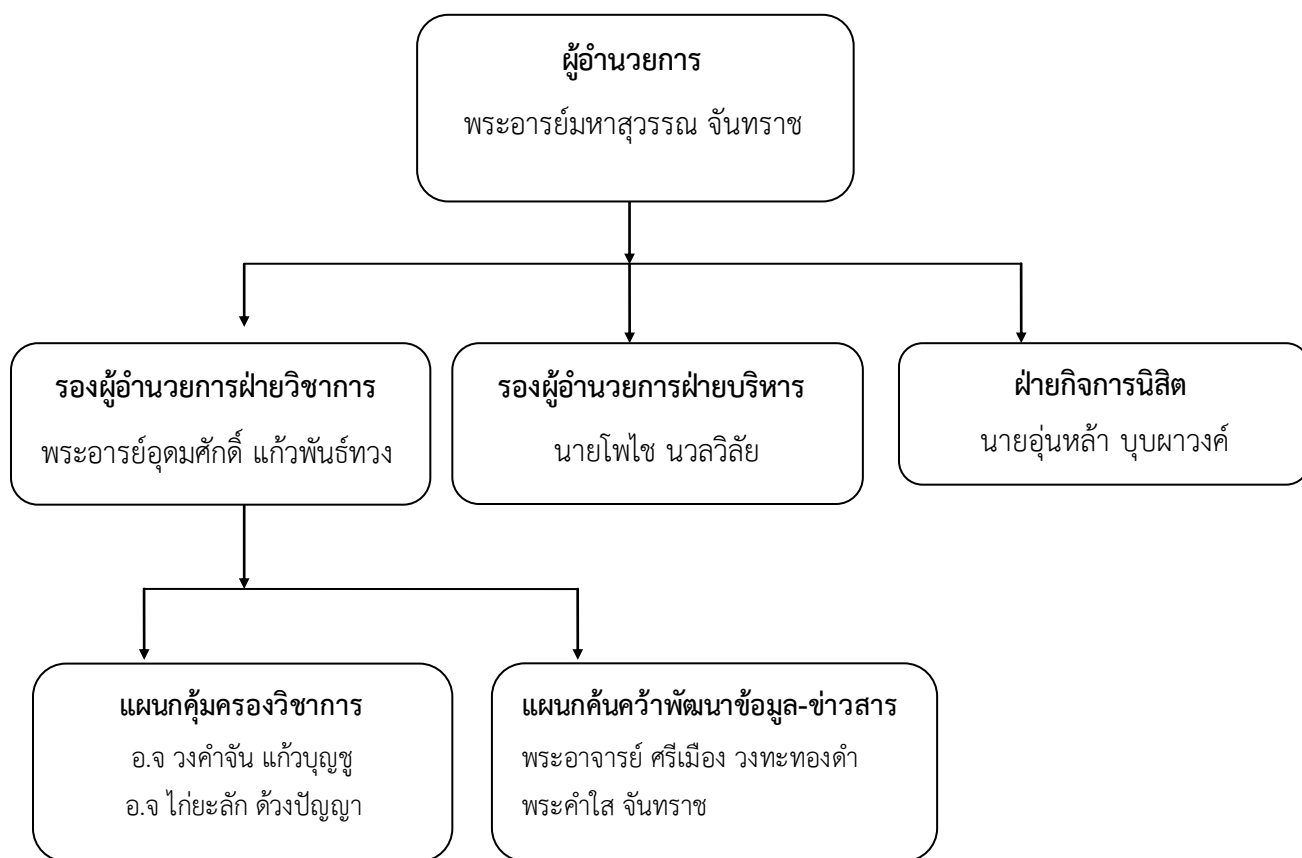
ระบบการบริหารจัดการศึกษาของวิทยาลัยสงฆ์แขวงจำปาสัก ไม่ซับซ้อนนัก ซึ่งประกอบไปด้วย^{๙๗} ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์รองผู้อำนวยการ ฝ่ายวิชาการ รองผู้อำนวยการ ฝ่ายบริหารทั่วไป และรองผู้อำนวยการฝ่ายกิจกรรม ซึ่งจะแสดงแผนวาดโครงสร้างการบริหารดังต่อไปนี้

^{๙๕} โครงสร้างหลักสูตรและโครงร่างรายวิชาสร้างครูปริญญาตรี และโรงเรียนมัธยมตอนต้นสงฆ์ระบบ ๑๑+๔ กระทรวงศึกษาธิการและกีฬา ค.ศ. ๒๐๑๑, หน้า ๑.

^{๙๖} บทสรุปการเคลื่อนไหวเวียงจันทน์รอบด้าน ขององค์การพระพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว , แขวงจำปาสัก ในไฉยะ ๕ ปี ๒๐๑๐-๒๐๑๕ , หน้า ๔.

^{๙๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗.

โครงสร้างผู้บริหารวิทยาลัยสงฆ์จำปา สักปัจจุบัน (ปี ๒๐๑๖-๒๐๑๗)

(แผนภาพที่ ๒. โครงสร้างของวิทยาลัยสงฆ์จำปาสัก)

๒) **จำนวนบุคลากรและนิสิต**

วิทยาลัยสงฆ์จำปาสัก มีครู-อาจารย์ที่สอนทั้งหมด ๔๙ รูป/คน ประกอบด้วยพระ ๑๑ รูป ขรवास ๓๘ คน มีบุคลากรที่เป็นรัฐกร (บรรจครู) แล้ว ๓๒ คน อาสาสมัครสอน ๖ คน ด้านคุณวุฒิของบุคลากรนั้น มีพระ ๙ รูป/ท่าน เป็นพระ ๔ รูป ที่จบการศึกษาระดับปริญญาโทจากประเทศไทยและในประเทศ จบการศึกษาระดับตรีเป็นพระ ๕ รูป ขรवास ๒๗ คน จบการศึกษาระดับชั้นสูงเป็นพระ ๑ รูป ขรवास ๖ คน และจบจบการศึกษาระดับชั้นกลางไม่มี^{๔๕}

ปัจจุบันวิทยาลัยสงฆ์จำปาสักมีนักเรียน นักศึกษาทั้งหมด ๓๓๐ รูปโดยแบ่งออกเป็นแต่ละคณะและแต่ละชั้นปีได้แก่คณะพุทธศาสตร์จำนวน ๑๕๐ รูป คณะภาษาอังกฤษมีจำนวน ๙๐ รูป คณะภาษาลาว – วรรณคดี ๖๐ รูปคณะคณิตศาสตร์ ๓๐ รูป^{๔๖}

^{๔๕} บทวิภาควรรวบรวมหน้างานด้านต่างๆ ของวิทยาลัยสงฆ์จำปาสัก ในการเตรียมความพร้อมสร้างวิทยาลัยให้เป็นสถาบัน ประจำปี ๒๐๑๖-๒๐๑๗, หน้า ๕.

^{๔๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๗.

ถึงแม้ว่าการจัดการเรียนการสอนในระดับวิทยาลัยจะประสบกับปัญหามากมาย ที่สำคัญคือการอำนวยความสะดวก แต่อย่างไรก็ตาม วิทยาลัยสงฆ์แห่งนี้ได้พยายามฟื้นฟู ปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอนให้เข้ากับยุคสมัยปัจจุบัน ซึ่งอาจจะกล่าวได้ว่าส่วนหนึ่งคือทำความเข้าใจเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา อีกส่วนหนึ่งคือทำความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของโลกซึ่งเราเรียกว่า ศาสตร์สมัยใหม่ และโดยที่กล่าวมาข้างต้นจะมารวมประยุกต์เข้ากัน ซึ่งเป็นที่มาของการจัดหลักสูตรในวิทยาลัยสงฆ์แห่งนี้^{๙๔} ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

๓) งบประมาณวิทยาลัยสงฆ์

การจัดการศึกษาของวิทยาลัย สงฆ์ จำปา สัก และโรงเรียนมัธยมศึกษาอีกจำนวน ๑๐ เมือง (อำเภอ) ได้รับความอุดหนุนจากภาครัฐเป็นส่วนหนึ่ง และอีกส่วนหนึ่งได้จากความศรัทธาจากพุทธศาสนิกชนชาวลาวที่อยู่แขวงจำปาสัก และต่างประเทศ โดยคณะสงฆ์องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาวแขวงและเมืองจัดเป็นกองทุนและมูลนิธิในพิธีบุญทางประเพณีต่าง ๆ เช่น บุญวัดภู จำปา สัก และมูลนิธิวิทยาลัยสงฆ์ เป็นต้น

๔) หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต^{๙๕}

การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาปริญญาบัตรพุทธศาสตรบัณฑิต เป็นการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาชั้นปริญญาบัตร (Bachelor of Arts in Buddhism Studies) สาขาการสอนวิชาพระพุทธศาสนา (Faculty of Buddhist Pedagogy) ซึ่งคณะผู้บริหารวิทยาลัยสงฆ์แขวงจำปา ศักดิ์พยายามยกระดับการศึกษาจากระดับประกาศนียบัตรชั้นสูง โดยคำนึงถึงความจำเป็นต้องการบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถใน หลาย ๆ ด้าน และสามารถช่วยการงานทางพระพุทธศาสนา การศึกษา การแก้ปัญหาสังคมได้ อีกส่วนหนึ่ง ก็เพื่อตอบสนองต่อนโยบายของภาครัฐที่ขยายโอกาสทางการศึกษาทั่วถึงทั้งประเทศ แม้แต่ชาติพันธุ์กลุ่มน้อย โดยยึดหลัก “การเรียนรู้ตลอดชีวิต” และ “สิทธิเท่าเทียมทางการศึกษา”

การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษานี้ มีระยะเวลาศึกษา ๔ ปี โดยเริ่มตั้งแต่ปี ค.ศ. ๒๐๑๑ เป็นต้นไป และคาดว่าจะสามารถผลิตบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษา ๓๐ รูป/องค์/คน ต่อปี ต่อคณะ ผู้ที่สามารถสมัครเข้าศึกษาต้องมีคุณสมบัติหลายด้าน เช่น ต้องจบจากมัธยมศึกษาตอนปลาย ทั้งวิทยาลัยสงฆ์และวิทยาลัยทั่วไป หรือวุฒิปริญญาตรีที่เท่าเทียมได้ อีกส่วนหนึ่งคือผู้ที่มีสุขภาพกายและจิตที่สมบูรณ์

^{๙๔} เอกสารในฝ่ายวิชาการ ของห้องการวิชาการ วิทยาลัยจำปาสักและการประกอบคำเห็นของพระอาจารย์ อุดมศักดิ์ แก้วพันธ์วงศ์ รองผู้อำนวยการ ฝ่ายวิชาการ

^{๙๕} โครงสร้างหลักสูตรและโครงร่างงานวิชาสร้างครูปริญญาตรี ระบบ ๑๒+๔ กระทรวงศึกษาธิการ กรมสร้างครู วิทยาลัยสงฆ์จำปาสัก, วันที่ ๑๘/๐๑/- ๑๗/๐๖/๒๐๑๑.

๕) วัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาของวิทยาลัยสงฆ์^{๕๖}

ก. เพื่อส่งเสริมให้พระสงฆ์สามเณร นิสิต นักศึกษามีความรู้ ความสามารถในการหลักธรรม คำสอนของพระพุทธศาสนา และนำเอาหลักธรรมเหล่านั้นมาประยุกต์ใช้ในชีวิตรประจำวัน โดย สอดคล้องกับขนบธรรมเนียมประเพณี ฮีตคองของลาว และอีกส่วนหนึ่งเพื่อเผยแผ่ให้พุทธศาสนิกชนทั้ง คนลาว และต่างประเทศได้เข้าใจถึงพระพุทธศาสนา และวิถีชีวิตของคนลาวอย่างลึกซึ้ง

ข. เพื่อให้พระสงฆ์ สามเณร และนิสิตนักศึกษามีความรู้ มีจรรยาบรรณของความเป็น ครู และศาสตร์อื่น ๆ ที่สอดคล้องต่อสามณภาวะ เพื่อเอาความรู้ไปพัฒนาสังคม และตนเอง

ค. เพื่อผลิตทรัพยากรครูพุทธศาสนาให้มีคุณภาพ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยบรรเทา ความขาดแคลนครูในสายสามัญศึกษาสงฆ์และสายสามัญศึกษาทั่วไปได้

ง. เพื่อให้พระสงฆ์ สามเณร นิสิต และนักศึกษาให้เป็นแบบอย่างของสังคม เนื่องจาก พระสงฆ์ สามเณร เป็นผู้มั่งคิล คุณสมบัตินี้ และมีกฎระเบียบวิถีชีวิตอย่างถูกต้อง

ฉ. เพื่อส่งเสริมพระสงฆ์ สามเณรที่สำเร็จการศึกษาไปแล้ว มีความสามารถในการ วิเคราะห์ วิจัยปัญหาต่าง ๆ ด้วยหลักวิชาการ และอาจจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับสังคม ประเทศชาติ

๖) ที่ตั้งและเนื้อที่ของวิทยาลัยสงฆ์จำปา สัก

ในปี ค.ศ. ๒๐๐๗ นอกจากจะมีการปรับหลักสูตรใหม่แล้ว มหาสุวรรณ ก็ยังได้ก่อสร้าง อาคารเรียนขึ้นอีกหนึ่งหลัง สร้างที่สนามกีฬาเทนนิส ซึ่งเป็นที่ดินของรัฐบาลและเลขาพรรคแขวงได้ ถวายที่ดินให้เป็นถรณ์สงฆ์ในการที่จะสร้างอาคารเรียนเพื่อเป็นการส่งเสริมการศึกษาของพระสงฆ์ สามเณรให้มีความก้าวหน้า อาคารมีลักษณะคอนกรีตเสริมเหล็กสูง ๔ ชั้นมี ห้องเรียน ๓๑ ห้อง โดย อาคารเรียนแห่งนี้ ตั้งอยู่ที่วัดหลวง เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก ซึ่งเป็นวัดใหญ่ในเมืองปากเซ ทั้งยังเป็น ที่ประจำการของประธาน อ.พ.ส แขวงจำปาสัก นอกจากนี้ยังเป็นสถานที่ให้ความรู้ความสามารถ ในด้านการศึกษาเล่าเรียนแก่พระสงฆ์สามเณรภายในแขวง และต่างแขวงอีกด้วย ส่วนอาณาเขตของ วิทยาลัยสงฆ์จำปาสัก ได้แก่ ทิศใต้ติดกับธนาคารการค้าแห่งประเทศไทยลาว ทิศตะวันตกติดกับแม่น้ำเซโดน ทิศเหนือติดกับป้อมตำรวจ และสะพานข้ามแม่น้ำเซโดน (สะพานอนุวงศ์) ทิศตะวันออกติดกับถนน และสวนสาธารณะ^{๕๗}

๓. ด้านกรรมการการเผยแผ่

กรรมการการเผยแผ่ศีลธรรมและกรรมฐาน เป็นหน่วยงานหนึ่งในระบบการจัดตั้งของ องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาวในชั้นเมือง ชั้นแขวง และชั้นศูนย์กลาง ซึ่งมีบทบาทและหน้าที่คือ

^{๕๖} โครงสร้างหลักสูตรและโครงรายงานวิชาสร้างครูปริญญาตรี ระบบ ๑๒+๔ กระทรวงศึกษาธิการ กรมสร้างครู วิทยาลัยสงฆ์จำปาศักดิ์, วันที่ ๑๘/๐๑/- ๑๗/๐๖/๒๐๑๑.

^{๕๗} บทรายงานการบริหารห้องการศึกษา และห้องสมุด, หน้า ๒.

กำหนดระเบียบหลักการในการเผยแผ่ศีลธรรม การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน และมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือสังคม ประสานงานและร่วมมือกับองค์การจัดตั้งฝ่ายปกครอง บ้าน เมือง และแขวงที่เกี่ยวข้อง เพื่อปรึกษาหารือ และจัดตั้งปฏิบัติการเผยแผ่ศีลธรรมทางพุทธศาสนา มีบทบาทในการติดต่อ และร่วมมือกับสากลเกี่ยวกับการเผยแผ่ศีลธรรมทางพุทธศาสนา และสันติภาพ โดย ความเห็นดีเห็นพร้อมของประธานศูนย์กลางองค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว นอกจากนั้นยังมีหน้าที่รับผิดชอบคือสร้างข้อกำหนด กฎระเบียบเกี่ยวกับการรณรงค์การเผยแผ่ศีลธรรมและการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน สร้างหลักสูตรในการเรียน โฆษณา เผยแผ่ และการปฏิบัติกรรมฐาน สร้างโรงเรียนฝึกอบรมศีลธรรม และปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน จัดตั้งโครงการบวชสามเณร อบรมเยาวชน โครงการช่วยผู้ป่วยเอดส์ ช่วยเหลือคนยากจน คนด้อยโอกาส โครงการรักษาสัตว์แวดล้อม โครงการเมตตาธรรม และโครงการต่อต้านยาเสพติด จัดรายการวิทยุ โทรทัศน์ เขียนบทความหนังสือพิมพ์ ธรรมสัจจกร และจัดปาฐกถาธรรมในวันสำคัญต่าง ๆ^{๔๙}

๔. ด้านกรรมาธิการสาธารณูปการ

สาธารณูปการ เป็นอีกหน่วยงานหนึ่งที่อยู่ภายใต้การรับผิดชอบขององค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาวแขวงจำปาสัก โดยมีหน้าที่ในการปกป้องรักษาศาสนาสมบัติ พระธาตุเจดีย์ หอพระไตรปิฎก ศาลาโรงธรรม เป็นต้น หากมีการชำรุดต้องปรับปรุง ซ่อมแซมบูรณะวัดวาอาราม โรงเรียนสงฆ์ และศาสนสถานเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาที่ทรุดโทรม หรือสร้างใหม่แต่ต้องรักษารูปทรงและเค้าโครงเหมือนเดิม พร้อมทั้งอยู่ภายใต้การดูแลของแนวลาวสร้างชาติ และสำนักวัฒนธรรมแขวง ถึงแม้ว่าไม่เคยได้รับงบประมาณจากแนวลาวสร้างชาติหรือองค์การภาครัฐแต่ประการใดก็ตาม แต่แนวลาวสร้างชาติก็มีหน้าที่โดยตรงเกี่ยวกับเชิงกฎหมายว่าจะอนุญาตให้ซ่อมแซม บูรณะหรือสร้างวัดใหม่หรือไม่ ส่วนสำนักวัฒนธรรมมีหน้าที่ดูแลเกี่ยวกับลวดลายศิลปวัฒนธรรมแบบลาว ที่สำคัญคือด้านลวดลาย และจิตรกรรม และแกะสลักบนผาผนัง ประติมากรรม หน้าต่าง เสา หลังคา บันได เป็นต้น^{๕๐}

๓.๕ ปัญหาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในเมืองปากเซ

เมืองปากเซ เป็นพื้นที่ เศรษฐกิจ พร้อมทั้ง ยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวอีกด้วย ฉะนั้นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาย่อมมีปัญหาที่หลากหลายและแตกต่างกันในบางพื้นที่

^{๔๙} สัมภาษณ์ พระอาจารย์สุวรรณ จันทราช, ประธานองค์การพระพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว แขวงจำปาสัก, ผู้ทำหน้าที่ดูแลงานเกี่ยวพุทธศาสนาทุกด้านในเมืองปากเซ และทั่วแขวงจำปาสัก, เมื่อวันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๕๐} สัมภาษณ์ พระอาจารย์บุญจันทร์ ห้วยจันยวง, หัวหน้าห้องการองค์การพระพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว แขวงจำปาสัก, เมื่อวันที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๖๐.

ทุกศาสนาในโลกล้วนมีคำสอนให้ศาสนิกชนประพฤติตนเป็นคนดี ทั้งดีต่อสังคมและดีต่อศาสนา วิธีการทำความดีนั้นแต่ละศาสนาก็จะแตกต่างกันไป ตามแต่บทบัญญัติและหลักการของศาสนานั้น ๆ แต่ทุกศาสนาก็มีจุดร่วมกัน คือการให้ความสำคัญแก่จิตใจ การเชื่อมั่นในความดี การเสียสละ โดยให้เห็นแก่ตัวน้อยที่สุด จนไม่มีความเห็นแก่ตัวเป็นที่สุด แต่ปัจจุบันศาสนาสากลของโลกกำลังเผชิญกับปัญหาท้าทายร่วมกัน บางศาสนาเผชิญกับปัญหาท้าทายจากภายนอก บางศาสนาเผชิญกับปัญหาท้าทายจากภายใน และบางศาสนาก็เผชิญกับปัญหาท้าทายทั้งสองประการ

ในที่นี้จะกล่าวถึงเฉพาะกรณีพระพุทธศาสนา ปัจจุบันทั้งในสังคมไทยและสังคมอื่น ๆ ที่นับถือพระพุทธศาสนา กำลังเผชิญกับปัญหานานาประการ ซึ่งพอสรุปได้เป็น ๑๖ ประเด็น คือ

๑ . ปัญหาที่เกิดจากภายในหน่วยงานพระพุทธศาสนา

หน่วยงานพระพุทธศาสนา คือ รูปแบบบรรทัดฐาน ข้อปฏิบัติต่าง ๆ สถานภาพ ตำแหน่ง หน้าที่หรือบทบาทซึ่งผู้มีตำแหน่งในหน่วยงานจะต้องปฏิบัติ ส่วนประกอบที่สำคัญก็คือหลักคำสอนในพระไตรปิฎกของพระพุทธเจ้าและพระสาวก รวมทั้งด้านพิธีกรรม ศาสนสถาน และแนวคำสอนอื่น ๆ ที่พุทธบริษัทในพระพุทธศาสนาจะพึงปฏิบัติต่อกันและกัน ทั้งพระภิกษุสามเณร ภิกษุณี อุบาสกและอุบาสิกา ปัญหาส่วนหนึ่งในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในเมืองปากเซ คือ พฤติกรรม ที่ไม่เหมาะสมของพระสงฆ์ที่ไม่ทำให้เกิดศรัทธาต่อประชาชน บางรูป ประพฤติ เสื่อมเสีย ทำให้มีข่าวปรากฏตามสังคมออนไลน์ ทำให้ประชาชนเสื่อมศรัทธา และหน่วยงานพุทธศาสนายังไม่เข้มแข็งพอ^{๑๖}

๒. ปัญหาที่เกิดจากบุคลากรในพระพุทธศาสนา

การอธิบายความตามหลักพระธรรมวินัย เป็นปัญหาหลักที่สำคัญในการทำให้เกิดความอ่อนแอของพระพุทธศาสนามาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันและต่อไปในอนาคต^{๑๗} การแตกแยกทางความคิดได้เกิดมาแล้วตั้งแต่หลังพุทธปรินิพพาน มีมูลเหตุจากพระภิกษุรูปหนึ่งชื่อว่าพระสุภทัส ได้แสดงความคิดเห็นเปิดเผยว่า ต่อไปนี้ใครมีความคิดเห็นในหลักธรรมอย่างไร ก็สามารถแสดงความคิดเห็นและตีความได้โดยอิสระ ไม่จำเป็นต้องหวาดกลัวต่ออะไรทั้งสิ้น เพราะพระพุทธเจ้าได้ปรินิพพานแล้ว เรื่องราวอันมีมูลเหตุจากพระสุภทัสนี้เป็นที่กล่าวกันอย่างกว้างขวาง โดยปรารภเหตุดังกล่าว พระอริยสาวกในสมัยนั้น อันประกอบด้วยพระมหากัสสปะเถระ พระอุบาลีเถระ และพระอานนทเถระ เป็นต้น ได้อาศัยมูลเหตุดังกล่าวในการสังคายนาพระธรรมวินัย เพื่อชำระหลักคำสอนของพระพุทธองค์ให้เป็นหมวดหมู่ เพื่อเป็นหลักแนวทางแห่งการปฏิบัติร่วมกัน พอเวลาผ่านไปพระสาวกรุ่นต่อ ๆ มา มีความคิดเห็นไม่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน อธิบายพระธรรมวินัยแตกต่างกันในบาง

^{๑๖} สัมภาษณ์ พระอาจารย์บุญปอน ศิริบุญโญ, กรรมการศูนย์กลางองค์การพระพุทธศาสนา สัมพัทธ์ลาว, พระนักเผยแผ่ประจำเมืองปากเซและ หัวแขวงจำปาสัก, เมื่อวันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๑๗} สัมภาษณ์ พระมหานันทน อคฺคณฺโณ, หัวหน้ากรรมการเผยแผ่ประจำแขวงจำปาสัก, เจ้าอาวาส วัดหายโศก, เมื่อวันที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๖๐.

หมวด ไม่สามารถร่วมกันได้จนเกิดนิยายใหม่ขึ้นมา คือ นิยายมหายาน ซึ่งมุ่งเน้นช่วยคนให้ได้เป็นจำนวนมาก ๆ มีพระอวตารของพระพุทธเจ้าในปางต่าง ๆ เพื่อจะได้มาช่วยเหลือนุศาสนิกชนได้อย่างทั่วถึง และที่สำคัญเป็นการแย่งศาสนิกชนกับศาสนาพราหมณ์ในขณะนั้นด้วย ซึ่งการต่อสู้ในด้านพิธีกรรม การสื่อระหว่างศาสนิกกับศาสนากำลึงซับซ้อนระหว่างทั้งสองศาสนา พร้อมทั้งโจมตีนิยายเดิมว่าเป็นนิยายที่คับแคบช่วยเหลือนุศาสนิกชนได้ที่ละไม่กี่คน พร้อมทั้งเรียกนิยายเดิมว่า หินยานหรือเปลี่ยนเป็นนิยายเถรวาทในการต่อมา การแตกแยกทางความคิดของพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาในการต่อมาได้แตกออกเป็นนิกายย่อย ๆ อีกเป็นจำนวนมาก^{๕๖}

จากกรณีดังกล่าว ทำให้เกิดการแตกแยกในพระพุทธศาสนาและพื้นที่ต่างๆ อย่างรุนแรง ซึ่งกระทบกระเทือนต่อศรัทธาของประชาชนอย่างมากในปัจจุบันและในอนาคต ซึ่งมีความสอดคล้องกับ พระอาจารย์มหานนทน์^{๕๗} ได้กล่าวว่า การประสานงานของคณะสงฆ์ยังไม่ทันลงตัวกัน และการจัดกิจกรรมในงานเทศกาลต่างๆ นั้นยังไม่มีทั่วถึงและการลงเทศนาในพื้นที่ต่างๆ นั้นยังไม่เพียงพอและบุคลากรยังไม่มีความสามารถที่เพียงพอขาดการปฏิบัติที่เป็นเอกภาพ รวมถึงยังขาดความสามัคคีกันในองค์กรสงฆ์ นักเผยแผ่ส่วนใหญ่มีลักษณะต่างคนต่างทำ พระนักเผยแผ่ไม่เข้าใจนโยบายและแนวทางการเผยแผ่ ขาดการศึกษาและพัฒนาทักษะการนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับบริบทสังคม

๓ . ปัญหาการประพตติผิดพระธรรมวินัยของพระภิกษุสามเณร

เป็นปัญหาที่วิกฤตที่สุดในปัจจุบัน เพราะพระภิกษุสามเณรเป็นตัวแทนของพระรัตนตรัย ความศรัทธาของประชาชนที่มีต่อพระพุทธศาสนานั้น ส่วนหนึ่งมาจากการประพฤติปฏิบัติของพระภิกษุสามเณร หากท่านเหล่านั้นประพตติผิดต่อพระธรรมวินัยแล้ว ย่อมมีผลต่อศรัทธาของประชาชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ปัญหาการประพตติผิดพระวินัยของพระภิกษุสามเณรนั้น พอจะสรุปสาเหตุได้ดังนี้ คือ^{๕๘}

- (๑) พระภิกษุสามเณรในพระพุทธศาสนาของสังคมในปัจจุบัน มีพื้นฐานทางครอบครัวแตกต่างกัน
- (๒) มีระดับการศึกษาและสติปัญญาแตกต่างกัน
- (๓) เหตุจูงใจในการบรรพชาและอุปสมบทแตกต่างกัน

^{๕๖} <http://www.cybervanaram.net> พระมหาสาธิต มหาบุญโญ (ดร.) เรื่อง พระพุทธศาสนา กับปัญหาที่ทำลายในปัจจุบัน, สืบค้นเมื่อ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐

^{๕๗} สัมภาษณ์พระมหานนทน์ อคฺคณฺโณ, หัวหน้ากรรมมาธิการเผยแผ่ประจำแขวงจำปาสัก, เจ้าอาวาสวัดห้วยโสก, เมื่อวันที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๕๘} สัมภาษณ์ พระอาจารย์อ่อนแก้ว เดชวรจรรค, ประธานองค์การพระพุทธศาสนาสัมพันธ์เมืองปากเซ, เมื่อวันที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๖๐.

(๔) การขอบรรพชาและอุปสมบท เป็นกระบวนการที่ทำได้ง่าย ไม่มีระเบียบในการปฏิบัติเป็นมาตรฐานเดียวกันในการพิจารณาและฝึกก่อนให้การบรรพชาและอุปสมบท^{๔๕}

(๕) พระอุปัชฌาย์ผู้มีอำนาจตามกฎหมายในการให้บรรพชาและอุปสมบท ไม่ได้อบรมสั่งสอนพระบวชใหม่ที่ตนบวชให้เท่าที่ควร มุ่งเน้นอดีตเรกลาภอันเกิดจากผู้บวชเป็นหลัก จึงได้แต่ปริมาณ ไม่ได้คุณภาพตามต้องการ ควรมีมาตรการหรือมาตรฐานให้กับพระอุปัชฌาย์ทุกรูปได้นำไปเป็นแนวปฏิบัติที่ชัดเจนกว่าที่เป็นอยู่^{๔๖}

(๖) เจ้าอาวาสที่มีหน้าคู่เลอบรมสั่งสอนไม่มีเวลาอันเนื่องมาจากอำนาจต่าง ๆ เบ็ดเสร็จอยู่กับเจ้าอาวาสหมด อะไร ๆ ก็อยู่กับเจ้าอาวาสหมด ทำให้เจ้าอาวาสไม่มีเวลาต่อการอบรมสั่งสอน เพราะภารกิจต่าง ๆ เปียคบังเอาเวลาไปหมด^{๔๗}

๔. การเสนอข่าวในแง่ลบ สื่อมวลชนเสนอข่าวเกินความเป็นจริง โดยมุ่งขายข่าวมากกว่าจะร่วมรับผิดชอบต่อปัญหา บางทีข่าวไม่เป็นจริงอย่างที่เสนอไปแล้ว แต่ไม่มีความรับผิดชอบใด ๆ ทำให้พระภิกษุที่ดีตกเป็นจำเลยที่ถูกสังคมตัดสินผิดแล้ว โดยไม่มีโอกาสชี้แจงต่อสังคมเลย โดยเฉพาะสื่อสังคมออนไลน์^{๔๘}

๕. ขาดการปฏิรูปพระพุทธศาสนาให้สอดคล้องกับบริบทสังคม พระพุทธศาสนาในปัจจุบันไม่มีเวลาพอที่จะรอการปฏิรูปหน่วยงานจากคณะใดคณะหนึ่งแล้ว พุทธบริษัททั้ง ๔ ต้องร่วมมือร่วมใจกันในการปฏิบัติหน่วยงาน หลักการบริหาร หลักการดำเนินงาน การติดตามผล ทำงานเป็นเครือข่ายทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ จนถึงระดับโลก เพื่อให้ตอบสนองต่อความเป็นไปของสังคม หรือเราจะรอวันพระพุทธศาสนาสูญสิ้นจากสังคม^{๔๙} การขาดการปฏิรูปและปรับตัวของพุทธ

^{๔๕} สัมภาษณ์ พระอาจารย์บุญปอน ศิริบุญโญ , กรรมการศูนย์กลางองค์การพระพุทธศาสนา สัมพัทธ์ลาว,พระนักเผยแผ่ในเมืองปากเซ และทั่วแขวงจำปาสัก, เมื่อวันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๔๖} สัมภาษณ์ พระอาจารย์โสพา ปังโซโต, เจ้าอาวาสวัด โชคชัยสุวันนาราม เมืองปากเซ, เมื่อวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๔๗} สัมภาษณ์ พระอาจารย์พุทธสอน ถาวโร, รองเจ้าอาวาสวัดคันเก็ง, ครูสอนประจำที่ มัธยมตอนปลายสงฆ์ท่าหินเมืองปากเซ, เมื่อวันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๔๘} สัมภาษณ์ พระอาจารย์จำรอง มหาชัย, ครูสอนประจำ ที่วิทยาลัยสงฆ์ จำปาสัก เมืองปากเซ, เมื่อวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๔๙} <http://www.cybervanaram.net> พระมหาสาธิต มหาบุญโญ (ดร.) เรื่อง พระพุทธศาสนา กับปัญหาที่ท้าทายในปัจจุบัน สืบค้นเมื่อ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐.

ศาสนาในเมืองปากเซ ก็เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาในการเผยแผ่ โดยเฉพาะการปฏิรูปวิธีการเผยแผ่ให้สอดคล้องกับบริบทสังคม ซึ่งจะต้องปฏิรูปตั้งแต่ระดับนโยบายลงมาจนถึงระดับปฏิบัติ^{๑๐๐}

๖. พระสงฆ์ขาดความรู้ในการประยุกต์ใช้หลักธรรม

อีกปัญหา ในขณะปัจจุบัน พระสงฆ์ที่ออกไปเผยแผ่ธรรมะยังไม่มีความรู้ ไม่แตกฉานในหลักธรรมเท่าที่ควร^{๑๐๑} ไม่รู้นิรุตติบัญญัติสัมภิตาเพียงพอ (เชี่ยวชาญด้านภาษา) ไม่รู้จักการวิเคราะห์บริบทผู้ฟัง^{๑๐๒} ไม่รู้จักการถ่ายทอดในรูปแบบวิทยาการโลกยุคใหม่ การเทศน์ การบรรยายยังคงใช้ภาษาเก่า ๆ เดิม ๆ ตามจารีตประเพณี ทำให้เกิดปัญหาในการเผยแผ่ธรรมะ^{๑๐๓} ในขณะที่พุทธศาสนิกชน เกิดปัญหาการไม่เข้าใจภาษาธรรมะนี้ด้วย ซึ่งพอสรุปปัญหาได้ดังนี้

ปัญหาหลักที่พบกับชาวพุทธคือ

- ๑) ขาดกิจกรรมที่จะส่งเสริมให้เกิดปัญญา
- ๒) ไม่รู้ภาษาบาลีดีพอ
- ๓) ไม่เข้าใจความหมายที่พระสงฆ์สื่อ
- ๔) คนลาวใช้ภาษาลาวผิดเพี้ยน ขาดความตั้งใจต่อกัน
- ๕) ชาวบ้านได้รับรู้คำ และความหมายของศัพท์มาจากสื่ออย่างผิด ๆ

๗. ปัญหาข้อจำกัดของพระสงฆ์

พระอาจารย์บุญปอน ได้กล่าวว่าพระสงฆ์ในปัจจุบันมีข้อจำกัดหลายอย่างที่กระทบกับการเผยแผ่ ดังต่อไปนี้^{๑๐๔}

- ๑) พระสงฆ์มีโอกาสเทศนาน้อยลง
- ๒) พระสงฆ์ขาดประสบการณ์และขาดความมั่นใจ
- ๓) พระสงฆ์ขาดความรู้วิทยาการสื่อสารยุคใหม่
- ๔) พระสงฆ์ไม่เข้าใจหลักธรรมอย่างลึกซึ้ง

^{๑๐๐} สัมภาษณ์ ท่านอาจารย์ภูมิน ชัยจัก (อดีตนักเผยแผ่ประจำเมืองปากเซ) บ้านท่าหลวง เมืองปากเซ, เมื่อวันที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๑๐๑} สัมภาษณ์ พระอาจารย์พูเวียง หนุตจิตโต, เจ้าอาวาสวัดแก้วสำพันธ์ เมืองปากเซ, เมื่อวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๑๐๒} สัมภาษณ์ พระอาจารย์คำแพง มณีวงศ์ เจ้าอาวาสวัดโนนสว่าง ,ครูสอนประจำ ที่วิทยาลัยสงฆ์ จำปาจำปาสัก เมืองปากเซ, เมื่อวันที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๑๐๓} สัมภาษณ์ พระอาจารย์สมศักดิ์ อินทเสน, พระนักเผยแผ่ ,ครูสอนประจำ ที่วิทยาลัยสงฆ์ จำปาสัก เมืองปากเซ, เมื่อวันที่ ๒๒ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๑๐๔} พระอาจารย์บุญปอน ศิริบุญโญ, กรรมการศูนย์กลางองค์การพระพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว, พระนักเผยแผ่ประจำเมืองปากเซและ หัวแขวงจำปาสัก, เมื่อวันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๖๐.

๕) พระสงฆ์ขาดความรู้ด้านภาษายุคใหม่ เช่น ภาษาอังกฤษ

๘. ปัญหา

เรื่องการศึกษา

พบว่า พระสงฆ์ส่วนใหญ่ขาดการศึกษา อดีตและปัจจุบัน เป็นปัญหาขั้นพื้นฐานในการเข้าใจธรรมชาติ ตัวเอง และหลักศีลธรรม ทำให้ขาดการเข้าใจสังคมและธรรมชาติ ส่งผลให้พระสงฆ์ขาดการปรับตัว^{๑๐๕}

๙. ปัญหา

เรื่องภาษา

พบว่า ในอดีตและปัจจุบัน การใช้ภาษามีความแตกต่างกัน ในอดีตมีภาษาที่ใช้ในกลุ่มย่อยมากมาย แต่ละที่ แต่ละเผ่ามีภาษาของตัวเอง การสื่อสารต่างที่ ต่างถิ่นจึงเป็นปัญหา ส่วนในปัจจุบัน โลกแคบลงการสื่อสารก็ง่ายขึ้น แต่ภาษากลับเป็นอุปสรรคในการบอกกล่าวหรือแสดงเจตจำนงของตนเองให้แก่ผู้อื่น เข้าใจ อีกทั้งผู้คนก็เดินทางไปมาหาสู่กันทั่วโลก การเผยแผ่ธรรมะหากไม่เข้าใจภาษาท้องถิ่นอื่นก็ประสบผลสำเร็จยาก^{๑๐๖}

๑๐. ขาด

การถ่ายทอดด้วยวิธีการในรูปแบบใหม่ ๆ ที่น่าสนใจ

แม้เนื้อหาธรรมจะดีแค่ไหนแต่วิธีการถ่ายทอดไม่ชัดเจน ย่อมเกิดปัญหาการเข้าใจได้ วิธีการนี้จะนำมาซึ่งความสนใจ เมื่อคนสนใจวิธีการ เนื้อหาธรรมก็น่าสนใจตามมาด้วย^{๑๐๗}

๑๑. ขาด

ทัศนคติการเผยแผ่ธรรมะ

เบื้องต้นหากผู้ฟังหรือผู้รับมีทัศนคติที่เอนเอียงหรือไม่ชอบขึ้นมา ย่อมจะตั้งแง่ต่อต้าน เหมือนพวกพราหมณ์ในครั้งพุทธกาลที่ไม่ชอบวิธีการเผยแผ่ของพระพุทธเจ้า จึงกลายเป็นปัญหาได้^{๑๐๘}

๑๒. ขาด

เทศะ

ท้องถิ่นแต่ละที่อาจจะไม่เหมาะในการเผยแผ่ธรรมะเช่น สถานที่มีสงคราม ที่แห้งแล้ง สถานที่มีศาสนาอื่น ๆ ที่เคร่งครัด ย่อมเกิดปัญหาในการเผยแผ่ธรรมะได้^{๑๐๙}

^{๑๐๕} สัมภาษณ์ พระอาจารย์ไชยเดช วงโคภ , คณะบริหารงานองค์การพระพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว ศูนย์กลาง, เมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๑๐๖} สัมภาษณ์ พระอาจารย์ไขปัญญา จันทร์ทปัญญา, เจ้าอาวาสวัดโพธิ์สาคู เมืองปากเซ, เมื่อวันที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๑๐๗} สัมภาษณ์ พระวิริยะ พงษ์มั่งคั่ง , นิสิต ปี๓ ที่วิทยาลัยสงฆ์ จำปาสัก เมืองปากเซ, เมื่อวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๖๐

^{๑๐๘} สัมภาษณ์ พระมหานันทนัน อคควณโณ, หัวหน้ากรรมมาธิการเผยแผ่ประจำแขวงจำปาสัก, เจ้าอาวาส วัดหายโศก, เมื่อวันที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๖๐.

ดังที่ได้กล่าวมานั้น พอสรุปได้ว่า ปัญหาในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในเมืองปากเซนั้น ยังมีหลายด้าน ซึ่งคณะสงฆ์ภายในเมืองปากเซ และทั่วแขวงจำปาสักนั้น กำลังหาวิธีการแก้ไข เพื่อให้การเผยแผ่นั้นให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๓.๖ หลักการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในเมืองปากเซ

พระพุทธศาสนามีอายุยืนยาวมาได้หลายพันปี แสดงถึงว่ามีการสืบทอด การสอน เผยแผ่ หรือ การสื่อสารคำสอนของพระพุทธศาสนาไปยังพุทธศาสนิกชน ด้วยวิธีการท่องจำแบบดั้งเดิม จนมาถึง การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ อินเทอร์เน็ต เครือข่ายสังคมออนไลน์ในยุคนี้ เพื่อช่วยเผยแผ่ พระธรรมของพระพุทธศาสนาในโลกยุคปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้อง กับการสัมภาษณ์ของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์รัตนะ ปัญญา^{๑๙๙} กล่าวว่า หลักการเผยแผ่ที่จะให้ได้รับประสิทธิภาพมากนั้นต้อง ทำการเผยแผ่ในรูปแบบเชิงรุกและเชิงรับ ดังนี้

๑. การเผยแผ่แบบเชิงรุก คือการที่เราเข้าไปหากลุ่มเป้าหมาย ซึ่งแบ่งออกเป็นข้อย่อยดังนี้

- การไปเผยแผ่ศีลธรรมในโรงเรียน
- มหาวิทยาลัย
- หน่วยงานและองค์กร ทั้งภาครัฐและเอกชน
- การไปเผยแผ่ให้แก่ชาวต่างชาติ หรือต่างประเทศ

ซึ่งการเผยแผ่ในรูปแบบเชิงรุกนี้ต้องใช้ธรรมประยุกต์ ใช้สื่อสมัยใหม่

๒. การเผยแผ่แบบเชิงรับ

- รักษาข้อวัตรให้เหมาะสมกับพระธรรมวินัย และมารยาทสังคม
- ศึกษาภาคปริยัติ
- ปฏิบัติสมณะ และวิปัสสนา
- รักษาวัฒนธรรม ประเพณี เป็นต้น

พระอาจารย์ สุวรรณ จันทราช^{๒๐๐} กล่าวว่า การเผยแผ่จะได้ผลหรือให้ประโยชน์ เราต้องเลือกกาลเทศะ และ บุคคลตลอดทั้งวิธีการนำธรรมะเข้าถึงจิตใจของประชาชนด้วย ซึ่งมีหลายวิธี ที่

^{๑๙๙} สัมภาษณ์ผู้ช่วยศาสตราจารย์รัตนะ ปัญญา อ.ม.ป.ธ.๙ รองคณบดีคณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, เมื่อวันที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๒๐๐} สัมภาษณ์ พระอาจารย์สุวรรณ จันทราช, ประธานองค์การพระพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว แขวงจำปาสัก, ผู้ทำหน้าที่ดูแลงานเกี่ยวกับพุทธศาสนาทุกด้านในเมืองปากเซ และทั่วแขวง จำปาสัก , เมื่อวันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๖๐.

พระสงฆ์นักเผยแผ่และคณะสงฆ์ในเมืองปากเซ นำใช้ เช่น การเทศนา การปาฐกถา การอภิปราย การโต้วาที การสาธิต การสนทนา

การใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้ให้ทันกับยุคสมัย สำหรับหลักการที่คณะสงฆ์เมืองปากเซใช้ในการเผยแผ่นั้นได้ ในเมืองปากเซ ได้ใช้หลักการตามทิวติตกลางขององค์การพระพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว ขึ้นศูนย์กลาง ขึ้นแขวงและขึ้นเมืองได้วางออกมา โดยให้เป็นหลักในการพัฒนาพุทธศาสนาและเป็นเผยแผ่ที่ให้ ศาสนิกชนได้รับความรู้เกี่ยวพระธรรมให้มากๆ โดยเน้นให้ศาสนิกชนได้เข้าใจถึงหลักธรรมที่สำคัญในการดำเนินชีวิต^{๑๑๖} และยึดหลักของรัฐธรรมบุญปกครองสงฆ์ ซึ่งจะใช้หลักสร้างความสามัคคี

พระอาจารย์ บุณปอน ศิริบุญโญ ได้กล่าวว่า พระสงฆ์ที่ทำหน้าที่เผยแผ่นั้นใช้หลักธรรมที่ปรากฏในพระไตรปิฎกซึ่งจะเลือกเอาธรรมที่พุทธศาสนิกชนเข้าใจง่ายและนำไปปฏิบัติได้ หรือบางรูปก็ปฏิบัติตามแบบที่ครูบาอาจารย์พาปฏิบัติกันมา และดูว่าหลักการอันใดที่ให้ประโยชน์มากก็ยึดหลักการนั้นเอามานำใช้ในการเผยแผ่ เช่นการเผยแผ่แบบ ๔ ส.

๑. สันทสสโก	สอนให้เห็น
๒. สมาทปโก	สอนให้เชื่อ
๓. สมตฺเตชโก	สอนให้กล้า
๔. สัมปหังสโก	สอนให้ร่าเริง (สนุก)

โดยการนำรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบททางสังคม มีการใช้หลักการตามโอวาทปาฏิโมกข์ และหลักไตรลักษณ์ สิกขามาเป็นหลักการเผยแผ่พุทธศาสนาในเมืองปากเซ^{๑๑๗}

ท่านพระอาจารย์ นนทนน อคฺควรรโณ กล่าวว่า การเผยแผ่แบบโบราณ เป็นอีกวิธีหนึ่งที่สามารถดึงความสนใจและให้ความรู้แก่ประชาชนทั่วไป ตลอดถึงเด็กเยาวชน โดยเฉพาะหลัก สุ จิ ปุ ลิ ที่ท่านใช้เป็นประจำ ดังต่อไปนี้^{๑๑๘}

๑. สุ	สอนให้รู้จักฟัง
๒. จิ	สอนให้รู้จักคิด
๓. ปุ	สอนให้รู้จักถาม
๔. ลิ	สอนให้รู้จักจดจำ จดจาร

^{๑๑๖} พระอาจารย์อุดมศักดิ์ นตฺธิปญฺโญ, รองผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์จำปาศักดิ์ ฝ่ายวิชาการ, พระนักวิชาการประจำเมืองปากเซ แขวงจำปาสัก, เมื่อวันที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๑๑๗} สัมภาษณ์ พระอาจารย์บุณปอน ศิริบุญโญ, กรรมการศูนย์กลางองค์การพระพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว, พระนักเผยแผ่ประจำเมืองปากเซ และทั่วแขวงจำปาสัก, เมื่อวันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๑๑๘} สัมภาษณ์ พระมหานนทนน อคฺควรรโณ, หัวหน้ากรรมมาธิการเผยแผ่ประจำแขวงจำปาสัก, เจ้าอาวาสวัดหายโศก, เมื่อวันที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๖๐

นอกจากวิธีการที่ได้กล่าวมาแล้วนี้ พระมหาคำพุท อนุพุทโธ ได้กล่าวเพิ่มเติมอีกว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีวิธีการมากมายหลายวิธี ทั้งวิธีการพูด วิธีการทำตัวอย่างให้ดู วิธีการเขียน แต่ไม่ว่าจะเผยแผ่ด้วยวิธีการใดๆ ก็ตาม นักเผยแผ่ไม่ว่าจะเป็นพระภิกษุสงฆ์ หรือ อุบาสกอุบาสิกา จะต้องยึดหลักการไว้ดังนี้ ^{๑๑๙}

๑. อนุปวาโท ไม่ว่าร้าย ไม่โจมตีใคร
๒. อนุปฆาโต ไม่ทำร้าย ไม่เบียดเบียนใคร
๓. ปาฏิโมกฺเข จ สํวโร ความสำรวมในศีล หรือข้อปฏิบัติอยู่ในกรอบ กติกา วินัย
๔. มตตญฺญูตา จ ภตฺตสฺมี รู้จักประมาณในการบริโภคปัจจัยสี่
๕. ปตฺตนจฺยนาสนํ รู้จักอยู่ในที่สงบ สงัด ไม่คลุกคลีด้วยหมู่คณะมากเกินไป
๖. อธิจิตฺเต จ อาโยโค หมั่นฝึกฝนจิตของตนให้มีคุณภาพสูงขึ้น

หลักการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในเมืองปากเซ แขวง จำปาสัก นั้น พอสรุปได้ว่า คณะสงฆ์ภายในเมืองปากเซ และเขตพื้นที่อื่นๆ ต่างก็ใช้หลักที่แตกต่างกันออกไป ตามความถนัด แต่ก็ยึดหลักการที่เหมือนกัน นั่นคือต้องให้เกิดประโยชน์ในการเผยแผ่ให้ได้มากที่สุด และดึงดูดเอาคนที่ยังไม่เกิดศรัทธาในพระพุทธศาสนา ให้หันมาให้ความสนใจและเกิดศรัทธาขึ้น ทั้งในลักษณะของการเผยแผ่เชิงรุกและการเผยแผ่เชิงรับ

๓.๗ วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในเมืองปากเซ

วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาพระพุทธเจ้าตรัสไว้ดังต่อไปนี้ ^{๑๒๐}

๑. วิธีการที่ ๑ อนุปวาโท ไม่ว่าร้ายใคร ไม่โจมตีใคร ไม่โจมตีศาสนาอื่น แต่ใช้ปัญญาบอกว่า พระพุทธศาสนาดีอย่างไร
๒. วิธีการที่ ๒ อนุปฆาโต ไม่ทำร้ายใคร ไม่ใช้กำลังเพื่อไปบังคับให้ใครเชื่อ ไม่ทำร้าย ยึดหลักอหิงสาธรรม คือ ไม่เบียดเบียน ใช้ปัญญาในการอ้างเหตุผล จนกระทั่งผู้ฟังอยากลงมือ ปฏิบัติด้วยตนเอง
๓. วิธีการที่ ๓ ปาฏิโมกฺเข จ สํวโร มีความสำรวมในศีลและมารยาทให้ดี
๔. วิธีการที่ ๔ มตตญฺญูตา จ ภตฺตสฺมี รู้จักประมาณในการรับประทาน รวมไปถึงการใช้สอย ปัจจัยสี่ จะได้เป็นทางมาแห่งความเคารพเลื่อมใสของผู้ได้พบเห็น

^{๑๑๙} สัมภาษณ์ พระอาจารย์มหาคำพุท อนุพุทโธ เจ้าอาวาสวัดนาแหก , ครูสอนประจำที่วิทยาลัยสงฆ์ จำปาศักดิ์ เมืองปากเซ, เมื่อวันที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๑๒๐} พจนารถ สุพรรณกุล (การเผยแผ่พระพุทธศาสนากับเทคโนโลยีสารสนเทศ)
<http://www.phd.mbu.ac.th/index.php/2014-08-28-08-57-4/106-2014-09-20-08-27-56>, สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐.

๕. วิธีการที่ ๕ ปนตณฺจสยนาสนํ นังนอนโน ที่สงบ นักปฏิบัติธรรมต้องรักความสงบ และรักในการอยู่ในที่สงบ

๖. วิธีการที่ ๖ อธิจิตเต จ อาโยโค ประกอบความเพียรในอธิจิต ต้องหมั่นฝึกสมาธิเพราะสมาธิ คือ แก่นของการได้บรรลุมรรคผลนิพพาน^{๑๖๖}

วิธีการเผยแผ่ในเมืองปากเซ พบว่า พระสงฆ์ที่เป็นนักเผยแผ่ หรือ พระสังฆาธิการในเขตเทศบาลเมืองปากเซ และพื้นที่ต่างๆ ในแขวงจำปาสัก โดยมีรูปแบบและวิธีการที่พระสงฆ์ใช้เอง เช่น แบบสนทนาธรรม แบบบรรยาย แบบถามตอบปัญหา แบบตรงไปตรงมา

สรุปแล้วเป็นการสอนแบบเก่าและการสอนแบบประยุกต์ให้เข้ากันกับงาน ประเภทวิชาการข้อเท็จจริง โดยมุ่งให้ผู้เรียนพหุสัจจะโดย เฉพาะสังฆธรรม จริยธรรม ซึ่งพระสังฆาธิการในเขตเทศบาลเมืองปากเซได้นำมาเป็นแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ของพระอาจารย์มหานนทน์ อคฺควณฺโณ^{๑๖๗} กล่าวว่า พระสงฆ์ในเขต ตัวเมืองปากเซ มีวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยจะใช้วิธีการร่วมผู้คนให้ได้มาก แล้วใช้วิธีการเทศนาธรรม หรือปาถกถาธรรม นอกจากนี้ยังใช้รูปแบบ แบบเก่าและแบบประยุกต์ให้เข้ากับสภาพการณ์ แบบเก่าก่อนจะทำกุศลกิจทุกครั้งให้มีการไหว้พระรับศีล ทำกิจกรรมเสร็จก็ให้พรขอบคุณแต่ปัจจุบัน มีการไหว้พระรับศีล เสริมอธิบายภูมิหลังคุณประโยชน์ของกิจกรรมและสอบโดยการฝึกปฏิบัติหรือสาธิตให้ดูจนเข้าใจแล้วจึงปฏิบัติในกิจกรรมนั้น ๆ ทั้งเป็นการสร้างขวัญกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติ และ พระอาจารย์บุญปอน ศรีธิบุณฺโณ^{๑๖๘} กล่าวว่าใช้วิธีการรวมพุทธศาสนิกชนในช่วง วันพระ แล้วเทศนาสั่งสอน ชี้แจงเหตุผล บุญ บาป เพื่อเป็นการให้พุทธศาสนิกชนชาวเมืองปากเซ ได้รับรู้ข้อธรรมและเป็นวิธีการเผยแผ่ที่ได้ผลหลายพระอาจารย์จำรอง มหาชัย^{๑๖๙} กล่าวว่าในปัจจุบัน การสื่อสารมีการพัฒนาไปถึงระดับเครือข่ายทั่วโลก (Internet) การส่งข้อมูลไป ทั่วโลกอย่างไร้พรมแดน การเผยแผ่พระพุทธศาสนาทางอินเทอร์เน็ตเข้าถึงคนได้เป็นจำนวนมาก และในวงกว้าง วิธีการเผยแผ่ทางโลกออนไลน์ จะสามารถเข้าถึงประชาชนเป็นจำนวนมากได้ แต่ว่าการเผยแผ่ทางออนไลน์นี้ยังไม่มีมากเท่าใด

^{๑๖๖} สัมภาษณ์พระมหานนทน์ อคฺควณฺโณ, หัวหน้ากรมมาธิการเผยแผ่ประจำแขวงจำปาสัก, เจ้าอาวาสวัดหายโศก, เมื่อวันที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๑๖๗} สัมภาษณ์ พระอาจารย์บุญปอน ศรีธิบุณฺโณ, กรรมการศูนย์กลางองค์การพระพุทธศาสนา สัมพันธ์ลาว, พระนักเผยแผ่ประจำเมืองปากเซและ หัวแขวงจำปาสัก, เมื่อวันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๑๖๘} สัมภาษณ์ พระอาจารย์จำรอง มหาชัย, ครูสอนประจำ ที่วิทยาลัยสงฆ์จำปาสัก เมืองปากเซ, เมื่อวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๖๐.

พระอาจารย์สุวรรณ จันทราช ^{๑๖๕} ได้กล่าวอีกว่ายังมีวิธีการเผยแผ่อื่นๆ อยู่อีกมากทั้งนี้อยู่กับสิ่งแวดล้อมเป็นองค์ประกอบสำคัญในที่นี้ ได้นำลักษณะของการเผยแผ่มาไว้ ๒ หัวข้อสำคัญ คือ

๑. วิธีการเผยแผ่ประจำที่

- ๑) เผยแผ่ในวัดของตน
- ๒) เผยแผ่ทางวิทยุกระจายเสียง และโทรทัศน์ หรือทางสื่อมวลชนอื่น ๆ
- ๓) เผยแผ่ตามจุด ศูนย์ องค์การ หรือสมาคม และอื่น ๆ ที่ตั้งไว้เป็นหลัก

แหล่ง

๒. วิธีการเผยแผ่เคลื่อนที่

- ๑) เผยแผ่ในตามวัดต่าง ๆ
- ๒) เผยแผ่ไปตามหมู่บ้าน
- ๓) เผยแผ่ไปตามโรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัย
- ๔) เผยแผ่ไปตามหน่วยราชการต่าง ๆ
- ๕) และสถานที่อื่น ๆ ที่เห็นสมควร

พระอารยัญญจันทร์ กล่าวเพิ่มเติมอีกว่า แบบสากัจฉา หรือสนทนา วิธีนี้เป็นวิธีที่ใช้บ่อยไม่น้อยกว่าวิธีใดๆ โดยเฉพาะในเมื่อผู้มาเฝ้าหรือทรงพบนั่น ยังไม่ได้เลื่อมใสศรัทธาในพระศาสนา ยังไม่รู้ ไม่เข้าใจหลักธรรม ในการสนทนาพระพุทธเจ้ามักจะทรงเป็นฝ่ายถามนำคู่สนทนาเข้าสู่ความเข้าใจธรรมและความเลื่อมใสศรัทธาในที่สุด แม้ในหมู่พระสาวกพระองค์ก็ทรงใช้วิธีนี้ไม่น้อย และทรงส่งเสริมให้สาวกสนทนาธรรมกัน โดยในเมืองปากเซนิยมใช้วิธีนี้ ^{๑๖๖}

วิธีการสอน แบบบรรยาย วิธีสอนแบบนี้ ส่วนใหญ่ พระสงฆ์ทางเมืองปากเซใช้ในการแสดงธรรมประจำวัน และโอกาสต่างๆ ซึ่งมีประชาชน หรือพระสงฆ์จำนวนมากและส่วนมากเป็นผู้ที่มีพื้นฐานความรู้ความเข้าใจกับมีความเลื่อมใสศรัทธาอยู่แล้ว มาฟังเพื่อหาความรู้ความเข้าใจเพิ่มเติม และหาความสงบสุขทาง จิตใจ นับได้ว่าเป็นคนประเภทและระดับใกล้เคียงกันพอจะใช้วิธีบรรยายอันเป็นแบบกว้างๆซึ่งเจ้าอาวาสวัดและพระนักเผยแผ่นิยมใช้ ^{๑๖๗}

---

^{๑๖๕} สัมภาษณ์พระอาจารย์สุวรรณ จันทราช, ประธานองค์การพระพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว แขวงจำปาสัก, ผู้ทำหน้าที่ดูแลงานเกี่ยวพุทธศาสนาทุกด้านในเมืองปากเซ และทั่วแขวงจำปาสัก, เมื่อวันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๑๖๖} สัมภาษณ์ พระอาจารย์บุญจันทร์ หัยอินยะวง, หัวหน้าห้องการ องค์การพุทธศาสนา สัมพันธ์ แขวงจำปาสัก, เมื่อวันที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๖๐

^{๑๖๗} สัมภาษณ์ พระมหานนทนน อคควณโณ, หัวหน้ากรรมมาธิการเผยแผ่ประจำแขวงจำปาสัก, เจ้าอาวาส วัดหายโศก, เมื่อวันที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๖๐.

วิธีการ แบบตอบปัญหาผู้ที่มาถามปัญหานั้น นอกจากผู้ที่มีความสงสัยข้องใจในข้อธรรมต่างๆ แล้ว โดยมากเป็นผู้นับถือลัทธิศาสนาอื่น บ้างก็มาถามเพื่อต้องการรู้คำสอนทางฝ่ายพระพุทธศาสนาหรือเทียบเคียงกับคำสอนในลัทธิของตน บ้างก็มาถามเพื่อลองภูมิ บ้างก็เตรียมมาถามเพื่อข่มปราบให้จน หรือให้ได้รับความอับอาย ในการตอบพระพุทธองค์ทรงสอนให้พิจารณาคุณลักษณะของปัญหาและใช้วิธีตอบให้เหมาะสมซึ่งวิธีการแบบนี้ คณะสงฆ์ โดยเฉพาะพระสงฆ์ระดับการนำจะได้ใช้ในการณ์ต่างๆ เพื่อให้คนที่ถามปัญหาได้รับความรู้และความเข้าใจ^{๖๖๖}

นอกจากวิธีการเผยแผ่ที่กล่าวนั้น พระอาจารย์สุวรรณ^{๖๖๗} ได้กล่าวอีกว่า คณะสงฆ์ในเมืองปากเซ และพื้นที่อื่นๆ นั้นใช้วิธีการเผยแผ่แบบการเทศนาสั่งสอน การฝึกอบรมและการลงพื้นที่ เช่นการอบรมนักเรียน-นักศึกษาตามสถาบันการศึกษาในที่ต่าง ซึ่งเป็นวิธี ที่ใช้ได้ผลเป็นอย่างมาก ทำให้คนเข้าใจธรรมะ และรู้จักพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น, พระอาจารย์จำรอง^{๖๖๘} กล่าวว่า ปัจจุบันนี้เป็นยุคของระบบไอที ฉะนั้น การเผยแผ่ไม่จำเป็นต้องเดินทางออกนอกพื้นที่เสมอไป ซึ่งตอนนี้พระสงฆ์ในเมืองปากเซ ได้มีการสร้างเพจธรรมะ ขึ้นมา ทางเฟสบุ๊คและทางโซเชียลอื่นๆ มากมายแล้ว โปส ข้อธรรมะ ที่อ่านแล้วเข้าใจง่าย และเป็นวิธีการที่เข้าถึงง่าย และผู้คนสามารถเข้าใจธรรมะและอ่านธรรมะได้ง่ายขึ้น วิธีนี้พระสงฆ์กำลังใช้กันไม่น้อยทีเดียว

พระอาจารย์คำแพง มณีวงศ์^{๖๖๙} กล่าวอีกว่า วิธีเผยแผ่แบบการบริการชุมชน วิธีการนี้เป็น การเผยแผ่เชิงรุกซึ่งได้ผลมากที่สุดอีกวิธีหนึ่ง ซึ่งเป็นวิธีที่คณะสงฆ์ในเมืองปากเซ ใช้กัน แต่ไม่ค่อยมากนัก วิธีแบบนี้ ทำให้พระสงฆ์ทั้งหลายจะเข้าไปมีส่วนร่วมกับสังคมอยู่เนืองๆ เพื่อให้เกิดความคุ้นเคย และความเข้าใจอันดีระหว่างชาวบ้านและพระสงฆ์ เช่น การเข้าไปสวดเคราะห์ประชาชนใน สถานที่ต่างๆ โดยวิธีการนี้ทำให้ประชาชน ได้รับความรู้ทางด้านธรรมะและใช้ชีวิตที่แบบ อยู่ดีกินดีมีความสุข ในสังคม, ซึ่งสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ พระอาจารย์พู่เวียง^{๖๗๐} กล่าวว่า วิธีการปรับตัวให้เข้ากับ

^{๖๖๖} สัมภาษณ์ พระอาจารย์ไชปัญญา จันทร์ทปัญญา, เจ้าอาวาสวัดโนนสีโค เมืองปาก เซ, เมื่อวันที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๖๖๗} สัมภาษณ์ พระอาจารย์สุวรรณ จันทราช, ประธานองค์การพระพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว แขวงจำปาสัก, ผู้ทำหน้าที่ดูแลงานเกี่ยวพุทธศาสนาทุกด้านในเมืองปากเซ และทั่วแขวงจำปาสัก เมื่อวันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๖๖๘} สัมภาษณ์ พระอาจารย์จำรอง มหาชัย, ครูสอนประจำ ที่วิทยาลัยสงฆ์ จำปาสักเมืองปากเซ, เมื่อวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๖๖๙} สัมภาษณ์ พระอาจารย์คำแพง มณีวงศ์, เจ้าอาวาสวัดโนนสว่าง ,ครูสอนประจำ ที่วิทยาลัยสงฆ์ จำปาสัก เมืองปากเซ, เมื่อวันที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๖๗๐} สัมภาษณ์ พระอาจารย์พู่เวียง ทนตจิตโต , เจ้าอาวาสวัดแก้วสำพันธ์ เมืองปากเซ, เมื่อวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๖๐.

วัฒนธรรมท้องถิ่น ก็เป็นวิธีการหนึ่งที่พระสงฆ์ส่วนหนึ่งในเมืองปากเซใช้กัน วิธีการนี้ก็คือ ปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อเป็นการเผยแผ่ให้ง่ายมากขึ้นทำให้ผู้ฟังเกิดความรู้สึกว่าผู้เผยแผ่เป็นเสมือนญาติของตนเองจึงเกิดความเต็มใจที่จะรับฟังพระธรรมเทศนา และการใช้วิธีการนี้พระสงฆ์ก็ใช้ภาษาท้องถิ่นด้วย เพราะเป็นภาษาสามัญที่ประชาชนจำนวนมากสามารถเข้าใจได้ เป็นการเปิดโอกาสให้มวลชนทุกระดับชั้นได้มีโอกาสเข้ามาเลื่อมใสศรัทธา ซึ่งวิธีการนี้ส่วนมากพระสงฆ์ที่มาจากที่ต่างๆ ที่ไม่ใช่ในตัวเมือง ท่านจะใช้ในการเทศนาในพื้นที่เขตชนบท

วิธีการเผยแผ่ตามประเพณีท้องถิ่นและประเพณีลาว มีการเทศนาอบรมสั่งสอนประชาชนที่วัด ที่บ้าน ผู้อาราธนาและที่อื่น ๆ ในโอกาสต่าง ๆ ทั้งการเทศน์ธรรมดา คือ เทศน์รูปเดียว หรือเทศน์บูชาวิสาขนา ๒ รูปขึ้นไป และได้มีการปรับปรุง มีการเทศน์ทางวิทยุกระจายเสียงวิทยุโทรทัศน์หรือบันทึกเสียงหรือแถบบันทึก นำไปเผยแผ่ในที่ต่าง ๆ และโอกาสต่าง ๆ ^{๑๓๓}

จากเนื้อหาที่กล่าวมาทั้งหมดนั้น พอสรุปได้ว่าวิธีการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้น โดยส่วนใหญ่จะใช้วิธีการรวมประชาชนในช่วงวันพระเป็นส่วนใหญ่และทำกันเกือบทุกวัด ซึ่งวิธีการนี้เป็นวิธีที่เข้าถึงประชาชนได้เป็นจำนวนมากน้อย เพราะชาวเมืองปากเซ ส่วนมากจะชอบเข้าวัดทำบุญในวาระโอกาสต่างๆ เป็นจำนวนมาก มีการปรับใช้วิธีการเผยแผ่รูปแบบเชิงรับและเชิงรุก มีการประยุกต์ใช้หลักธรรมกับเครื่องมือสมัยใหม่มาใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

๓.๘ กระบวนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในเมืองปากเซ

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นกระบวนการที่ถูกวางไว้อย่างเป็นระบบและมีขั้นตอน พระพุทธเจ้าทรงนำเอากระบวนการที่ตนมาเป็นนโยบายในการเผยแผ่ ทรงประกาศนโยบายครั้งแรกเมื่อประชุมสาวก ๖๐ รูป ก่อนส่งออกไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพื่อให้เข้าใจและนำไปปฏิบัติอย่างเป็นเอกภาพ โดยทรงให้นโยบายว่า “พวกเธอจงจาริกไป เพื่อประโยชน์สุขแก่ชนจำนวนมาก เพื่ออนุเคราะห์แก่ชาวโลก เพื่อประโยชน์แก่กุลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ อย่าไปทางเดียวกัน สองรูป จงแสดงธรรมที่ความงามในเบื้องต้น ท่ามกลางและที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์ พร้อมทั้งอรรถและพยัญชนะบริสุทธิ์บริบูรณ์ครบถ้วน สัตว์ทั้งหลายที่มีธุลีในตาน้อยมีอยู่ ย่อมเสื่อม เพราะไม่ได้ฟังธรรม” ^{๑๓๔}

^{๑๓๓} สัมภาษณ์ พระอาจารย์ไชยเดช วงโคภา, คณะบริหารงานองค์การพระพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว ศูนย์กลาง, เมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๑๓๔} วิ.ม. (ไทย) ๔/๓๒/๔๐ (อ้างในสารนิพนธ์ พระวิมาน คมกิตฺตปญโญ “การเผยแผ่ในอุรุเวลาเสนานิคมในฐานะต้นแบบแห่งพุทธวิธีในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา” พ.ศ. ๒๕๕๕), หน้าที่ ๕๔.

ส่วนพระองค์ทรงนำนโยบายมาปฏิบัติเช่นเดียวกันกับพระสาวก ซึ่งแสดงให้เห็นถึงกระบวนการเผยแผ่ที่พระพุทธเจ้าทรงใช้ ซึ่งมีความสอดคล้องกับ **พระอาจารย์สุวัน จันทราช** ^{๑๑๕} กล่าวว่า กระบวนการที่คณะสงฆ์ในเมืองปากเซ และพื้นที่อื่นๆ ใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้น คือการยึดมั่นในหลักธรรม และมีการประสานงานของคณะสงฆ์ โดยเฉพาะกรรมมาธิการเผยแผ่ศีลธรรมประจำในชั้นเมืองและแขวงตลอดถึงชั้นต่างๆ ที่จะได้มีการจัดวางรูปแบบและกระบวนการในการดำเนินการเผยแผ่ เช่น การชักชวนให้ญาติโยมได้เข้ามาวัดวาอาราม และได้เทศนาสั่งสอน และกระบวนการเผยแผ่ที่ทำมากในพื้นที่ต่างๆ ในเมืองปากเซ. **พระอาจารย์มหานทนัน** ^{๑๑๖} ได้กล่าวว่า กระบวนการที่ท่านใช้ในการเผยแผ่นั้นใช้กระบวนการแบบปลูกละตมให้ผู้คนมาปฏิบัติธรรม และแนะนำสั่งสอนให้ประชาชนได้มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมให้มากขึ้น และนอกจากนี้ก็ได้มีการจัดให้พระสงฆ์ที่มีความสามารถในการเทศนา ได้ลงไปเผยแผ่ตามสถาบันการศึกษาในที่ต่างๆ ซึ่งเป็นกระบวนการหนึ่งที่ได้รับผลเป็นอย่างมาก

พระอาจารย์บุญปอน ได้กล่าวถึงกระบวนการในการเผยแผ่แบบเป็นขั้นตอนอีกว่า การเผยแผ่ของคณะเผยแผ่นั้นมีการจัดวางแผนหรือขั้นตอนเป็นกระบวนการดังต่อไปนี้^{๑๑๗}

๑. กำหนดนโยบายในการเผยแผ่ คือ กำหนดแนวทางในการเผยแผ่ศีลธรรม
๒. คัดเลือกพระนักเผยแผ่ที่มีความรู้ความสามารถ
๓. จัดให้มีการอบรมพระนักเผยแผ่อยู่เป็นประจำ
๔. ปฏิบัติการเผยแผ่ คือ มีขั้นดังนี้
  - ๑) การศึกษาพื้นที่ ที่มีผู้นับถือพระพุทธศาสนาอยู่แล้ว
  - ๒) การศึกษาพื้นที่ ที่ยังไม่มีผู้นับถือพระพุทธศาสนา
  - ๓) การนำเครื่องมือที่ทันสมัยเข้ามาช่วยในการเผยแผ่
  - ๔) มีการประชาสัมพันธ์งานด้านการเผยแผ่อย่างเป็นระบบ
  - ๕) จัดโครงการเพื่อการเผยแผ่ขึ้นมา เช่น ค่ายคุณธรรม จริยธรรม ปฏิบัติธรรม การสอนศีลธรรมในโรงเรียน การเปิดสอนศีลธรรมที่วัด และการเทศนาสั่งสอนในวาระเทศกาลต่างๆ ด้วย

^{๑๑๕} พระอาจารย์สุวรรณจันทราช, ประธานองค์การพระพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว แขวงจำปาสัก, ประจำเมืองปากเซและ หัวแขวงจำปาสัก, เมื่อวันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๑๑๖} สัมภาษณ์พระมหานทนัน อุดคุณโณ, หัวหน้ากรรมมาธิการเผยแผ่ประจำแขวง จำปาสัก, เจ้าอาวาสวัดหายโศก, เมื่อวันที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๑๑๗} สัมภาษณ์ พระอาจารย์บุญปอน ศิริบุญโณ, กรรมการศูนย์กลางองค์การพระพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว, พระนักเผยแผ่ประจำเมืองปากเซ และหัวแขวงจำปาสัก, เมื่อวันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๖๐.

๕. ส่งพระสงฆ์ไปศึกษาที่ต่างประเทศ เพื่อที่จะได้นำหลักการ หรือวิธีการเผยแพร่แบบใหม่
เข้ามาใช้ ในการเผยแพร่ในเมืองปากเซ
๖. ประเมินผลการเผยแพร่ในแต่ละครั้งที่มีการจัดการเผยแพร่ออกไป เพื่อจะได้รู้ถึงผลที่
ได้รับและข้อที่ยังต้องปรับปรุงเพิ่มเติม
- ผู้ช่วยศาสตราจารย์รัตนะ ^{๑๓๕} กล่าวว่า กระบวนการที่พระสงฆ์ ในเมืองปากเซ ควรจะ
นำไปใช้นั้นคือ ใช้กระบวนการ “บวร” ซึ่งท่านอธิบายเพิ่มเติมว่า
- บ : บ้าน คือ กระบวนการที่ใช้ในการเผยแพร่งับหมู่บ้าน ชุมชนและหน่วยงานต่างๆ
- ว : วัด คือ กระบวนการเผยแผ่ที่เราใช้อยู่ในพื้นที่วัด
- ร : โรงเรียน หมายถึง กระบวนการที่ใช้ในสถานศึกษาต่างๆ
- กระบวนการในการเผยแผ่ของพระสงฆ์ในเมืองปากเซนั้น เป็นวิธีการที่เรียบง่ายและมี
ขั้นตอนการจัด ตามการให้สัมภาษณ์มา ซึ่งมีดังนี้
๑. กระบวนการกำหนดนโยบายในการเผยแผ่โดยอิงตามรัฐธรรมนูญสงฆ์ คือ
กำหนดแนวทางในการเผยแผ่ศีลธรรมออกมาว่าจะไปลงพื้นที่หรือลงเผยแผ่ที่ไหน และจะใช้อุปกรณ์
อะไรบ้างในการเผยแผ่ พร้อมทั้งจัดเตรียมหัวข้อธรรมเอาไว้ ^{๑๓๖}
๒. คัดเลือกพระนักเผยแผ่ที่มีความรู้ความสามารถ ขั้นตอนนี้ ถือว่าเป็นส่วนที่สำคัญ
เพราะว่าผู้ที่ไปทำหน้าที่เผยแผ่หรือ เทศนานั้น ต้องคัดเลือกเอาตามความรู้ความสามารถ เพื่อที่จะ
ทำให้การเผยแผ่นั้นได้รับผลดี เป็นอย่างมาก ^{๑๓๗}
๓. กระบวนการจัดให้มีการอบรมพระนักเผยแผ่อยู่เป็นประจำ ผู้ที่จะทำหน้าที่เป็น
พระนักเผยแผ่นั้นจะต้องได้รับการฝึกอบรม อย่างเป็นประจำ เพราะจะทำให้พระนักเผยแผ่เองมี ปฏิภาณ
ว่องไว และสามารถให้ความรู้ทางด้านหลักธรรมแก่ประชาชนและผู้ฟังธรรมเป็นอย่างดี ^{๑๓๘}
๔. กระบวนการลงมือปฏิบัติการเผยแผ่ ดังนี้
- ๑) กระบวนการการศึกษาพื้นที่

^{๑๓๕} สัมภาษณ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์รัตนะ ปัญญาภา. อ.ม.ป.ธ.๙ รองคณบดีคณะมนุษยศาสตร์
และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, เมื่อวันที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๑๓๖} สัมภาษณ์ พระอาจารย์ศักดิ์ สัมโนธม เจ้าอาวาสวัดหลวงปากเซ เมืองปากเซ, เมื่อวันที่
๒๓ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๑๓๗} สัมภาษณ์ พระอาจารย์คำเก่ง สุปฏิธิโต, หัวหน้าห้องการองค์การพระพุทธศาสนาสัมพันธ์
ลาว เมืองปากเซ, เมื่อวันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๑๓๘} สัมภาษณ์ พระอาจารย์บุญปอน ศิริบุญโญ, กรรมการศูนย์กลางองค์การพระพุทธศาสนา
สัมพันธ์ลาว, พระนักเผยแผ่ประจำเมืองปากเซและ ทิวแขวงจำปาสัก, เมื่อวันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๖๐.

ที่มีผู้นับถือพระพุทธศาสนาอยู่แล้ว ก่อนที่ได้มีการลงไปเผยแพร่ในพื้นที่ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นพื้นที่ ที่มีผู้นับถือศาสนาพุทธอยู่แล้วก็ตาม เราต้องได้ลงไปสำรวจและศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่นั้นๆ ให้ดีเสียก่อน เพื่อที่จะรู้แนวทางในการแก้ไขหรือ ปรับปรุงวิธีการเผยแพร่ ให้ได้ดี เข้ากับกลุ่มเป้าหมาย^{๑๔๖}

๒) กระบวนการการศึกษาพื้นที่ที่ยังไม่มีผู้นับถือพระพุทธศาสนา

กระบวนการนี้เป็นกระบวนการที่สำคัญ เพราะว่าสถานที่ ที่ยังไม่มีคนที่นับถือพระพุทธศาสนา เราต้องดูอย่างละเอียด เพราะว่า จะได้รู้แนวทางในการลงไปพื้นที่ดังกล่าว ต้องดูด้วยว่า คนในพื้นที่นั้นเป็นอย่างไร ใช้ชีวิตแบบไหน แล้วเราจะใช้หลักกรรมแบบไหน เพื่อให้เขาได้เข้าใจ และเกิดศรัทธาในพุทธศาสนา ซึ่งกระบวนการนี้ต้องใช้เวลาในการศึกษาข้อมูลพื้นที่อย่างมากด้วย^{๑๔๗}

๓) กระบวนการนำใช้เครื่องมือที่ทันสมัยใหม่เข้ามาช่วย

ในกระบวนการนี้ก็เป็นอีกกระบวนการที่จะต้องได้มีการจัดเตรียม เพราะว่าถ้าหากการเผยแพร่ใช้แต่วิธีเดิมๆ ก็จะทำให้ผู้ที่มารับฟังนั้น ไม่เกิดความกระตือรือร้นในการฟังธรรม หรือไม่อยากมาร่วมด้วย ฉะนั้นการใช้สื่อที่ทันสมัยเข้ามาช่วยในการเผยแพร่นั้น จะเป็นการดึงดูดผู้คนที่หันมาสนใจมากยิ่งขึ้น^{๑๔๘}

๔) กระบวนการประชาสัมพันธ์

เป็นกระบวนการที่ต้องให้มีการเผยแพร่ตามพื้นที่ต่างๆ ซึ่งคณะสงฆ์ในเมืองปากเซได้มีการจัดทำผ้าไว้นิคมติดตามสถานที่ เวลาที่จะมีงานบุญหรืองานปฏิบัติธรรม เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ให้คนได้รู้^{๑๔๙}

๕) กระบวนการจัดโครงการเพื่อการเผยแพร่ขึ้นมา เช่น การสอนจริยธรรม

ปฏิบัติธรรม การสอนศีลธรรมในโรงเรียน การเปิดสอนศีลธรรมที่วัด และการเทศนาสั่งสอนในวาระเทศกาลต่างๆ ด้วย ถือว่าเป็นกระบวนการดำเนินงานที่ได้ ซึ่งกระบวนการนี้พระสงฆ์ทำหน้าที่เผยแพร่จะทำหน้าที่อย่างเต็มที่ มีการจัดทำโครงการและออกแบบกิจกรรมในการเผยแพร่ทั้งรูปแบบดั้งเดิมและรูปแบบใหม่ เพื่อให้สอดคล้องและเหมาะสมกับบริบททางสังคม จึงมีกระบวนการทำโครงการเสนอไป

^{๑๔๖} สัมภาษณ์ ท่านสมชาย ไตรราช รองประธานแนวลาสร้างชาติ เมืองปากเซ, แขวงจำปาสัก เมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๖๐ .

^{๑๔๗} สัมภาษณ์ ผู้ใหญ่บ้าน บ้านท่าหลวง เมืองปากเซ, เมื่อวันที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๑๔๘} สัมภาษณ์ ผู้ใหญ่บ้าน บ้านหลักเมือง เมืองปากเซ, เมื่อวันที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๑๔๙} สัมภาษณ์ พระอาจารย์สีหาราช ถิตตธรรมโม, เจ้าอาวาสวัดโชคอำนวย , เมืองปากเซ, เมื่อวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๖๐.

ยัง กรรมการเผยแผ่ และองค์การพระพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว เพื่อขอการสนับสนุนโครงการ เผยแผ่^{๖๕๖}

๕. ส่งพระสงฆ์ไปศึกษาที่ต่างประเทศ เพื่อที่จะได้นำหลักการ หรือวิธีการเผยแผ่แบบใหม่ๆ เข้ามานำใช้ ในการเผยแผ่ในเมืองปากเซ เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพของงานเผยแผ่ให้ได้บรรลุเป้าหมายได้มากยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาในยุโรป อเมริกา รวมทั้งการศึกษาในประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ประเทศไทย เพื่อนำความรู้มาใช้ในการเผยแผ่ในเมืองปากเซให้มีประสิทธิภาพต่อไป^{๖๕๗}

๖ . กระบวนการในการสร้างความสัมพันธ์กับคนในพื้นที่ต่างๆ ซึ่งการเผยแผ่ในเมืองปากเซนั้นต้องมีการสร้างความสัมพันธ์กับหน่วยงานหรือสถานศึกษาต่างๆ เพื่อที่จะได้สะดวกในการทำงานของคณะพระสงฆ์ที่จะลงเผยแผ่ ทั้งนี้เมื่อเรามีความมีความสัมพันธ์ กับหน่วยงานหรือสถานที่แล้วเวลาที่ลงไปพื้นที่ต่างๆ จะทำให้คนในพื้นที่นั้นๆ มีความรู้จักและเคารพในเรามาก จะทำให้การเผยแผ่นั้นได้รับประสิทธิภาพทั้งยังทำให้มีการสัมพันธ์อันดีกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง^{๖๕๘}

๗. กระบวนการในการสร้างความร่วมมือร่วมกันโดยการติดต่อกับองค์กร หรือหน่วยงาน กระบวนการนี้ถือว่าเป็นขั้นต้นในการที่จะไปลงเผยแผ่ ตามพื้นที่ต่างๆ คือจะต้องมีการประสานหรือติดต่อไปยังสถานที่ เพื่อให้เขาให้ความร่วมมือ และทำให้การเผยแผ่นั้นได้รับผลอย่างมีประสิทธิภาพทั้งการร่วมมือในการเผยแผ่ การร่วมมือในรูปของการสนับสนุนงบประมาณหรือเครื่องมือในการเผยแผ่^{๖๕๙}

๘. ประเมินผลการเผยแผ่ในแต่ละครั้งที่มีการจัดการเผยแผ่ออกไป เพื่อจะได้รู้ถึงผลที่ได้รับและข้อที่ยังต้องปรับปรุงเพิ่มเติม เพื่อให้งานการเผยแผ่ในครั้งต่อไปนั้นมีประสิทธิภาพและขยายตัวได้กว้างขวาง ส่วนที่มีการเผยแผ่ได้ดีจะนำกลับมาใช้ในนโยบาย ส่วนใดที่บกพร่อง ก็นำมาปรับปรุงแก้ไขให้มีความเหมาะสมกับสภาพบริบทต่อไป^{๖๖๐}

^{๖๕๖} สัมภาษณ์ พระแก้ววิไล จำปาวัน, นิสิต ปี ๓ ที่วิทยาลัยสงฆ์ จำปาสัก เมืองปากเซ, เมื่อวันที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๖๕๗} สัมภาษณ์ พระอาจารย์สุวรรณ จันทราช ประธานองค์การพระพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว แขวงจำปาสัก, ผู้ทำหน้าที่ดูแลงานเกี่ยวพุทธศาสนาทุกด้านในเมืองปากเซ และทั่วแขวงจำปาสัก , เมื่อวันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๖๕๘} สัมภาษณ์ พระอาจารย์คำพุท อนุพุทโธ, เจ้าอาวาสวัดนาแหก, ครูสอนประจำที่วิทยาลัยสงฆ์จำปาสัก เมืองปากเซ, เมื่อวันที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๖๕๙} สัมภาษณ์ ท่านสมศักดิ์ บุตรศรีวงศ์ศักดิ์, หัวหน้าห้องการศึกษาสงฆ์ แขวงจำปาสัก, เมื่อวันที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๖๖๐} สัมภาษณ์ พระมหานันทน อคควณโณ, หัวหน้ากรรมมาธิการเผยแผ่ประจำแขวงจำปาสัก, เจ้าอาวาส วัดหายโศก, เมื่อวันที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๖๐.

จากเนื้อหาที่กล่าวแล้วนั้นพอสรุปได้ว่า กระบวนการที่พระสงฆ์ในเมืองปากเซได้ใช้ในการเผยแผ่ นั้น โดยหลักๆแล้วจะใช้กระบวนการ ชักชวนให้เด็กเยาวชนและประชาชนได้หันเข้ามาสู่วัดมากขึ้น และมีการจัดให้มีพระสงฆ์ไปทำการเผยแผ่หรือเทศนาสั่งสอนในสถานศึกษาและในที่ต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนและมีการจัดวางขั้นตอนกระบวนการในการเผยแผ่ให้เป็นระบบ เพื่อประสิทธิภาพในการเผยแผ่ทั้งเชิงรุกและเชิงรับ

๓.๙ สรุป

สำหรับพื้นที่บริบทที่เราทำการวิจัยนั้นคือ เมืองปากเซ ซึ่งเป็นเมืองศูนย์กลางของแขวงจำปาสัก เป็นสถานที่ยุทธศาสตร์ทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ – สังคม เป็นสถานที่ตั้งของสำนักงานองค์การของแขวง และบรรดาโครงการของศูนย์กลางจำนวนหนึ่ง มีเส้นทางไปสู่แขวงต่างๆทางภาคใต้และต่างประเทศ ในบรรดาอนุภาคพื้น ทั้งเป็นสถานที่การค้า การท่องเที่ยว ของบัณฑิตนักธุรกิจ ทั้งภายในและต่างประเทศ และยังเป็นสถานที่รวมของผู้คนทุกชนชั้น นับทั้งชาวลาว และชาวต่างชาติ

สภาพทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และการเมืองในเมืองปากเซนั้นเห็นว่าการดำเนินชีวิตหรือสภาพทางสังคมนั้นมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย และมีการปกครองดูแลกันอย่างพี่น้อง อยู่ร่วมกันและในเรื่องของวัฒนธรรม ประเพณีของชาวเมืองปากเซก็ยังคงรักษาไว้อย่างดี แสดงออกมาทางด้านการแต่งกายและการใช้ภาษา และวิถีชีวิต ส่วนทางด้านของการเมืองในเมืองปากเซ ก็มีความเป็นระเบียบและทางการเมืองกับทางพุทธศาสนาก็มีความเอื้อเฟื้อต่อกัน และการนำทางบ้านเมืองต่างก็ให้ความเคารพนับถือพระสงฆ์เป็นอย่างดี ซึ่งจะเห็นได้ว่าพระสงฆ์จะมีบทบาทในเรื่องของบ้านเมืองและมีบทบาทในการนำทางด้านชุมชนด้วย ด้านเศรษฐกิจของเมืองปากเซเอง ก็มีการพัฒนาขึ้นเรื่อยๆ และอีกทั้งเมืองปากเซ เป็นแหล่งศูนย์รวมในเรื่องของเศรษฐกิจ และเปิดกว้างให้นักธุรกิจชาวต่างชาติได้เข้ามาลงทุนในเขตพื้นที่ด้วย จึงทำให้เมืองปากเซเริ่มมีความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรม

ประวัติและการพัฒนาการของพระพุทธศาสนาในเมืองปากเซ แขวงจำปาสักนั้น ได้มีพัฒนาการขึ้นมาตามยุคตามสมัย ซึ่งในพื้นที่เมืองปากเซเองแต่ก่อนวัดวาอารามยังมีไม่มากนัก แต่มาถึงปัจจุบันนี้มีการพัฒนาขึ้นมา ทางด้านผู้คนเข้าวัดทำบุญและฟังธรรม ก็มีมากขึ้น วัดวาอารามมีการก่อสร้างขึ้นมาใหม่อย่างมาก พระสงฆ์ สามเณรได้รับการศึกษาเล่าเรียนมาก และมีครูพระสงฆ์เพิ่มมากขึ้น ที่ช่วยทำหน้าที่ในการเผยแผ่

พระพุทธศาสนาในเมืองปากเซ ในปัจจุบันนี้ โดยรวมแล้วมีความเจริญมากขึ้น ถ้าเทียบช่วงหลายปีที่ผ่านมา จะสังเกตได้จากจำนวนวัดวาอารามที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่าพระพุทธศาสนาในเมืองปากเซนั้น มีความเจริญงอกงามขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ในเรื่องของปัญหาของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในเมืองปากเซ ซึ่งเป็นพื้นที่ เศรษฐกิจ
พร้อมทั้ง ยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวอีกด้วย ฉะนั้นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาย่อมมีปัญหามากมาย

และแตกต่างกันในบางพื้นที่ ปัญหาหลักในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในเมืองปากเซคือการขาดบุคลากรและเรื่องงบประมาณในการใช้จ่าย เมื่อจัดกลุ่มประเด็นปัญหาในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พบว่ามี ๑๖ ประเด็น ดังต่อไปนี้ ๑) ปัญหาเกิดที่เกิดจากหน่วยงานพระพุทธศาสนา ๒) ปัญหาเกิดจากบุคลากร ๓) ปัญหาการประพจน์ผิดพระธรรมวินัย ๔) การเสนอข่าวในแง่ลบ ๕) ขาดการปฏิรูปพระพุทธศาสนาให้สอดคล้องกับบริบทสังคม ๖) พระสงฆ์ขาดความรู้ในการประยุกต์หลักธรรม ๗) ข้อจำกัดของพระสงฆ์ ๘) ปัญหาเรื่องการศึกษา ๙) ปัญหาเรื่องภาษา ๑๐) รูปแบบการถ่ายทอดไม่น่าสนใจ ๑๑) ขาดทัศนคติในการเผยแผ่ ๑๒) ขาดทักษะ ๑๓) ปัญหาเกี่ยวกับวัยและเพศ ๑๔) การขาดเครื่องมือ ๑๕) ขาดบุคลากรที่มีความชำนาญด้านการเผยแผ่น้อย ๑๖) ขาดอุดมการณ์ ในการเผยแผ่

หลักการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในเมืองปากเซ คณะสงฆ์ในเมืองปากเซได้มีการเผยแผ่โดยการยึดหลักของธรรมะเป็นหลัก และเพิ่มเติมในเรื่องของเทคนิคการเผยแผ่เข้าไป เพื่อให้การเผยแผ่นั้นได้รับประสิทธิภาพมากขึ้น โดยใช้หลักโอวาทปาฏิโมกข์และไตรสิกขาเป็นหลัก

วิธีการเผยแผ่ในเมืองปากเซพระสงฆ์ที่เป็นนักเผยแผ่ หรือพระสังฆาธิการในเขตเทศบาลเมืองปากเซ และพื้นที่ต่างๆในแขวงจำปาสัก โดยมีรูปแบบและวิธีการที่พระสงฆ์ทรงใช้เอง ไม่ว่าจะเป็นแบบสนทนาธรรม แบบบรรยาย แบบถามตอบปัญหา แบบตรงไปตรงมา โดยสรุปแล้วมี ๒ วิธี คือวิธีการแบบดั้งเดิมและวิธีการแบบประยุกต์

เรื่องของกระบวนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในเมืองปากเซการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นกระบวนการที่ถูกวางไว้อย่างเป็นระบบและมีขั้นตอน และมีการกระจายงานอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งมีวางแผนขั้นตอนในการทำงานอย่างเป็นระบบ เพื่อให้กระบวนการในการเผยแผ่นั้นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยกระบวนการเผยแผ่ในเมืองปากเซ จำแนกเป็น ๘ ขั้นตอน คือ ๑) กระบวนการกำหนดนโยบาย ๒) การคัดเลือกนักเผยแผ่ที่มีคุณภาพ ๓) การจัดอบรมพระนักเผยแผ่ ๔) การลงมือเผยแผ่ ประกอบด้วยการศึกษาบริบทพื้นที่ ศึกษากลุ่มเป้าหมายที่จะไปเผยแผ่ การเลือกใช้เครื่องมือที่เหมาะสม งานด้านประชาสัมพันธ์ และจัดโครงการขึ้นมารองรับ ๕) การส่งพระนักเผยแผ่ไปศึกษาเพิ่มเติมในต่างประเทศ ๖) การสร้างความร่วมมือกับเครือข่ายและองค์กรต่างๆ ๗) การสร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มเป้าหมายและกลุ่มความร่วมมือ ๘) การประเมินผลและปรับปรุงแก้ไข โดยทุกกระบวนการเผยแผ่พระสงฆ์จะมีบทบาทสำคัญ ในการผลักดัน และขับเคลื่อนกระบวนการเผยแผ่ให้มีประสิทธิภาพ